

Jenita Rauta

Poliisin tietoon tulleet viharikollisuus Suomessa 2022

Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 35

Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2022

Jenita Rauta

Poliisiammattikorkeakoulu
Tampere, 2023

Jenita Rauta
Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2022

Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 35
ISBN-numero: 978-951-815-430-6
ISSN- numero: 2341-6394

Grano Oy, 2023

Tiivistelmä

Tässä katsauksessa kuvataan epäiltyjä viharikoksia, jotka ovat tulleet poliisin tietoon vuonna 2022. Aineistona ovat poliisin valtakunnalliset rikosilmoitustiedot. Katsaus on jatkoa rasistisen rikollisuuden vuosiselvityksille, joita on tehty vuodesta 1998 lähtien ensin sisäasiainministeriön poliisiosastolla ja sittemmin Poliisiammattikorkeakoulussa.

Vuonna 2009 rasistisen rikollisuuden seuranta laajennettiin viharikosseuranaksi. Viharikos on henkilöä, ryhmää, jonkun omaisuutta, instituutiota tai näiden edustajaa kohtaan tehty rikos, jonka taustalla ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys uhrin oletettua tai todellista etnistä tai kansallista taustaa, uskontoa tai vakaumusta, seksuaalista suuntautumista, sukupuoli-identiteettiä, sukupuolen ilmaisuun tai vammaisuutta kohtaan.

Vuonna 2022 kirjattiin yhteensä 1 245 rikosilmoitusta epäillyistä viharikoksista. Tämä on 21 prosenttia enemmän kuin vuonna 2021. Suurin osa (74,7 %) rikosilmoituksista liittyi rikosepäilyihin, joiden motiivi rikosilmoituksesta ilmenevien tietojen perusteella liittyi uhrin etniseen tai kansalliseen taustaan. Uhrin uskonnolliseen taustaan liittyvien tapausten osuus oli 9,7 prosenttia, seksuaaliseen suuntautumiseen 8,7 prosenttia sekä vammaisuuteen 4,3 prosenttia. Sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvistä viharikoksista tehtiin 32 rikosilmoitusta (2,6 %). Tässä selvityksessä viharikoksiksi luokitelluista tapauksista poliisi itse luokitteli viharikoksiksi vain 27 prosenttia.

Epäillyt viharikokset, kun ne luokitellaan tapahtumatilanteen mukaan, ovat pääosin sanallisia loukkauksia, uhkailuja ja häirintää. Näiden määrä kasvoi edellisvuodesta, mutta rikosepäilyt kiihottamisesta kansanryhmää vastaan kuitenkin vähenivät 29 prosenttia vuodesta 2021.

Tarkasteluvuonna yhteensä 930 rikosilmoitusta liittyi etniseen tai kansalliseen taustaan. Useimmin kyse oli tapauksista, joissa valtaväestöön kuuluvat henkilöt ilmaisivat ennakkoluuloa ja vihamielisyyttä etnisiä tai kansallisia vähemmistöjä kohtaan. Yleisin rikoslaji oli pahoinpitelyrikos. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä rikoksissa tavallisimmin tapahtumapaikkana oli julkinen ulkoilmapaikka, kuten tie, katu tai tori. Tämän tyyppisten päärिकosten asianomistajista 58 prosenttia oli miehiä ja 42 prosenttia naisia. Miehiin kohdistuneet

rikokset olivat yleisimmin pahoinpitelyitä, kun taas naisiin kohdistui yleisimmin kunnianloukkauksia.

Vuonna 2022 niistä Suomessa asuvista henkilöistä, joiden kansalaisuus oli muu kuin suomalainen, suhteellisesti eniten etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvän epäillyn viharikoksen kohteeksi joutuivat Ukrainan kansalaiset. 11 prosenttia kaikista etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvistä rikosilmoituksista kohdistui romanitaustaiseen henkilöön. Näissä yleisin rikosnimike oli kunnianloukkaus.

Uskontoon tai vakaumukseen liittyvien viharikosilmoitusten määrä laski yhdeksän prosenttia vuoteen 2021 verrattuna. Näissä tapauksissa yleisimmin kohteena olivat islaminuskoiset, ja noin kolmasosa niistä oli kunnianloukkauksia. Uskontoon liittyvät rikokset tapahtuivat useimmiten internetissä.

Uhrin oletettuun tai todelliseen seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien viharikosilmoitusten määrä nousi 11 prosentilla (126 rikosilmoituksesta 140 ilmoitukseen). Eniten ilmoitettiin kunnianloukkauksia ja pahoinpitelyitä. 46 prosentissa näistä tapauksista rikoksista epäilty oli asianomistajalle ennestään tuttu.

Selvitykseen poimituista rikosilmoituksista 54 liittyi vammaisuuteen. Vuonna 2021 vastaavia ilmoituksia oli 11 prosenttia enemmän. Melkein puolet tapauksista oli kunnianloukkauksia. Yli 50 prosentissa kaikista vammaisuuteen liittyvistä viharikosepäilyistä tekijä oli uhrille tuttu.

Sammanfattning

I denna utredning beskrivs misstänkta hatbrott som kommit till polisens kännedom 2022. Materialet består av polisens riksomfattande uppgifter om brottsanmälningar. Utredningen är en fortsättning på de årliga utredningarna av rasistisk brottslighet som har gjorts sedan 1998, först vid inrikesministeriets polisavdelning och senare vid Polisyrkeshögskolan.

År 2009 utvidgades uppföljningen av rasistisk brottslighet till att inkludera uppföljning av hatbrott. Hatbrott definieras som brott som begås mot en person, en grupp, någons egendom, en institution eller en representant för dessa där motivet är fördomar eller fientlighet mot offrets förmodade eller verkliga etniska eller nationella bakgrund, religion eller övertygelse, sexuella läggning, könsidentitet, könsuttryck eller funktionsnedsättning.

Under 2022 registrerades sammanlagt 1 245 brottsanmälningar om misstänkta hatbrott. Detta är 21 procent mer än året innan. Största delen (74,7 %) av brottsanmälningarna innehöll misstanke om brott på grund av etnisk eller nationell bakgrund. I 9,7 procent av brotten var motivet offrets religiösa bakgrund, i 8,7 procent offrets sexuella läggning och i 4,3 procent offrets funktionsnedsättning. Det gjordes 32 brottsanmälningar (2,6 %) om hatbrott på grund av könsidentitet eller könsuttryck. Tjugosju procent av de som i den här rapporten har klassificerats som hatbrott klassificerades som hatbrott av polisen.

När man granskar alla hatbrott enligt händelsesituation, var antalet verbala kränkningar, hot och trakasserier högst. Av dessa brott minskade antalet fall av hets mot folkgrupp med 29 procent jämfört med 2021, även om det totala antalet ökade.

Under granskningsåret hade sammanlagt 930 brottsanmälningar samband med etnisk eller nationell bakgrund. Oftast var det fråga om fall där personer från majoritetsbefolkningen uttryckte fördomar och fientlighet mot etniska eller nationella minoriteter. Den vanligaste brottstypen var misshandelsbrott. Hatbrott på grund av etnisk eller nationell bakgrund skedde oftast på en offentlig plats utomhus, till exempel på en väg, gata eller ett torg. Offren för

dessa huvudbrott var i 58 procent av fallen män och i 42 procent kvinnor. Män utsattes oftast för misshandel, medan kvinnor oftast utsattes för ärekränkning.

I fråga om personer bosatta i Finland som inte har finskt medborgarskap var Ryska medborgare proportionellt sett mest utsatta för brott på grund av etnisk eller nationell bakgrund 2022. Elva procent av alla brottsanmälningar med anknytning till etnisk eller nationell bakgrund gällde personer med romsk bakgrund. Den vanligaste brottsrubricering här var ärekränkning.

Antalet anmälningar om hatbrott på grund av religion eller övertygelse minskade med nio procent jämfört med 2021. I dessa fall var muslimer de mest utsatta, och ungefär en tredjedel av fallen var ärekränkning. Hatbrott på grund av religion begicks oftast på internet.

Antalet anmälningar om hatbrott på grund av offrets antagna eller verkliga sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck ökade med 11 procent (från 126 anmälningar om brott till 140 anmälningar). De flesta anmälningarna gällde ärekränkning och misshandel. I 46 procent av dessa fall kände målsägande den misstänkte sedan tidigare.

Antalet anmälningar om brott på grund av funktionsnedsättning uppgick till 54, vilket är 11 procent mer som än året innan. Nästan hälften av de misstänkta brotten var ärekränkningar och över 50 procent av fallen kände offret gärningsmannen.

Abstract

This report analyses suspected hate crimes reported to the police in Finland in 2022. The observations are based on crime reports screened out from the National Police Information System. National statistics on suspected hate crimes have been reported annually since 1998, first by the Ministry of Interior's Police Department and then by the Police University College of Finland.

In 2009 the data gathering on racist crime evolved into a more comprehensive system of hate crime monitoring. For the purpose of this report, hate crime has been defined as a crime against a person, group, somebody's property, institution, or their representative, motivated by prejudice or hostility towards the victim's real or perceived ethnic or national origin, religion or belief, sexual orientation, transgender identity or appearance, or disability.

In the target year, 1 245 reports of offences on suspected hate were filed. Their number represents a 21 percent increase from the previous year. The majority, 74,7 percent, of the cases were incidents based on ethnic or national origin. Suspected cases initiated by the victim's religious background made 9,7 percent of all incidents. Sexual orientation was the motive in 8,7 percent of the cases and in 4,3 percent the motive was related to victim's disability. Thirty-two of the suspected hate crimes (2,6 %) were based on the victim's transgender identity or appearance. Only 27 percent of the cases were initially classified as suspected hate crimes by the police.

Taking on board all the suspected hate crimes in 2022, most of them were verbal insults, unlawful threats and harassments. Of these, the number of incitement to hatred -crimes decreased by 29 percent in comparison to 2021, although the total number increased.

In 2022, the total number of suspected hate crimes filed by the police was 930. In the majority of the cases, prejudice or hostility was directed towards a member of an ethnic or national minority by a member of the majority population. Of the suspected hate crimes most common were assaults. The most common scenes for the suspected crimes based on ethnic or national origin were public outdoor locations such as streets or city market squares. In 58 percent of the cases, the victims of the crimes based on ethnic or national origin were males.

The rest were females. Most common crimes against the males were assaults whereas majority of the crimes against females were defamations.

In relation to the number of people with foreign citizenship and living in Finland, those holding a citizenship of Russia experienced the highest frequency of crimes initiated by ethnic or national origin in 2022. From all the reports of offences based on ethnic or national origin, 11 percent of offences were against a member of the Roma minority. Of these, the most common suspected crimes were defamations.

Suspected hate crimes filed by the police in 2022 initiated by the religion or belief decreased by nine percent from the previous year. Most commonly, the victims were Muslims by religion. About a third of the suspected crimes were defamations. Most common location for the suspected hate crimes based on religion or belief was the Internet.

The number of hate crimes motivated by the victim's real or perceived sexual orientation, transgender identity or appearance, is 11 percent higher than in the previous year (from 126 reports of offences to 140 reports). Defamations and assaults were the most commonly reported crimes. In 46 % of the cases, the suspect was an acquaintance to the victim.

In the target year, 54 reports of offences were motivated by the victim's disability. Their number is 11 percent higher than in the previous year. Almost half of the cases were defamations. In more than 50 percent of the cases, the suspected offender was an acquaintance to the victim.

Sisällys

Tiivistelmä	4
Sammanfattning	6
Abstract	8
1 Johdanto	11
2 Menetelmä	15
2.1 Havaintoaineiston poiminta	15
2.2 Tapausten määrittely viharikoksiksi	15
2.3 Havaintojen analysointi ja raportointi	17
3 Havainnot	18
3.1 Kaikki vihamotiivit	18
3.2 Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät rikokset	40
3.3 Uskontoon tai vakaumukseen liittyvät rikokset	63
3.4 Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvät rikokset	74
3.5 Vammaisuuteen liittyvät rikokset	85
4 Yhteenveto	93
4.1 Vuonna 2022 poliisin tietoon tulleet viharikosepäilyt laajemmassa kuvassa	93
4.2 Havaintojen tulkinnessa huomioitavaa	99
4.3 Viharikosilmapiiriin vaikuttavia seikkoja vuonna 2022	102
Lähteet.....	105
Liitteet	113
Liite 1. Rikosnimikkeet	113
Liite 2. Hakusanat	116
Liite 3. Muut saatavilla olevat liitetaulukot ja kuviot	118
Kaikki vihamotiivit	118
Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät rikokset	120
Romaneihin kohdistuneet rikokset	122
Uskontoon tai vakaumukseen liittyvät rikokset	123
Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvät rikokset	124
Vammaisuuteen liittyvät rikokset	125

1 Johdanto

Suomen rikoslakiin ei sisälly viha- tai rasistisen rikoksen määritelmää. Rasistinen vihamotiivi on kuitenkin jo pitkään huomioitu rangaistuksen koventamisperusteena. Vuonna 2011 sitä laajennettiin käsittämään rasismin ohella myös muut vihamotiivit. (RL 6 luku 5 § kohta 4, 13.5.2011/511). Vuonna 2022 rangaistuksen mittaamisen koventamisperusteisiin lisättiin maininta rikoksen tekemisestä uhrin sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta. Koska laki vahvistettiin 20.12.2022 ja se tuli voimaan vasta 1.1.2023, tämä viharikosselvitys ei vielä sisällä sukupuoleen liittyviä epäiltyjä viharikoksia. Koventamisperusteen lisäksi rikoslaki käsittää rikosnimikkeitä, joiden tunnusmerkistöön sisältyy vihamotiivi. Näitä ovat syrjintä, kiihottaminen kansanryhmää vastaan ja törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan.

Koventamisperuste on osittain laveampi, mutta myös tulkinnanvaraisempi kuin tämän selvityksen viharikosmääritelmä. Täten tässä selvityksessä käytetty viharikosmääritelmä ei pohjaudu suoraan rikoslakiin vaan se seuraa sen osalta aikaisempia tutkimuksia ja muiden maiden viharikosselvityksiä (esim. Niemi & Sahramäki 2012).

Mikä tahansa teko, jonka Suomen rikoslainsäädäntö määrittelee rikokseksi, voi olla viharikos. Ratkaisevaa on teon motiivi. Esimerkiksi yleisimpiä etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvästä motiivista tehtyjä rikoksia ovat pahoinpitely, laitton uhkaus ja kunnianloukkaus.

Viharikos määritellään vuosittaisissa viharikosselvityksissä seuraavasti:

Viharikos on henkilöä, ryhmää, jonkun omaisuutta, instituutiota tai näiden edustajaa kohtaan tehty rikos, jonka motiivina ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys uhrin oletettua tai todellista etnistä tai kansallista taustaa, uskonnollista vakaumusta tai elämäkatsomusta, seksuaalista suuntautumista, sukupuoli-identiteettiä, sukupuolen ilmaisua tai vammaisuutta kohtaan.

Viharikoksen määritelmä täyttyy jo silloin, jos tekijä olettaa uhrin kuuluvan johonkin yllä mainituista viiteryhmistä. Uhri voi olla esimerkiksi läheisessä suhteessa kyseiseen ryhmään kuuluvan kanssa ja tätä kautta valikoitua kohteeksi.

Uhrilla voi olla myös jokin muu yhteys kyseiseen ryhmään. Teko voi esimerkiksi kohdistua vastaanottokeskuksen työntekijään tämän työn takia.

Yksittäinen viharikos voidaan nähdä myös ns. signaalirikoksena, jolloin koko rikoksen uhrin edustama vähemmistö voi kollektiivisesti kokea joutuneensa rikoksen kohteeksi. Tällöin rikos nähdään uhkauksena tätä ryhmää kohtaan. Tällainen kollektiivinen reaktio saattaa vaikuttaa negatiivisesti koko vähemmistöryhmän suhtautumiseen ympäröivään enemmistökulttuuriin ja sen edustajiin. (Iganski 2001; Perry 2001; Poliisi 2016.)

Viharikokset vaikuttavat yksilöiden, yhteisöjen sekä koko yhteiskunnan turvallisuuteen. Tästä syystä katsotaan, että niihin liittyy korostettu vahingollisuus ja vaarallisuus. Kansainväliset sopimukset velvoittavat allekirjoittajamaita seuraamaan viharikoksia systemaattisesti ja torjumaan niitä aktiivisesti. Kansainväliset toimijat, kuten Euroopan unionin perusoikeusvirasto (FRA) ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (ETYJ), myös kehittävät viharikosten seuranta ja siihen liittyvää ohjeistusta sekä julkaisevat kansainvälisiä tilastoja, joita tämäkin selvitys osaltaan palvelee.

Viharikokset ovat sellainen erityinen rikollisuuden muoto, josta ei saada tarkkaa tietoa ilman erillisselvitystä. Poliisin tietoon tulleista viharikoksista on tehty vuosiselvityksiä jo vuodesta 1998 lähtien. Kerättyä tietoa käytetään poliisin työn kehittämiseen, osaamisen yhtenäisyyden varmistamiseen poliisilaitoksilla sekä viharikosten vastaisten toimien vaikuttavuuden arviointiin.

Tämä selvitys kuvaa vuonna 2022 poliisin tietoon tulleita epäiltyjä viharikoksia. Aineistona ovat kyseisenä vuonna kirjatut rikosilmoitukset. Selvitys jatkaa vuodesta 1998 lähtien ensin sisäasiainministeriön poliisiosastolla ja sittemmin Poliisiammattikorkeakoulussa julkaistujen viharikollisuuden vuosiselvitysten aloittamaa seuranta (Sisäasiainministeriö 1998–2003; Keränen 2005a; 2005b; Ellonen 2006; Noponen 2007; Joronen 2008; Peutere 2009; 2010; Niemi 2011; Niemi & Sahramäki 2012; Tihveräinen 2013; 2014; 2015; 2016; Rauta 2017; 2018; 2019; 2020; 2021; 2022).

Viharikoksen määritelmää - samalla myös tämän seurannan alaa - laajennettiin vuonna 2009 koskemaan myös muita kuin etniseen tai kansalliseen taustaan kohdistuvia viharikoksia. Laajempaa määritelmää on käytetty vuoden

2008 viharikosselvityksessä lähtien (Peutere 2009). Tästä johtuen vain vuosien 2008–2022 viharikosselvitykset ovat keskenään suoraan vertailukelpoisia.

Tämä viharikosselvitys noudattaa samaa rakennetta ja osin myös samaa tekstikonaisuutta kuin aiemmat selvitykset. Tavoitteena on, että lukija löytää vakioselvityksen tulokset suunnilleen samasta rakennepaikasta ja yhtäpitävällä tavalla kuvattuina kuin aiempina tutkimusvuosina.

Selvityksen luvussa 2 käydään ensiksi lyhyesti läpi käytetty menetelmä. Tilastointimenetelmää ei ole muutettu viime vuodesta. Menetelmän yksityiskohmainen kuvaus löytyy aikaisemmista selvityksistä (ks. Peutere 2009; Niemi & Sahramäki 2012).

Luvussa 3 esitellään tämän viharikosselvityksen havainnot. Ensin kuvataan kootusti kaikkia vuodelle 2022 kirjattuja viharikosepäilyjä. Näiden osalta kuvataan poliisin viharikosluokituksen käyttö, tapahtumatilanteet ja rikoslajit, asianomistajat ja epäillyt, tapahtumapaikat- ja ajat, alueellinen jakautuminen sekä esitutkinnan tila ja rikosepäilyjen eteneminen syyteharkintaan.

Seuraavaksi rikosepäilyjä jäsennetään vihamotiivilähtöisesti – kohteen etninen tai kansallinen tausta, uskonto tai vakaumus, seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu tai vammaisuus. Havainnot ja niiden määriä verrataan systemaattisesti edelliseen vuoteen, mutta motiivilähtöisten kappaleiden alusta sekä yhteenveto -luvusta löytyy myös pidemmän aikavälin tarkastelua.

Luvussa 4 esitetään yhteenveto selvityksen tuloksista, arvioidaan lyhyesti selvitystyön reunaehdot ja havaintojen luotettavuutta sekä esitellään ajankohtaisia, yhteiskunnassa tapahtuneita asioita ja ilmiötä, joilla saattaa olla yhteyttä viharikosilmapiiriin tarkasteluvuonna. Lopussa on lista myös muista taulukoista, joita tutkimusaineistosta on saatavilla, mutta joita ei ole sisällytetty tähän viharikosselvitykseen.

Lukijan on hyvä huomata, että tässä selvityksessä kuvataan poliisin kirjaamia rikosilmoituksia. Kysymys on siis rikosepäilyistä, mutta toiston välttämiseksi tätä ei tapauksia kuvatessa joka kohdassa mainita. Vasta tuomioistuin päättää, onko kyseessä rikoksen tunnusmerkistön täyttävä teko. Tuomioistuin arvioi ja ottaa kantaa teon motiiveihin, jos sellaisia on tiedossa tai saadaan näytetyksi.

Tuomioistuin ottaa kantaa siis myös siihen, onko teossa käytetty esimerkiksi rassistiseen tai muuhun vihamotiiviin liittyvää ankaroittamisperustetta. Vuonna 2021 julkaistussa Viharikokset ja niiden käsittely rikosprosessissa -selvityksessä on tarkasteltu tarkemmin sitä, miten viharikokset tunnistetaan rikosprosessin eri vaiheissa, miten tieto mahdollisesta vihamotiivista välittyy poliisilta syyttäjälle ja miten se vaikuttaa tuomioon. Huomionarvoista on selvityksen havainto siitä, että Suomessa tuomiota kovennetaan vihamotiivin perusteella vain harvoin. (Juutinen 2021.)

2 Menetelmä

2.1 Havaintoaineiston poiminta

Selvityksen aineiston muodostavat vuonna 2022 kirjatut rikosilmoitukset, jotka on poimittu valtakunnallisesta Poliisiasiain tietojärjestelmästä seuraavilla ehdoilla. Ensimmäisessä vaiheessa poimittiin

1. rikosilmoitukset, jotka sisältävät jonkin liitteessä 1 mainituista rikosnimikkeistä (125 rikosnimikettä) ja jonkin liitteessä 2 mainituista hakusanoista (yhteensä 359 hakusanaa)
2. rikosilmoitukset, joissa asianimikkeenä on syrjintä, työsyryntä, kiskonnantapainen työsyryntä, kiihottaminen kansanryhmää vastaan, törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan, joukkotuhonta, joukkotuhonnan valmistelu, rikos ihmisyyttä vastaan, törkeä rikos ihmisyyttä vastaan tai kidutus
3. rikosilmoitukset, joiden selostusosassa esiintyi kirjainyhdistelmä ”rasist” tai ”rasism”
4. rikosilmoitukset, jotka poliisi on merkinnyt viharikosluokituksella
5. rikosilmoitukset, jotka on merkitty Tupa-luokituksella (Turvapaikanhakijoihin liittyvä).

Hakuehdoissa 3, 4 ja 5 poiminnan kohteena eivät olleet tietyt rikosnimikkeet. Hakuehdot mahdollistivat näin ollen muidenkin viharikosperustaisten rikosnimikkeiden löytymisen kuin kohtiin 1 ja 2 sisältyvät. Kohta 3 onkin jätetty itsenäiseksi hakuehdoksi sen laajan kattavuuden vuoksi. Kohdan 3 kirjainyhdistelmällä tuli esille suuri määrä aineistoon kuuluvia rikosilmoituksia. Edellä mainituilla ehdoilla poimittu alustava havaintoaineisto käsitti 11 735 rikosilmoitusta.

2.2 Tapausten määrittely viharikoksiksi

Lopulliseen tutkimusaineistoon valikoitui 1 245 rikosilmoitusta. Ne määriteltiin epäillyiksi viharikoksiksi poliisin rikosilmoitukseen kirjaamien tietojen perusteella. Poiminnan tukena käytettiin viharikosselvitystä varten laadittua kirjallista ohjetta.

Tapaus määriteltiin viharikokseksi, jos joku tapauksen osapuolista (poliisi, uhri, todistaja, jne.) epäili, että rikoksen yhtenä motiivina oli epäluulo tai vihamielisyys jotakin uhrin (oletettua) viiteryhmää kohtaan. Näitä voivat olla 1) etnisyyteen tai kansallisuuteen, 2) uskontoon tai vakaumukseen, 3) seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun tai 4) vammaisuuteen liittyvät viiteryhmät. Tapaus määriteltiin viharikokseksi myös silloin, jos itse rikosilmoituksen selitysosassa esiintyi viharikosperustaisia vihjeitä, kuten epäillyn rassistista kielenkäyttöä.

Yllä olevien esimerkkien lisäksi tapaus määriteltiin viharikokseksi, jos rikosilmoitus sisälsi poliisin käyttämän viharikosluokituksen siitä huolimatta, että itse ilmoituksesta ei ilmennyt tekijän motiivia. Poliisihallituksen antaman ohjeistuksen (Poliisihallituksen ohje 13.11.2011) mukaan poliisin tulisi käyttää viharikosluokitusta aina silloin, kun kuka tahansa tilanteessa mukana ollut henkilö (poliisi, epäilty, asianomistaja, todistaja, ilmoittaja tai muu)

- pitää teon motiivina osittain tai kokonaan ennakkoluuloa tai vihaa tiettyä kansanryhmää kohtaan
- pitää tekoa tehtynä osittain tai kokonaan rotuun, ihonväriin, syntyperään, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen liittyvästä vaikuttimesta taikka niihin rinnastettavasta muusta vaikuttimesta.

Vuoden 2011 Poliisihallituksen ohje muutti aikaisemman suppean rasismiluokituksen kattavammaksi viharikosluokitukseksi. Samalla rasismin osalta viharikosluokituksen käyttöohjeita tarkennettiin. Muutoksen takia vuoden 2012–2022 poliisin tilastoja, jotka perustuvat poliisin käyttämään viharikoskoodiin, ei voi verrata aikaisempiin vuosiin. Tilastoja tarkasteltaessa on otettava huomioon myös se, että luokitusjärjestelmä on kehitetty poliisin omaksi tilastointityökaluksi. Rikosilmoitusten kirjaamiseen käytettävä Poliisiasian tietojärjestelmä ei myöskään pakota ottamaan kantaa mahdolliseen viharikosmotiiviin teon vaikuttimena. Tehty luokittelumerkintä kuitenkin välittyy myös syyttäjälle. Vuodesta 2019 lähtien poliisin on tullut myös tehdä esitutkintalain mukainen ennakoilmoitus syyttäjälle, jos rikoksen motiiviksi epäillään vihamotiivia.

2.3 Havaintojen analysointi ja raportointi

Tässä selvityksessä rikosilmoituksia kuvaillaan eri näkökulmista sekä rikosilmoituskohtaisesti että asianomistajien ja rikoksesta epäiltyjen mukaan. Tämä vaikuttaa eroihin havaintojen määrissä.

Asianomistaja on luonnollinen tai oikeushenkilö, jonka oikeutta tai etua rikos on loukannut tai johon rikos on kohdistunut. Joillakin rikoksilla ei ole lainkaan asianomistajaa. Esimerkiksi kiihottaminen kansanryhmää vastaan -tapaukset ovat usein tällaisia. Toisaalta taas yhdessä rikosilmoituksessa voi olla kirjattuna useita asianomistajia, rikoksesta epäiltyjä henkilöitä ja rikosnimikkeitä.

Päärikoksella¹ viitataan kuhunkin ilmoituksen asianomistajaan kohdistuneeseen vakavimpaan rikosnimikkeeseen. Koska yhdessä rikosilmoituksessa voi olla yksi tai useampia asianomistajia, on päärikosten määrä suurempi kuin rikosilmoitusten määrä. Kun tekstissä puhutaan ”vihamotiivista”, viitataan vaikuttimeen, joka perustuu ennakkoluuloihin tai vihamielisyyteen aiemmin mainittuja viiteryhmiä kohtaan.

Useissa taulukoissa esitetään rikosilmoitusten tai päärikosten lukumäärissä havaittu prosentuaalinen muutos vuoteen 2021 verrattuna. On kuitenkin hyvä huomioida, että tämä kertoo ainoastaan eron edellisvuoden määriin, eikä näin ollen kerro pidemmän ajan trendistä. Viharikosselvitysten havaintoaineistoille on ominaista tietty vuosittainen vaihtelu. Mahdolliset pidempiaikaiset kehitys-suunnat ilmenevät seuranta-ajan kattavista kuvioista. On syytä huomata myös se, että kysymys voi tällöin olla siitä, että epäiltyjä tapauksia on tosiasiallisesti aiempaa enemmän tai vähemmän, mutta myös siitä, että tietoisuus (viha)rikoksista vaikuttaa niistä ilmoittamiseen, poliisille ilmoittaminen koetaan aiempaa tärkeämmäksi tai vähemmän tärkeäksi, ilmoittaminen on teknisesti helpompaa tai vaikeampaa ja/tai poliisin kirjaamiskäytännöt kehittyvät.

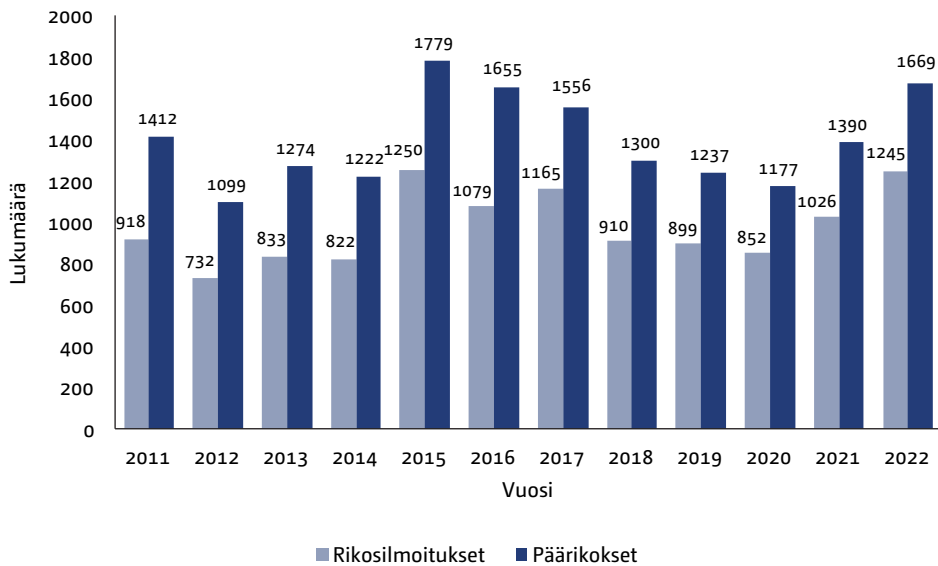
¹ Rikokset vakavimmasta lievempään: henkeen, seksuaaliseen koskemattomuuteen, terveyteen, henkilökohtaiseen vapauteen, ihmisyyteen, kunniaan, yksityisyyteen, kotirauhaan ja omaisuuteen kohdistuvat. Yhdessä rikosilmoituksessa voi olla useampi asianomistaja, joista jokaiseen kohdistunut päärikos on laskettu tilastoon. Näin ollen päärikosten määrä on rikosilmoituksia suurempi.

3 Havainnot

3.1 Kaikki vihamotiivit

Määrä

Vuonna 2022 poliisille tehtiin yhteensä 1 245 rikosilmoitusta epäillyistä viharikoksista. Ilmoitusten määrä kasvoi edellisvuodesta 219 tapauksella (21 %). Epäiltyjä päärikoksia löytyi 1 669 kappaletta, mikä on 279 kappaletta (20 %) enemmän kuin edellisvuonna (kuvio 1).

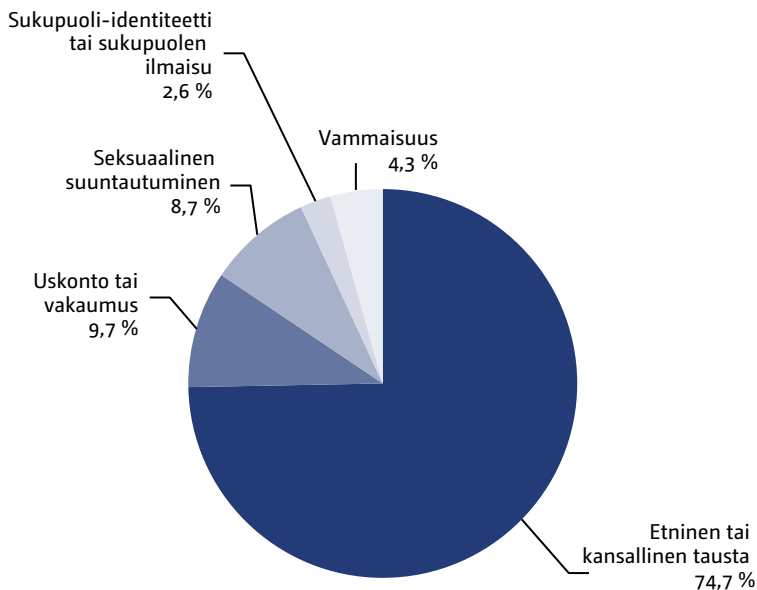

Kuvio 1. Epäiltyjen viharikosten määrät vuosina 2011–2022.

Vihamotiivit

Vuonna 2022 suurimpaan osaan poliisille ilmoitetuista epäillyistä viharikoksista kytkeytyi etniseen tai kansalliseen taustaan liittyviä ennakkoluuloja tai vihamielisyyttä (74,7 %) (kuvio 2). Muihin viiteryhmiin kohdistuneiden ilmoitusten määrät prosenttilukuina olivat seuraavia: uskontoon tai vakaumukseen liittyvät 9,7 prosenttia, seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvät 8,7 prosenttia, vammaisuuteen liittyvät 4,3 prosenttia sekä sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvät 2,6 prosenttia.

Osuudet ovat pysyneet jokseenkin samoina vuoden 2008 selvityksestä lähtien. Vuoteen 2021 verrattuna etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien rikosilmoitusten osuus kasvoi, kun taas uskontoon tai vakaumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen sekä vammaisuuteen liittyvien rikosilmoitusten osuudet hieman laskivat. Sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien rikosilmoitusten osuus pysyi edellisvuoden tasolla.

Kuvio 2. Eri viharikosmotiivien osuudet epäillyistä viharikoksista tehdyissä rikosilmoituksissa vuonna 2022 (n=1 245).

Viharikosluokitus

Taulukossa 1 näkyy poliisin rasismi- tai viharikosluokituksen käytön yleisyys rikosilmoituksissa vuosina 2011–2022. Vuonna 2022 poliisi käytti luokitusta yhteensä 332 rikosilmoituksessa (27 %). Niistä 252 tapausta (76 %) perustui etniseen tai kansalliseen taustaan. Uskontoon tai vakaumukseen liittyviä ilmoituksia oli 34 (10 %), seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyviä 34 (10 %) ja vammaisuuteen liittyviä 12 (4 %).

Viharikosluokituksen käyttöasteesta ei voida kuitenkaan arvioida sitä, tunnistaako poliisi viharikoksia. Tähän aineistoon päätyivät myös tapaukset, joissa motiivi on mainittu, mutta poliisin viharikosluokitusta ei ole käytetty. Näissä tapauksissa luokittelun käyttämättä jättämisestä huolimatta poliisi on saattanut huomioida esitutkinnassa tapaukseen liittyvän mahdollisen vihamotiivin.

Lisäksi huomioitavaa on, että vuoden 2022 elokuusta lähtien asianomistajan tehdessä sähköistä rikosilmoitusta pahoinpitelystä, laittomasta uhkauksesta tai kunnianloukkauksesta, hänen on tullut täyttää myös ilmoituslomakkeen kohta, jossa hän arvioi onko joutunut rikoksen uhriksi jostakin vihavaikuttimesta johtuen. Jos asianomistaja arvioi rikoksen johtuneen vihavaikuttimesta, niin sähköisen ilmoituksen siirtyessä poliisin ilmoitusjärjestelmään, se automaattisesti luokiteltiin viharikokseksi. Yli puolet tässä selvityksessä epäilyiksi viharikoksiksi todetuista tapauksista oli ilmoitettu poliisille sähköisesti. Niinpä voidaankin ajatella, että ainakin osittain ylläolevasta syystä johtuen viharikosluokiteltujen rikosilmoitusten määrä on hieman kasvanut vuoteen 2021 verrattuna.

Taulukko 1. Rasismi- ja viharikosluokituksen käyttö rikosilmoituksissa vuosina 2011–2022² ³.

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	<i>Ero vuoteen 2021, %</i>
Lukumäärä	Luokitus	266	174	142	113	219	250	451	237	238	148	153	332	117
	Ei luokitusta	522	558	691	709	1031	829	714	673	661	704	873	913	5
	Yhteensä	788	732	833	822	1250	1079	1165	910	899	852	1026	1245	21
%	Luokitus	34	24	17	14	18	23	39	26	26	17	15	27	79
	Ei luokitusta	66	76	83	86	82	77	61	74	74	83	85	73	-14
	Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	0

² Vuosien 2011–2022 luvut eivät ole suoraan verrannollisia vuotta 2008 aikaisempiin vuosiin, sillä rikosilmoitusten poimintaehtoja muutettiin vuonna 2009.

³ Rasismiluokitus muuttui kattavammaksi viharikosluokitukseksi vuoden 2011 lopussa.

Tapahtumatilanteet

Epäillyiksi viharikoksiksi määritellyt rikosilmoitukset luokitellaan tapahtumatilanteittain kahdeksaan luokkaan. Luokitus perustuu rikosilmoituksen sanalliseen kuvaukseen sekä tietoon siitä, ketkä henkilöistä on merkitty asianomistajiksi ja ketkä epäillyiksi. Rikosilmoitus voi sisältää myös useamman rikoksen, asianomistajan ja rikoksesta epäillyn.

Yli puolet (57 %) vuoden 2022 viharikosilmoituksista koski sanallisia loukkauksia, uhkauksia tai häirintää (taulukko 2). Tämän tyyppisten tapausten määrä nousi (18 %) edellisvuodesta.

Esimerkkejä sanallisista loukkauksista, uhkauksista ja häirinnästä

- a) Asianomistajan kunniaa loukattu sekä peloteltu ja kiusattu hänen vammaisuutensa takia kuukauden ajan lähes päivittäin. Tekijöitä epäillään kunnianloukkauksesta.
- b) Some-kirjoitus, jossa HLBTI-vähemmistöjä symboloiva sateenkaarilippu rinnastetaan saatanaan ja väitetään tämän olevan tulevan maailmansodan toinen osapuoli. Tekijää epäillään kiihottamisesta kansanryhmää vastaan.
- c) Asianomistaja uhattiin tappa kristityksi kääntymisen johdosta. Tekijää epäillään laittomasta uhkauksesta.

Seuraavaksi eniten tehtiin yksisuuntaisia pahoinpitelyrikkoksia, joiden määrä myös nousi (13 %) vuoteen 2021 verrattuna.

Esimerkki yksisuuntaisesta pahoinpitelyrikoksesta

Vartijat pahoinpidelleet asianomistajaa kiinnioton yhteydessä ja tilanteessa rasismia asianomistajan romanitaustaa kohtaan. Tekijöitä epäillään pahoinpitelystä.

Omaisuusrikosten, molemminpuolisia rikoksia sisältävien tappeluiden sekä syrjintäjuttujen määrät niin ikään nousivat.

Esimerkki omaisuusrikoksesta

Islamilaisen yhdyskunnan omistaman kiinteistön seinää töhritty vihavies-teillä. Rikosnimikkeenä on vahingonteko. Tekijöistä on kuvamateriaalia, mutta tekijöiden henkilöllisyys ei ole tiedossa.

Esimerkki syrjintärikoksesta

Asianomistajaa palveltu kaupan henkilökunnan toimesta epäasiallisesti ja valtaväestöä⁴ huonommin asiakkaan etnisen taustan takia. Tekijää epäillään syrjinnästä.

Esimerkki tappelusta, joka sisältää molemminpuolisia rikoksia

Koulussa tapahtunut kahden henkilön välinen tappelu, joka johtui siitä, että henkilöt kuuluvat eri uskontokuntiin. Molempia epäillään pahoinpitelystä.

Taulukko 2. Epäillyistä viharikoksista tehdyt ilmoitukset tapahtuma-tilanteittain vuonna 2022 (n=1 245)⁵.

Tapahtumatilanne	N	%	Ero vuoteen 2021, %
Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät	714	57	18
Yksisuuntainen pahoinpitelyrikos	247	20	13
Omaisuusrikokset (esim. vahingonteot, varkaudet)	108	9	58
Tappelu, molemminpuolisia rikoksia	97	8	49
Syrjintäjutut	57	5	27
Sanallisesta provokaatiosta tehty rikos, jossa herjaa-jakin rikoksesta epäilty	12	1	-8
Sanallisesta provokaatiosta tehty rikos, jossa herjaa-ja ei rikoksesta epäilty (Poliisin viharikosluokitus)	0	0	-100
Muut	10	1	11
Yhteensä	1245	100	21

⁴ Valtaväestöön kuuluvalla henkilöllä tarkoitetaan tässä selvityksessä valkoihoista, synnyinmaaltaan ja kansalaisuudeltaan suomalaista.

⁵ Vuonna 2017 sanallisesta provokaatiosta tehty rikos jaettiin kahdeksi eri tapahtumatilanteeksi. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa myös herjaaja on rikoksesta epäilty, on laskettu mukaan viharikostilastoihin. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa herjaaja ei ole rikoksesta epäilty, otettiin mukaan viharikostilastoihin vain, jos poliisi oli luokitellut ilmoituksen viharikokseksi.

Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset ovat tapauksia, joissa rikosilmoituksen sisältämään vakavimpaan rikokseen, yleensä pahoinpitelyyn, on syyllistytty esimerkiksi rasistisesta nimittelystä tai herjauksesta provosoituneena. Rikoksesta epäilty on näissä tapauksissa henkilö, jota on kohdeltu rasistisesti. Kyseiset ilmoitukset saattavat sisältää myös esimerkiksi kunnianloukkausrikoksen, josta epäiltyä on esimerkiksi rasistisesti käytetty henkilö.

Sanallisesta provokaatiosta tehtyjen rikosten sisällyttäminen vuosittaisiin viharikosselvityksiin ei ole yksiselitteistä. Niiden ottaminen mukaan on kuitenkin nähty tarpeelliseksi, sillä niiden taustavaikuttimet voidaan tulkita ennakkoluuloiksi tai vihamielisyydeksi aiemmin mainittuja viiteryhmiä kohtaan. Lisäksi ne kuvaavat yleistä ilmapiiriä, joissa rikoksiin syyllistytään.

Vuodesta 2017 lähtien viharikostilastoihin on otettu sanallisesta provokaatiosta tehdyistä rikoksista mukaan vain ne rikosilmoitukset, joissa myös herjaaja on merkitty epäillyksi. Ne rikosilmoitukset, joissa vain provosoitunut henkilö on merkitty epäillyksi, puolestaan jätetään pois tilastoista. Poikkeuksena näistä otetaan tilastoihin mukaan kuitenkin ne rikosilmoitukset, jotka poliisi on luokitellut viharikoksiksi, vaikka herjaajaa ei olekaan merkitty epäillyksi. Yllämainituista syistä johtuen sanallisesta provokaatiosta tehtyjen rikosten määriä ei voi verrata suoraan vuotta 2017 edeltäviin lukuihin. Taulukossa 3 esitetään sanallisesta provokaatiosta tehtyjen epäiltyjen viharikosten määrä jaoteltuina sen mukaan, onko herjaavaan nimittelyyn syyllistynyt henkilö merkitty rikoksesta epäillyksi vai ei.

Esimerkkejä sanallisesta provokaatiosta tehdyistä rikoksista

- a) Taksin asiakas oli herjannut kuljettajaa hänen etnisen taustansa takia. Kuljettaja kiivastui haukkumisesta ja löi asiakasta. Taksin asiakasta epäillään kunnianloukkauksesta ja taksin kuljettajaa pahoinpitelystä.

Taulukko 3. Sanallisesta provokaatiosta tehtyjen epäiltyjen viharikosten määrät motiiveittain vuonna 2022⁶.

Sanallisesta provokaatiosta tehty rikos	Herjaaja myös rikoksesta epäilty tai viharikoslukitus		Herjaaja ei rikoksesta epäilty	
	Rikosilmoitukset	Päärikokset	Rikosilmoitukset	Päärikokset
Etninen tai kansallinen tausta	12	24	125	153
Uskonto tai vakaumus	0	0	0	10
Seksuaalinen suuntautuminen	0	0	2	2
Sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu	0	0	0	0
Vammaisuus	0	0	4	5
Yhteensä	12	24	131	170

Jos rikosilmoitusta ei voitu tapauskuvauksen perusteella luokitella mihinkään ylläolevista luokista, niin se luokiteltiin luokkaan ”muut”. Näitä ilmoituksia oli vuonna 2022 kymmenen kappaletta.

Esimerkki muihin kuin edellä mainittuihin luokkiin kuuluvasta rikoksesta

Asianomistajan auto ohitettu moottoritiellä vaarallisen läheltä ja kiilattu auton eteen. Auto on Venäjän rekisterikilvissä ja asianomistaja epäilee, että teon takana on rasismi. Tekijää epäillään liikenneturvallisuuden vaarantamisesta.

Rikoslajit

Rikoksia voidaan jaotella rikoslajeihin sen mukaan, mitä oikeushyvää rikossäännöksellä on tarkoitus suojata. Tällaista rikosten ryhmittelyä noudatetaan myös rikoslaissa (Lappi-Seppälä ym. 2013). Oikeushyvä on oikeudellisesti suojattu etu. Edut jaetaan henkilöllisiin ja yhteisöllisiin oikeushyviin.

⁶ Viharikosten kokonaismääriin on laskettu näistä mukaan ne sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa myös herjaaja on merkitty rikoksesta epäillyksi tai jotka poliisi on luokitellut viharikoksiksi.

Henkilöllisiä oikeushyviä ovat esimerkiksi henki, seksuaalinen koskemattomuus, terveys, henkilökohtainen vapaus, kunnia, yksityisyys, kotirauha ja omaisuus. Henkilöön kohdistuvien rikosten lajeja voidaankin hahmottaa sen mukaan, mitä näistä loukataan. Henkilön henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia ovat esimerkiksi henkirikokset ja niiden yritykset sekä pahoinpitelyrikokset.

Oman ryhmänsä muodostavat henkilön seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen kohdistuvat seksuaalirikokset. Henkilön vapautteen kohdistuvia rikoksia ovat esimerkiksi laittomat uhkaukset. Yksityisyyteen tai kunniaan kohdistuvia rikoksia ovat kunnianloukkaukset ja kotirauhan rikkominen. Omaisuuteen kohdistuviin rikoksiin kuuluvat puolestaan esimerkiksi vahingonteot.

Yhteisölliset oikeushyvät liittyvät esimerkiksi ihmisyyteen, oikeudenkäyttöön, valtion turvallisuuteen ja viranhoidon puolueellisuuteen. Ihmisyyteen kohdistuvina voidaan mainita esimerkiksi syrjintä ja kiihottaminen kansanryhmää vastaan.

Tämän selvityksen rikoslajikohtaisessa tarkastelussa havaintoyksikkönä on kuhunkin rikosilmoituksessa mainittuun asianomistajaan kohdistunut vakavin rikos, jota tässä kutsutaan päärikokseksi. Koska rikosilmoitus voi sisältää useamman kuin yhden asianomistajan, on päärikoksia ja näin ollen myös rikoslajeittain jaoteltuja viharikosepäilyjä enemmän kuin rikosilmoituksia.

Päärikokset, joihin epäillään liittyvän vihamotiivi, on jaoteltu yhteentoista eri rikoslajiin. Jaottelun perustana on yllä esitetyn suojatun oikeushyvän mukainen rikosten ryhmittely. Rikoslajit on järjestetty rikoksen aiheuttaman uhan tai vakavuuden mukaan. Vakavimmiksi tässä selvityksessä luokiteltiin henkilöön suoraan kohdistuvat teot. Järjestys vakavimmasta lievimpään on seuraava:

- henkirikos
- henkirikoksen yritys
- seksuaalirikos
- pahoinpitelyrikos (sisältää eriasteiset pahoinpitelyt, niiden yritykset sekä avunannot ja yllytykset)
- laitton uhkaus
- syrjintä (sisältää työsyrynnät)
- kunnianloukkaus (sisältää törkeät kunnianloukkaukset)

- kiihottaminen kansanryhmää vastaan
- kotirauhan rikkominen (sisältää törkeät kotirauhan rikkomiset)
- vahingonteko (sisältää eriaisteiset vahingonteot)
- muut rikoslajit

Vuonna 2022 päärikoksen yleisimmät rikoslajit olivat pahoinpitelyt (30 %) ja kunnianloukkaukset (30 %). Näiden määrät nousivat vuodesta 2021 (taulukko 4). Seuraavaksi eniten oli laittomia uhkauksia, vahingontekoja ja syrjintärikoksia, joiden määrät niin ikään nousivat. Kotirauhan rikkomisten ja kiihottaminen kansanryhmää vastaan -rikosten määrät puolestaan laskivat edellisvuoteen verrattuna, kiihottaminen kansanryhmää -rikosten määrä jopa 29 prosentilla. Muiden rikosten, jotka eivät kuuluneet mihinkään yllämainituista rikoslajeista, määrä puolestaan nousi.

Seksuaalirikoksia löytyi vuoden 2022 aineistosta 10 kappaletta ja henkirikoksen yrityksiä kolme kappaletta. Henkirikoksia ei tarkasteluvuonna löytynyt ollenkaan.

Taulukko 4. Epäiltyjen päärikosten määrät rikoslajeittain vihamotiivin sisältämissä tapauksissa vuonna 2022 (n=1 669).

Rikoslaji*	N	%	Ero vuoteen 2021, %
Henkirikos	0	0	0
Henkirikoksen yritys	3	0,2	50
Seksuaalirikos	10	0,6	100
Pahoinpitelyrikos	509	30	33
Laiton uhkaus	304	18	7
Syrjintä	71	4	18
Kunnianloukkaus	504	30	22
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	29	2	-29
Kotirauhan rikkominen	57	3	-2
Vahingonteko	163	10	31
Muut	19	1	19
Yhteensä	1669	100	20

*Sisältävät teon yritykset sekä eriaisteiset teot

Asianomistajien sukupuoli ja ikä

Tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa eduskunnalle 2022 tuotiin edellistä kertomusta mukaillen edelleen esille se, että väkivaltaa, vihapuhetta ja häirintää on käsiteltävä sukupuolinäkökulmasta. Lisäksi todettiin, että väkivalta on sukupuolistunut ja se näyttäytyy erilaisena ilmiönä miesten ja naisten osalta. Väkivallan, vihapuheen ja häirinnän sukupuolistuneen luonteen ymmärtäminen on edellytys sille, että väkivallan eri muotoja ja siihen liittyvää valta-aseman väärinkäyttöä voidaan torjua tehokkaasti. (Tasa-arvovaltuutettu 2022.)

Naisten on todettu kohtaavat sukupuoleen liittyvää vihapuhetta enemmän kuin miesten ja naisiin kohdistuu miehiä useammin seksuaalissävyytteistä rikoksella uhkaamista liittyen heidän toimimiseensa esimerkiksi toimittajina, tutkijoina ja poliitikkoina. (Knuutila ym. 2019; Pohjoismainen ministerineuvosto 2021). Myös johonkin vähemmistöryhmään, kuten uskonnolliseen, etniseen, seksuaalitali sukupuolivähemmistöön, kuulumisen voi altistaa erityisesti naisia vihapuheelle. (Attila ym. 2018; Ollus ym. 2019; FRA 2020.) Muslimitaustaisten naisten on esimerkiksi havaittu kokeneen Euroopan unionin maissa miehiä useammin vihapuhetta (ENAR 2016). Vihapuheen, maalittamisen ja sukupuolistuneen digitaalisen väkivallan kohteeksi ovat voineet joutua myös sellaiset naiset, jotka ovat esimerkiksi puolustaneet maahanmuuttoa julkisuudessa, työssään tai sosiaalisessa mediassa (Saresma 2017; Saresma ym. 2021). Toisaalta muslimimiehistä, jotka eivät käyttäneet uskonnollisia tai perinteisiä vaatteita, 22 prosenttia on kohdannut syrjintää (FRA 2017). Lisäksi etniseen vähemmistöön kuuluvat miehet joutuvat naisia useammin etnisen profiloinnin kohteeksi (FRA 2018; Keskinen ym. 2018, FRA 2021b).

Sukupuoleen liittyvä häirintä, vihapuhe tai väkivalta itsessään eivät tällä hetkellä sisälly viharikosselvitykseen, mutta tähän liittyvä lakimuutos on vahvistettu 21.12.2022. Tilastojen valossa voidaan tarkastella kuitenkin sukupuolittain tapauksia, jotka sisältävät jonkin tämän selvityksen viharikosmääritelmän motiiveista. Niinpä tähän selvitykseen on sisällytetty tilastoja viharikosten asianomistajien sukupuolesta rikosluokittain.

Tarkasteluvuonna 56 prosentissa kaikista vihamotiivin sisältävistä päär rikoksista asianomistajana oli mies ja 44 prosentissa asianomistajana oli nainen (taulukko 5). Rikoslajeittain tarkasteltuina, miehiin kohdistui yleisimmin pahoinpitelyrikkoksia (38 %), kun taas naisiin kohdistuneet rikokset olivat yleisimmin kunnianloukkauksia (38 %) (taulukko 6).

Taulukko 5. Epäiltyjen vihamotiivin sisältämien päärikosten asianomistajien sukupuoli motiiveittain vuonna 2022.

Motiivi	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Etninen tai kansallinen tausta	680	58	495	42	1175	100
Uskonto tai vakaumus	70	55	58	45	128	100
Seksuaalinen suuntautuminen	68	59	48	41	116	100
Sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu	9	24	28	76	37	100
Vammaisuus	29	48	31	52	60	100
Yhteensä	856	56	660	44	1516	100

Taulukko 6. Epäiltyjen vihamotiivin sisältämien päärikosten asianomistajien sukupuoli rikoslajeittain vuonna 2022.

Rikoslaji	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Henkirikos	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	2	0,2	1	0	3	0,2
Seksuaalirikos	3	0,4	7	1	10	0,7
Pahoinpitely	329	38	172	26	501	33
Laiton uhkaus	169	20	124	19	293	19
Syrjintä	32	4	32	5	64	4
Kunnianloukkaus	241	28	252	38	493	33
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	23	3	30	5	53	3
Vahingonteko	48	6	40	6	88	6
Muut	9	1	2	0,3	11	0,7
Yhteensä	856	100	660	100	1516	100

*Ei yksittäiseen asianomistajaan kohdistunut rikos. Tästä syystä ei sukupuolta mainittu.

Myös iällä on todettu olevan yhteyttä muun muassa sukupuolistuneen häirinnän, vihapuheen ja väkivallan kokemiseen. Nuoremmissa ikäryhmissä koetaan enemmän sukupuoleen liittyvää vihapuhetta ja väkivaltaa. (Attila ym. 2018; Ollus ym. 2019; FRA 2020.) Näiden kokemusten on todettu olevan muita yleisempiä maahanmuuttajataustaisilla nuorilla sekä seksuaali- tai sukupuolivähemmistöihin kuuluvilla nuorilla (Kivimäki & Halme 2016; Jokela ym. 2020).

Vuonna 2022 ikäluokittain tarkasteltuna viharikosten asianomistajat olivat edellisvuosien tapaan yleisimmin 25–34 -vuotiaita ja vähiten heissä oli alle 15-vuotiaita (taulukko 7). Samansuuntaisia tuloksia on raportoitu myös USKOT-foorumi ry:n tekemässä raportissa Uhrien kokemuksia viharikoksista Suomessa vuosina 2014–2018 sekä oikeusministeriön julkaisemassa seurantaselvityksessä vihapuheesta ja häirinnästä (USKOT-foorumi 2019; Jauhola ym. 2022). Tämä piti paikkansa niin miesten kuin naistenkin kohdalla.

Taulukossa 8 on esitetty asianomistajien ikäryhmät rikoslajien mukaan. Alle 35-vuotiaat olivat joutuneet vanhempia ikäluokkia yleisimmin pahoinpitelyn uhriksi. Kunnianloukkauksien osuus oli puolestaan suurempi vanhemmissa ikäryhmissä.

Taulukko 7. Epäiltyjen vihamotiivin sisältämien päär rikosten asianomistajien sukupuoli ikäluokittain vuonna 2022.

Ikäluokka	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Alle 15-vuotiaat	74	9	42	6	116	8
15-24 -vuotiaat	160	19	140	22	300	20
25-34 -vuotiaat	224	27	155	24	379	25
35-44 -vuotiaat	204	24	133	20	337	23
45-54 -vuotiaat	96	11	98	15	194	13
55 -vuotiaat tai vanhemmat	78	9	83	13	161	11
Yhteensä	836	100	651	100	1487	100

Taulukko 8. Epäiltyjen vihamotiivin sisältämien päär rikosten asianomistajien ikä rikoslajeittain vuonna 2022 (%).

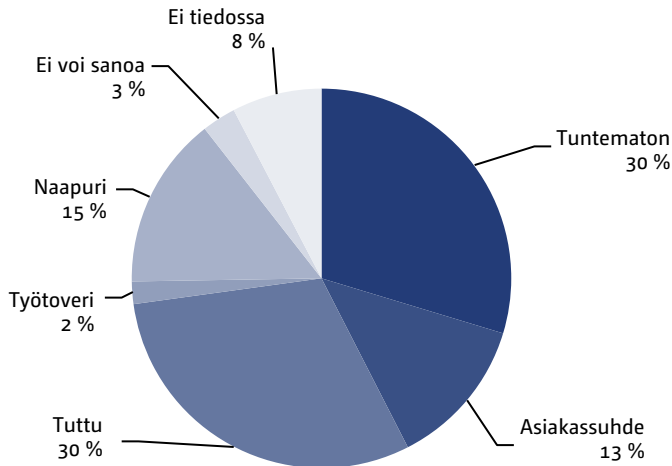
Rikoslaji	Alle 15 v.	15-24 v.	25-34 v.	35-44 v.	45-54 v.	55 v. tai yli	Yhteensä
Henkirikos	0	0	0	0	0	0	0
Henkiri- koksen yritys	0	0,3	0	0,3	0,5	0	0,2
Seksuaali- rikos	0,9	2	0,3	0,6	0,5	0	0,7
Pahoin- pitely	53	46	36	27	20	21	33
Laiton uhkaus	12	17	18	21	24	26	20
Syrjintä	0	2	3	6	5	4	4
Kunnian- loukkaus	32	29	33	33	35	39	33
Kiihot- taminen kansan- ryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	0,9	1	2	6	8	2	4
Vahingon- teko	0,9	3	6	7	6	9	5
Muut	0	0	2	0,6	0,5	0,6	0,7
%	100	100	100	100	100	100	100
N	116	300	379	337	194	161	1487

*Ei yksittäiseen asianomistajaan kohdistunut rikos. Tästä syystä ei sukupuolta mairittu.

Asianomistajien ja rikoksesta epäiltyjen suhde

Asianomistajien ja rikoksesta epäiltyjen suhdetta kuvaava seitsemänluokkainen muuttuja on tässä selvityksessä muodostettu rikosilmoitukseen sisältyvän vapaa-
muotoisen tekstin perusteella. Tarkasteluvuonna rikoksesta epäilty oli edellisvuoden tapaan tuttu (esim. ystävä, sukulainen, läheinen, tietää nimeltä) noin joka kolmannelle asianomistajalle (30 %) (kuvio 3). Tuntemattomien tekemiä rikoksia oli myös 30 prosenttia tapauksista. Naapuri oli epäiltynä 15 prosentissa rikoksista.

Asianomistaja oli asiakassuhteessa rikoksesta epäiltyyn 13 prosentissa tapauksista. Kahdeksassa prosentissa tapauksista epäilty ei ollut tiedossa ja kolmessa prosentissa rikoksista asianomistajan ja rikoksesta epäillyn suhteesta ei voitu sanoa tarkemmin. Vuonna 2022 löytyi myös 29 tapausta, joissa rikoksen tekijä oli asianomistajan työtoveri, mikä on yli kaksinkertainen määrä edellisvuoteen verrattuna. Kaikkien edellä mainittujen tapausten määrät nousivat vuoteen 2021 verrattuna.

**Kuvio 3. Asianomistajan suhde epäiltyyn vihamotiivin sisältävässä päärikos-
sessa vuonna 2022.**

Tapahtumapaikka

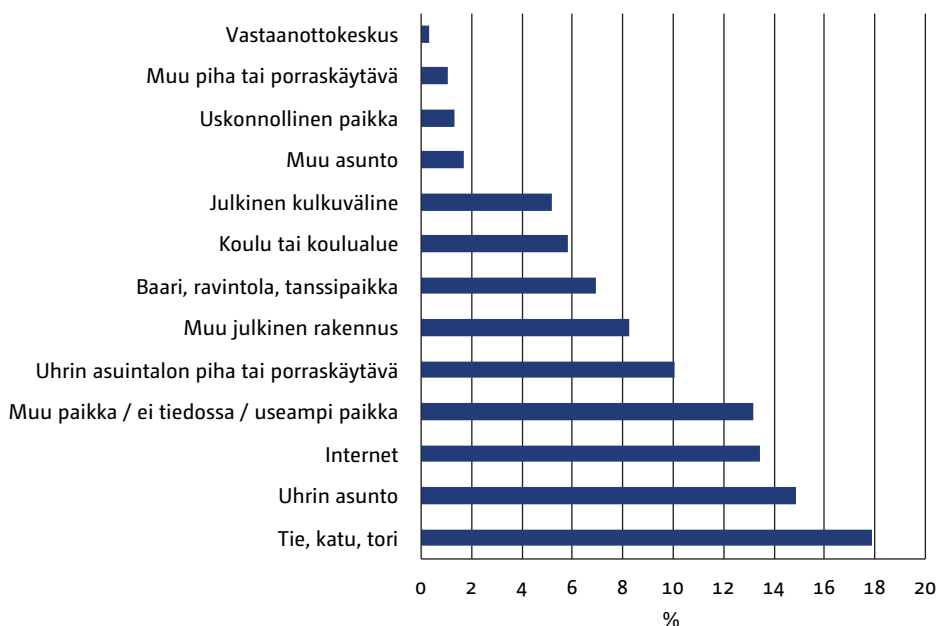
Vuoden 2022 epäiltyjen viharikosten tapahtumapaikkoja tarkastellaan kuviossa 4.

Tapahtumapaikat luokiteltiin kolmeentoista eri luokkaan. Havaintoyksikkönä ovat rikosilmoitusten sisältämät pääririkokset. Kaikki motiivit yhteen laskien

yleisin tapahtumapaikka oli tie, katu, tori tai muu julkinen ulkoilmapaikka. Kaikista päärikoksista 18 prosenttia tehtiin näillä paikoilla. Määrällisesti tiellä, kadulla tai torilla tehtyjen päärikosten määrä nousi viisi prosenttia vuodesta 2021. Seuraavaksi eniten tapahtui rikoksia, joiden tapahtumapaikka oli uhrin asunto (15 %), internet (13 %) tai tapahtumapaikka oli joku muu, tapahtumapaikkoja oli useita tai tapahtumapaikka ei ollut tiedossa (13 %). Myös näissä paikoissa tapahtuneiden määrä kasvoi.

Seuraavaksi yleisimmin tapahtumapaikka oli uhrin asuintalon piha tai porraskäytävä (10 %). Näissä tapahtuneiden päärikosten määrä kuitenkin laski. Muita melko yleisiä tekopaikkoja olivat muut julkiset rakennukset, baarit, ravintolat tai tanssipaikat, koulut tai koulualueet sekä julkiset kulkuvälineet. Näistä tapahtuneiden päärikosten määrät kasvoivat.

Harvinaisempia tapahtumapaikkoja olivat muut asunnot, uskonnolliset paikat, muut pihat tai porraskäytävät tai vastaanottokeskukset. Näistä vastaanottokeskuksissa tapahtuneiden määrä laski, kun taas muiden määrät kasvoivat.

Kuvio 4. Epäiltyjen päärikosten tapahtumapaikat vihamotiivin sisältämissä tapauksissa vuonna 2022 (n=1 669).

Alueellinen jakautuminen

Epäiltyjen viharikosten alueellista jakautumista tarkastellaan tässä selvityksessä sekä rikosilmoitusten että päär rikosten määrän mukaan. Rikosilmoituskohtainen tarkastelu on mukana, sillä se antaa luotettavamman kuvan alueellisesta kehityksestä kuin tarkastelu päär rikosten mukaan. Erityisesti pienillä paikkakunnilla päär rikosten suhteellinen määrä voi nimittäin vaihdella vuosittain suuresti. Lisäksi taulukossa on esitetty sekä rikosilmoitusten määrä, että päär rikokset suhteutettuna kuntien asukaslukuun.

Poliisin tietoon tulleista tapauksista (taulukko 9) suurin osa tapahtui Helsingissä. Helsingissä kirjattiin 24 prosenttia kaikista epäillyistä viharikosilmoituksista, 44 jokaista 100 000:ta pääkaupungissa asuvaa kohti. Seuraavaksi eniten viharikoksia tapahtui Vantaalla, Espoossa, Turussa ja Tampereella. Jos viharikosilmoitusten määrä suhteutetaan kunnan asukaslukuun, Hamina ja Varkaus nousevat Helsingin ohi. Tämän selvityksen perusteella ei voida sanoa, johtuuko tämä viharikosten määrän kasvusta näissä kunnissa vai siitä, että poliisi tunnisti ja kirjasi siellä epäillyt viharikokset aikaisempaa paremmin.

Taulukko 9. Epäillyt viharikokset kunnittain; rikosilmoitusten ja päärिकosten määrät sekä määrät suhteutettuna kuntien asukaslukuun vuonna 2022.

Kunta	Rikosilmoitukset		Päärिकokset	
	N	/100 000 asukasta	N	/100 000 asukasta
HELSINKI	294	44	386	58
VANTAA	100	41	142	58
ESPOO	89	29	117	38
TURKU	63	32	82	41
TAMPERE	45	18	61	24
JYVÄSKYLÄ	37	25	53	36
LAHTI	30	25	42	35
OULU	29	14	36	17
KUOPIO	24	20	29	24
LAPPEENRANTA	24	33	31	43
JOENSUU	19	25	21	27
KOTKA	19	38	28	55
MIKKELI	17	33	26	50
KOUVOLA	15	19	19	24
KAJAANI	14	39	18	50
LOHJA	14	31	19	41
PORI	12	14	24	29
HAMINA	11	56	14	72
HÄMEENLINNA	11	16	19	28
KIRKKONUMMI	11	27	12	29
VARKAUS	11	56	13	66
ROVANIEMI	10	15	10	15
KERAVA	9	24	13	35
NURMIJÄRVI	9	20	14	31
PORVOO	9	18	13	25
SEINÄJOKI	9	14	10	15
HYVINKÄÄ	8	17	10	21
JÄRVENPÄÄ	8	18	9	20
KOKKOLA	8	17	13	27
TUNTEMATON	8	NA	11	NA
IMATRA	7	28	11	44
SALO	7	14	7	14
TUUSULA	7	17	7	17
VIHTI	7	24	9	31
Muut	250	11	340	16
Kaikki	1245	22	1669	30

Taulukossa 10 havainnollistetaan epäillyistä viharikoksista tehtyjen ilmoitusten jakautumista valtakunnallisesti maakuntien alueelle. Taulukossa on esitetty ilmoitusten määrät maakunnittain sekä kerrottu niiden määrät maakunnittain suhteutettuna maakunnan asukaslukuun ja ilmoitusten määrät maakunnittain suhteutettuna ulkomaan kansalaisten määrään maakunnassa.

Huomionarvoista on, että kun epäillyistä viharikoksista tehtyjen ilmoitusten määrän suhteuttaa maakunnan asukaslukuun, niin Ahvenanmaalla, Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa tehtiin melkein yhtä paljon viharikosilmoituksia kuin Uudellamaalla. Ja kun taas rikosilmoitusten määrän suhteuttaa maakunnassa asuvien ulkomaan kansalaisten määrään, niin Etelä-Savossa ja Kainuussa tehtiin viharikosilmoituksia ulkomaan kansalaista kohti eniten. Määrällisesti eniten viharikosilmoituksia tehtiin kuitenkin Uudellamaalla.

Taulukko 10. Epäillyistä viharikoksista tehtyjen ilmoitusten määrät sekä ilmoitusten määrät suhteutettuna maakunnan asukaslukuun ja ulkomaan kansalaisten määrään vuonna 2022.

Maakunta	Viharikosten määrä	Viharikosten määrä per/10 000 asukasta	Viharikosten määrä per/10 000 ulkomaan asukasta
Ahvenanmaa	9	3,0	24
Etelä-Karjala	34	2,7	61
Etelä-Pohjanmaa	24	1,3	58
Etelä-Savo	28	2,1	85
Kainuu	17	2,4	83
Kanta-Häme	25	1,5	43
Keski-Pohjanmaa	9	1,3	52
Keski-Suomi	53	1,9	74
Kymenlaakso	46	2,9	76
Lappi	20	1,1	43
Pirkanmaa	62	1,2	31
Pohjanmaa	17	1,0	15
Pohjois-Karjala	41	2,5	79
Pohjois-Pohjanmaa	54	1,3	49
Pohjois-Savo	48	1,9	77
Päijät-Häme	46	2,2	56
Satakunta	16	0,8	21
Uusimaa	585	3,4	32
Varsinais-Suomi	97	2,0	36

Taulukossa 11 puolestaan esitetään epäillyistä viharikoksista tehtyjen ilmoitusten määrät poliisilaitoksittain. Eniten ilmoituksia tehtiin Helsingin poliisilaitoksella. Seuraavaksi eniten poliisin tietoon tuli viharikoksia Itä-Uudellamaalla ja Länsi-Uudellamaalla.

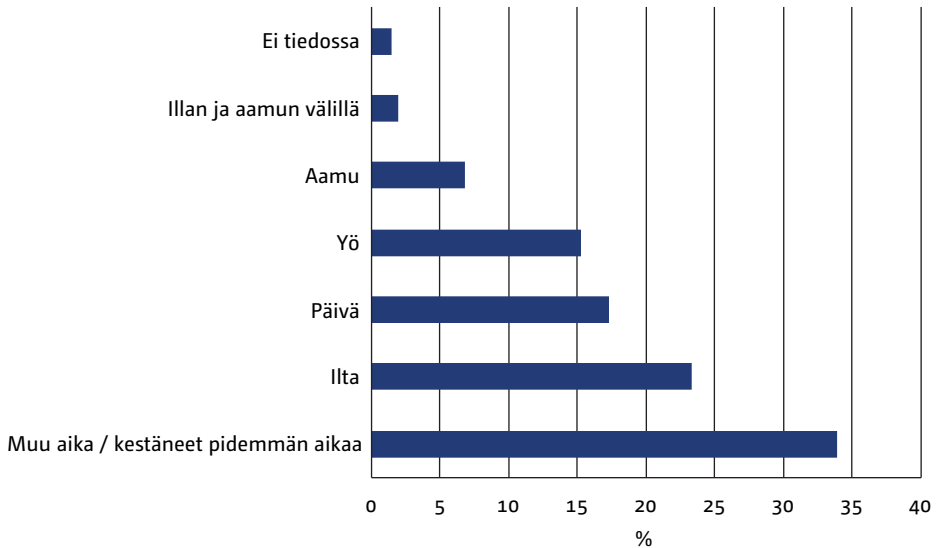
Taulukko 11. Epäillyistä viharikoksista tehtyjen ilmoitusten määrät poliisilaitoksittain vuonna 2022.

Poliisipiiri	Viharikosten määrä	Viharikosten määrä per/10 000 asukasta
Keskusrikospoliisi	0	N/A
Helsinki	303	4,6
Länsi-Uusimaa	129	2,7
Itä-Uusimaa	164	2,8
Häme	72	1,9
Kaakkois-Suomi	78	2,7
Lounais-Suomi	115	1,6
Sisä-Suomi	115	1,4
Pohjanmaa	50	1,1
Itä-Suomi	119	2,2
Oulu	71	1,5
Lappi	20	1,1
Ahvenanmaa	9	3,0

Tapahtuma-aika

Vuonna 2022 tehtyjen, vihamotiivista epäiltyjen päärिकosten tapahtuma-ajat luokiteltiin seitsemään eri luokkaan (kuvio 5). Suurin osa (34 %) päärिकoksista oli tapahtunut muuhun aikaan (aamun ja illan välissä tapahtuneet / ei voi luokitella edellisiin / kestäneet pidempään). Niiden määrä on kuitenkin prosentin pienempi kuin vuonna 2021. Seuraavaksi eniten oli ilta-aikaan sijoittuvia päärिकoksia (23%), joiden määrä puolestaan kasvoi 40 prosenttia.

Päivällä tehtyjä päär rikoksia oli kaikista päär rikoksista 17 prosenttia ja yöllä tapahtuneita rikoksia 15 prosenttia. Näiden rikosten määrät kasvoivat. Vähiten päär rikoksia tehtiin aamulla, illan ja aamun välillä tai tapahtuma-aika ei ollut tiedossa. Myös näiden määrät kasvoivat.

Kuvio 5. Epäiltyjen päär rikosten tapahtuma-ajat vihamotiivin sisältämissä tapauksissa vuonna 2022 (n=1 669).

Rikosilmoituksen tilanne

Rikosilmoituksen kirjaamisen jälkeen aloitetaan esitutkinta, jos on syytä epäillä rikoksen tapahtuneen. Taulukossa 12 on esitettyä rikosilmoitusten esitutkinnan tila. Kaikista alkuvuonna 2022 (1.1.2022-30.6.2022) kirjatuista, vihamotiivin sisältävistä rikosilmoituksista esitutkinta oli saatu päätökseen 53 prosentissa helmikuuhun 2022 mennessä. Tutkinta oli vielä avoinna 27 prosentissa ja tutkinta oli keskeytetty 19 prosentissa tapauksista.

**Taulukko 12. Epäillyistä viharikoksista tehtyjen rikosilmoitusten esitutkin-
nan tila motiiveittain (1.1.2022–30.6.2022 kirjatut jutut).**

Tila	Etninen tai kan- sallinen tausta	Uskonto tai va- kaumus	Seksu- aalinen suuntau- tuminen	Sukupuoli- identiteetti tai suku- puolen ilmaisu	Vam- maisuus	Kaikki
Avoin juttu	116	11	16	4	10	157
Tutkinta keskeytetty	79	17	9	4	3	112
Tutkinta päättynyt	247	23	22	4	13	309
Yhteensä	442	51	47	12	26	578

Kun esitutkinta on saatu päätökseen, juttu lähetetään pääsääntöisesti syyttä-
jälle syyteharkintaan. Asiaa ei lähetetä syyttäjälle, jos esitutkinnassa on käynyt
ilmi, ettei tapaus täytä minkään rikoksen tunnusmerkkejä. Asia ei etene syyttä-
jälle myöskään silloin, jos ketään ei voida panna syytteeseen tai muuta vaadet-
ta esittää. Näin menetellään, jos esimerkiksi rikoksesta epäilty on alle 15-vuoti-
as, asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia ja kyseessä ei ole virallisen syyte-
teen alainen rikos, tai jos syyteoikeus on vanhentunut. (Helminen ym. 2005.)
Alkuvuonna tehdyistä rikosilmoituksista 26 prosenttia eteni syyttäjälle syyte-
harkintaa varten (taulukko 13).

**Taulukko 13. Epäillyistä viharikoksista tehtyjen ilmoitusten eteneminen syy-
teharkintaan motiiveittain (1.1.2022–30.6.2022 kirjatut jutut).**

Syyttä- jälle	Etninen tai kan- sallinen tausta	Uskonto tai vakau- mus	Seksuaali- nen suun- tautumi- nen	Sukupuoli- identiteetti tai suku- puolen ilmaisu	Vam- maisuus	Kaikki
Ei	177	19	17	3	12	228
Kyllä	71	4	5	1	1	82
Yhteensä	248	23	22	4	13	310

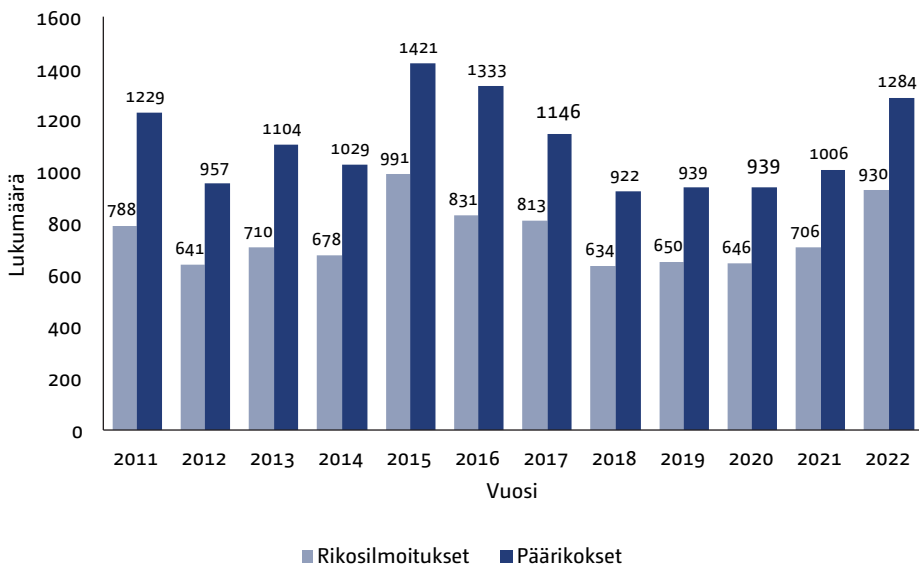
3.2 Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät rikokset

Rasististen rikosten kohteiksi ovat alttiimpia näkyvät vähemmistöt, kuten ulkonäöltään valtaväestöstä erottuvat maahanmuuttajat ja turvapaikanhakijat. Vuonna 2022 Suomessa asui 323 686 ulkomaan kansalaista (Tilastokeskus 2023). Myös muut Suomessa asuvat henkilöt voivat joutua rikoksen kohteiksi etnisen tai kansallisen taustansa vuoksi. Tyypillisimmin tällaisia ovat Suomen kansalliset etniset vähemmistöt romanit ja saamelaiset. Lisäksi rasismia avoimesti vastustavat henkilöt ja tahot voivat joutua viharikosten kohteeksi.

Määrä

Vuodelta 2022 löytyi 930 rikosilmoitusta, joissa epäiltiin syyksi etnistä tai kansallista taustaa. Tämä on 224 ilmoitusta (32 %) enemmän kuin vuonna 2021. Päärikoksia kertyi 1284 mikä on 278 tapausta enemmän kuin edellisvuonna.

Kuvio 6 kuvaa niiden rikosilmoitusten ja epäiltyjen päärikosten määriä, joihin sisältyi etniseen tai kansalliseen taustaan liittyviä piirteitä. Tiedot ovat vuosilta 2011–2022. Tilastointimenetelmää muutettiin merkittävästi vuonna 2009, ja se on ollut käytössä vuoden 2008 viharikosselvityksestä lähtien (Peutere 2010). Tätä aikaisempien vuosien tiedot eivät siten ole suoraan verrannollisia myöhempien vuosien tietojen kanssa.

Kuvio 6. Rikosilmoitusten ja epäiltyjen päärikosten määrät etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä tapauksissa vuosina 2011–2022.

Tapahtumatilanteet

Rikosilmoituksia, joissa epäiltiin etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvää syytä, oli vuonna 2022 enemmän kuin vuotta aiemmin. Ilmoitusten jakautuminen tapahtumatilanteittain sekä muutokset vuoteen 2021 verrattuna on esitetty taulukossa 14. Hieman yli puolet epäillyistä rikoksista oli sanallisia loukkauksia, uhkauksia tai häirintää. Niiden määrä kasvoi 33 prosenttia.

Toiseksi eniten oli yksisuuntaisia pahoinpitelyrikoksia, joiden määrä niin ikään nousi edellisvuoteen verrattuna samoin kuin molemminpuolisia rikoksia sisältävien tappeluiden, omaisuusrikosten ja syrjintärikosten määrät. Tapahtumatilanteissa oli myös 12 etniseen ja kansalliseen taustaan liittyvää sanallisesta provokaatiosta tehtyä rikosta, joissa herjaaja oli myös rikoksesta epäilty. Tämä on saman verran kuin edellisvuonna. Muiden rikosten, jotka eivät kuuluneet mihinkään yllämainituista tilanteista, määrä kasvoi 13 prosentilla edellisvuodesta.

Taulukko 14. Epäillyistä rikoksista tehdyt rikosilmoitukset tapahtumatilanteittain etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä tapauksissa vuonna 2022 (n=930)⁷.

Tapahtumatilanne	N	%	Ero vuoteen 2021, %
Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät	517	56	33
Yksisuuntainen pahoinpitelyrikos	174	19	9
Tappelu, molemminpuolisia rikoksia	84	9	58
Omaisuusrikokset (esim. vahingonteot, varkaudet)	84	9	79
Syrjintäjutut	50	5	47
Sanallisesta provokaatiosta tehty rikos, jossa herjaajakin rikoksesta epäilty	12	1	0
Sanallisesta provokaatiosta tehty rikos, jossa herjaaja ei rikoksesta epäilty (Poliisin viharikosluokitus)	0	0	-100
Muut	9	1	13
Yhteensä	930	100	32

⁷ Vuonna 2017 sanallisesta provokaatiosta tehty rikos jaettiin kahdeksi eri tapahtumatilanteeksi. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa myös herjaaja on rikoksesta epäilty, on laskettu mukaan viharikostilastoihin. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa herjaaja ei ole rikoksesta epäilty, otettiin mukaan viharikostilastoihin vain, jos poliisi oli luokitellut ilmoituksen viharikokseksi.

Rikoslajit

Taulukossa 15 kuvataan etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät päärikokset rikoslajeittain vuonna 2022. Epäillyksi viharikoksiksi määriteltyjä pahoinpitelyitä tuli poliisin tietoon 409, mikä on 35 prosenttia enemmän kuin viime vuonna. Kunnianloukkauksia ilmoitettiin seuraavaksi eniten, ja niiden määrä nousi 31 prosenttia vuoden 2021 lukuihin verrattuna. Myös laittomien uhkauksien, vahingontekojen ja syrjintäjuttujen määrät nousivat, kun taas kotirauhan rikkomisten ja kiihottaminen kansanryhmää vastaan -rikosten määrät laskivat. Kiihottaminen kansanryhmää vastaan -rikoksia oli 15 kappaletta, kun niitä vuonna 2021 oli 24. Muiden päärikosten, jotka eivät kuuluneet mihinkään yllämainituista rikoslajeista, määrä nousi edellisvuodesta.

Vuonna 2022 etnisen tai kansallisen taustan vuoksi tehtyjä henkirikoksen yrityksiä löytyi kaksi kappaletta ja seksuaalirikoksia niin ikään kaksi kappaletta. Henkirikoksia ei tarkasteluvuonna löytynyt ollenkaan.

Taulukko 15. Epäillyt päärikokset rikoslajeittain etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä tapauksissa vuonna 2022 (n=1 284).

Rikoslaji*	N	%	Ero vuoteen 2021, %
Henkirikos	0	0	0
Henkirikoksen yritys	2	0,2	100
Seksuaalirikos	2	0,2	-50
Pahoinpitelyrikos	409	32	35
Laiton uhkaus	222	17	17
Syrjintä	65	5	30
Kunnianloukkaus	372	29	31
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	15	1	-38
Kotirauhan rikkominen	45	4	-4
Vahingonteko	134	10	51
Muut	18	1	29
Yhteensä	1284	100	28

*Sisältävät teon yritykset sekä eristeiset teot

Asianomistajien sukupuoli ja ikä

Vuonna 2022 etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä päirikoksissa 58 prosentissa asianomistajana oli mies ja 42 prosentissa nainen (taulukko 16). Rikoslajeittain tarkasteltuina, miehiin kohdistui yleisimmin pahoinpitelyrikoksia (40 %), kun taas naisiin kohdistuneet rikokset olivat yleisimmin kunnianloukkauksia (38 %).

Taulukko 16. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päirikosten asianomistajien sukupuoli rikoslajeittain vuonna 2022.

Rikoslaji	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Henkirikos	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	1	0,1	1	0,2	2	0,2
Seksuaalirikos	0	0	2	0,4	2	0,2
Pahoinpitely	270	40	132	27	402	34
Laiton uhkaus	133	20	83	17	216	18
Syrjintä	29	4	29	6	58	5
Kunnianloukkaus	174	26	190	38	364	31
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	19	3	24	5	43	4
Vahingonteko	45	7	32	6	77	7
Muut	9	1	2	0,4	11	1
Yhteensä	680	100	495	100	1175	100

*Ei yksittäiseen asianomistajaan kohdistunut rikos. Tästä syystä ei sukupuolta mainittu.

Ikäluokittain tarkasteltuna etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien päärikkosten asianomistajat olivat yleisimmin 25–34 -vuotiaita. Vähiten joukossa oli alle 15-vuotiaita (taulukko 17). Jos ikäryhmiä tarkastellaan sukupuolen mukaan, niin edellä mainittu pitää paikkansa sekä miesten, että naisten kohdalla.

Taulukossa 18 on esitetty asianomistajien ikäryhmät rikoslajien mukaan. Alle 35-vuotiaat olivat joutuneet vanhempia ikäluokkia yleisimmin pahoinpitelyn uhriksi. Kunnianloukkaukset olivat puolestaan yleisimpiä 35-vuotiaiden ja sitä vanhempien keskuudessa.

Taulukko 17. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päärikkosten asianomistajien sukupuoli ikäluokittain vuonna 2022.

Ikäluokka	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Alle 15-vuotiaat	59	9	26	5	85	7
15-24 -vuotiaat	119	18	93	19	212	18
25-34 -vuotiaat	172	26	121	25	293	26
35-44 -vuotiaat	167	25	106	22	273	24
45-54 -vuotiaat	78	12	78	16	156	14
55 -vuotiaat tai vanhemmat	66	10	62	13	128	11
Yhteensä	661	100	486	100	1147	100

Taulukko 18. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien ikä rikoslajeittain vuonna 2022 (%).

Rikoslaji	Alle 15 v.	15-24 v.	25-34 v.	35-44 v.	45-54 v.	55 v. tai yli	Yhteensä
Henkirikos	0	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yrityk-	0	0	0	0,4	0,6	0	0,2
Seksuaalirikos	0	0	0	0,7	0	0	0,2
Pahoinpitely	57	51	38	27	20	22	35
Laiton uhkaus	11	18	15	20	22	27	19
Syrjintä	0	3	4	6	6	4	4
Kunnianloukkaus	32	26	32	32	35	34	31
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	0	1	2	6	10	2	4
Vahingon- teko	1	2	7	8	7	9	6
Muut	0	0	2	0,7	0,6	0,8	1
%	100	100	100	100	100	100	100
N	85	212	293	273	156	128	1147

*Ei yksittäiseen asianomistajaan kohdistunut rikos. Tästä syystä ei ikää mainittu.

Asianomistajien ja rikoksesta epäiltyjen suhde

Tapahtumatilanteiden lisäksi epäillyistä rikoksista tehdyt rikosilmoitukset on tässä selvityksessä luokiteltu sen mukaan, mihin tahoon tapauksen rasistiset piirteet kohdistuvat ja minkä tahon puolelta. Luokittelu perustuu siihen, keneen esimerkiksi tapauksen etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvä nimitely on kohdistunut, riippumatta siitä, onko sama henkilö merkitty tapauksessa asianomistajaksi. Henkilöiden määrittely enemmistö- tai vähemmistöryhmään kuuluvaksi perustuu rikosilmoitukseen kirjattuihin tietoihin.

Vuonna 2022 suurin osa tekijöistä, joiden rikoksen vaikuttimeksi epäiltiin kohteen etnistä tai kansallista taustaa, kuului valtaväestöön ja uhri puolestaan johonkin vähemmistöryhmään (67 %) (taulukko 19). Rikosilmoitusten määrissä tämä on 23 prosenttia enemmän kuin vuonna 2021.

Kuudessatoista prosentissa tapauksista rasismin kohteena oli vähemmistöön kuuluva henkilö, mutta tekijää ei ollut kuvailtu tai tekijä oli jäänyt tuntemattomaksi. Näiden tapausten määrä kasvoi 49 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Neljäsatoista prosentissa rikosilmoituksista kävi ilmi, että rasismi oli yhden vähemmistöryhmän toiseen kohdistamaa. Näiden määrä puolestaan melkein kaksinkertaistui vuoteen 2021 verrattuna.

Rikosilmoituksista kaksi prosenttia oli sellaisia, joista ei käynyt ilmi, keneen asiaan liittyvään henkilöön tai mihin ryhmään tapauksessa kohdistui rasismia. Näiden tapausten määrä laski vuoteen 2021 verrattuna. Yhdessä prosentissa asianomistajana oli valtaväestöön kuuluva henkilö. Näiden tapausten määrät puolestaan nousivat edellisvuodesta.

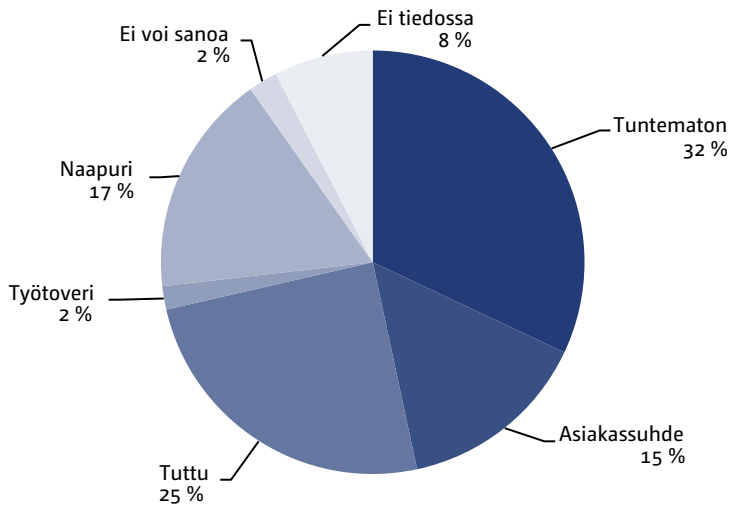
Taulukko 19. Uhrien ja epäiltyjen statukset etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä rikosilmoituksissa vuonna 2022 (n=930)⁸.

Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien viharikosten kohteet rikostilanteissa	N	%	Ero vuoteen 2021, %
Enemmistö -> vähemmistöryhmä	626	67	23
Vähemmistöön kuuluva uhrina, epäilty ei tiedossa tai ei ole kuvailtu	146	16	49
Vähemmistö -> vähemmistöryhmä	127	14	92
Ei voi sanoa	18	2	-38
Vähemmistö -> enemmistöryhmä	13	1	117
Kaikki	930	100	32

Kuvio 7 tarkastelee asianomistajien ja rikoksesta epäillyn suhdetta päärikoksissa, joissa syyksi epäillään etnistä tai kansallista taustaa. Vuonna 2022 noin kolmasosa (32 %) asianomistajista ei tuntenut rikoksesta epäiltyä. Määrällisesti tämä on 47 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Tuttujen (esim. ystävä, sukulainen, läheinen, tietää nimeltä) tekemiä rikoksia tarkasteluvuonna oli 25 prosenttia, mikä on jonkin verran enemmän kuin edellisvuonna.

Naapuria epäiltiin 17 prosentissa tapauksista ja 15 prosentissa tapauksista epäilty oli asiakassuhteessa asianomistajaan. Kahdeksassa prosentissa tapauksista epäilty ei ollut tiedossa ja kahdessa prosentissa uhrien ja epäillyn suhdetta ei voitu määrittellä. Kahdessakymmenessä yhdessä tapauksessa epäilty oli asianomistajan työtoveri. Kaikkien ylläolevien tapausten määrät nousivat vuoteen 2021 verrattuna.

⁸ Enemmistöön kuuluvalla henkilöllä tässä tapauksessa tarkoitetaan valkoihoista, synnyinmaaltaan ja kansalaisuudeltaan suomalaista.

Kuvio 7. Asianomistajan suhde rikoksesta epäiltyyn etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä päär rikoksissa vuonna 2022.

Edellisvuosien tapaan vuonna 2022 päär rikoksissa, joiden syyksi epäiltiin etnistä tai kansallista taustaa, asianomistajista suurin osa oli Suomen kansalaisia (taulukko 20). Seuraavaksi yleisimmät asianomistajien kansalaisuudet ovat Venäjä (5 %), Viro (4 %), Ukraina (3 %), Irak (2 %) ja Syyria (2 %). Yllä mainituista Irakin kansalaisten määrät asianomistajina laskivat vuoteen 2021 verrattuna, kun taas muiden määrät nousivat.

Havaintojen perusteella voi olettaa, että suurin asianomistajaryhmä koostui vähintään toisen sukupolven maahanmuuttajista tai ensimmäisen sukupolven suomalaisista. Rikosilmoituksissa ei kuitenkaan eritellä etnisyyttä muulla tavoin kuin kansalaisuuden ja synnyinmaan perusteella.

Taulukko 20. Asianomistajan kansalaisuus etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä epäilyissä pääríkoksissa vuonna 2022.

Kansalaisuus	N	%	<i>Ero vuoteen 2021, %</i>
SUOMI	781	66	22
VENÄJÄ	59	5	146
VIRO	42	4	110
UKRAINA	37	3	1133
IRAK	26	2	-35
SYYRIA	21	2	31
SOMALIA	16	1	-24
AFGANISTAN	13	1	-7
NIGERIA	10	1	43
TURKKI	9	1	-10
KONGON DEMOKR. TASAVALTA	7	1	17
RUOTSI	7	1	40
YHDYSVALLAT (USA)	7	1	600
ALGERIA	6	1	500
IRAN	6	1	-14
PAKISTAN	6	1	100
PUOLA	5	0	400
ANGOLA	4	0	400
BANGLADESH	4	0	33
GHANA	4	0	400
KENIA	4	0	100
KIINA	4	0	33
LIETTUA	4	0	400
RANSKA	4	0	33
Ei tiedossa	8	1	300
Muut	81	7	-1
Yhteensä	1175	100	29

Taulukossa 21 verrataan asianomistajien kansalaisuutta yleisimpien Suomessa vuonna 2022 asuneiden kansalaisuusryhmien määrään. Asukasmäärään suhteutettuna useimmin päärikosten kohteeksi joutuivat edellisvuodesta poiketen Ukrainan kansalaiset, kun tutkittavana oli etnisen tai kansallisen taustan vaikutuksesta tehty epäilty rikos. Suhdeluku oli 44 päärikosta 10 000:ta somalialaista kohti. Tämä on yli kymmenkertainen määrä vuoteen 2021 verrattuna.

Seuraavaksi yleisimmin rikoksen uhriksi joutuivat Syyrian ja Somalian kansalaiset. Tällöin luvuiksi saatiin 27 ja 24 rikosta 10 000:ta Suomessa asuvaa kansalaista kohti. Tällä tavalla kansalaisuusryhmän määrään suhteutettuna, Syyrian kansalaisiin kohdistui viides enemmän rikoksia kuin vuonna 2021, kun taas Somalian kansalaisiin kohdistui neljäs vähemmän rikoksia. Edellisvuosista poiketen myös suurimpiin kansalaisuusryhmiin, virolaisiin ja venäläisiin, kohdistui kasinkertainen määrä päärikoksia vuoteen 2021 verrattuna.

Taulukko 21. Yleisimmät Suomessa asuneet kansalaisuusryhmät (Tilastokeskus 2023) ja niihin kohdistuneet etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät epäillyt päärikokset vuonna 2022.

Kansalaisuus	Kansalaisten lukumäärä Suomessa vuonna 2022	Epäilty etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät päärikokset vuonna 2022	Epäilty etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät päärikokset / 10 000 kansalaista	Ero vuoteen 2021, %
VIRO	51 819	42	8	110
VENÄJÄ	33 428	59	18	121
IRAK	15 322	26	17	-36
KIINA	12 297	4	3	24
INTIA	10 487	2	2	57
UKRAINA	8 441	37	44	952
AFGANISTAN	8 362	13	16	-15
FILIPPIINIT	8 140	3	4	-1
THAIMAA	8 073	3	4	-41

Kansalaisuus	Kansalaisten lukumäärä Suomessa vuonna 2022	Epäilyt etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät päärikkokset vuonna 2022	Epäilyt etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät päärikkokset / 10 000 kansalaista	Ero vuoteen 2021, %
RUOTSI	7 943	7	9	40
SYYRIA	7 855	21	27	20
VIETNAM	7 757	2	3	-38
TURKKI	6 733	9	13	-19
SOMALIA	6 674	16	24	-25
ENTINEN SERBIA JA MONTENEGRO	6 528	3	5	500
ROMANIA	5 448	2	4	-64
YHDISTYNYT KUNINGAS-KUNTA	5 077	3	6	600
PUOLA	5 063	5	10	377
SAKSA	5 003	2	4	-62
IRAN	4 732	6	13	-27

Taulukosta 22 selviää, mistä maista ovat kotoisin asianomistajat, joita kohtaan on eniten tehty etniseen tai kansalliseen taustaan liittyviä päärikkoksia vuonna 2022. Suomessa syntyneiden osuus oli edellisvuoden tapaan 39 prosenttia, mutta määrällisesti heitä oli asianomistajina kuitenkin 18 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Seuraavaksi tulevat Neuvostoliitto (11 %), Somalia (5 %), Irak (4 %) ja Viro (4 %).

Taulukko 22. Asianomistajan synnyinmaa etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä epäillyissä päär rikoksissa vuonna 2022.

Synnyinmaa	N	%	<i>Ero vuoteen 2021, %</i>
SUOMI	455	39	18
NEUVOSTOLIITTO	128	11	142
SOMALIA	57	5	10
IRAK	50	4	-24
VIRO	43	4	153
VENÄJÄ	35	3	106
RUOTSI	33	3	50
TURKKI	23	2	-12
UKRAINA	23	2	1050
IRAN	20	2	18
SYYRIA	20	2	-9
NIGERIA	19	2	36
AFGANISTAN	18	2	20
MAROKKO	16	1	23
JUGOSLAVIA	11	1	83
BRITANNIA	8	1	100
RUANDA	8	1	100
ANGOLA	7	1	250
KENIA	7	1	75
ALGERIA	6	1	200
ETELÄ-AFRIKKA	6	1	50
KIINA	6	1	20
SUDAN	6	1	500
THAIMAA	6	1	-25
YHDYSVALLAT (USA)	6	1	200
Ei tiedossa	30	3	100
Muut	128	11	-4
Yhteensä	1175	100	29

Tarkasteluvuonna 2022 etniseen tai kansalliseen taustaan liittyviin rikosilmoituksiin oli kirjattu yhteensä 686 rikoksesta epäiltyä henkilöä (taulukot 23 ja 24). Joissain tapauksissa tekijää ei tiedetty, jolloin tätä tietoa ei myöskään oltu voitu kirjata. Kuten edellisvuonnakin, epäillyistä 83 prosenttia oli Suomen kansalaisia ja 71 prosenttia Suomessa syntyneitä.

Jos päärikosten määrää tarkastellaan rikoksesta epäillyn kansalaisuuden suhteen, niin seuraavaksi eniten epäiltyjä viharikoksia olivat tehneet Viron kansalaiset. Näiden rikoksista epäiltyjen määrä on kaksinkertaistunut vuoteen 2021 verrattuna. Kun määrää tarkastellaan rikoksesta epäillyn synnyinmaan suhteen, niin tässä tapauksessa toiseksi eniten viharikoksia olivat tehneet Neuvostoliitossa syntyneet. Näiden rikoksesta epäiltyjen määrä melkein kolminkertaistui.

Taulukko 23. Epäillyn kansalaisuus etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä päärikoksissa vuonna 2022.

Kansalaisuus	N	%	<i>Ero vuoteen 2021, %</i>
SUOMI	572	83	35
VIRO	19	3	111
IRAK	11	2	-42
VENÄJÄ	10	1	67
SYYRIA	5	1	0
AFGANISTAN	4	1	33
NIGERIA	4	1	100
SOMALIA	4	1	-56
UKRAINA	4	1	400
KOSOVO	3	0	300
Ei tiedossa	5	1	-67
Muut	45	7	45
Yhteensä	686	100	31

Taulukko 24. Epäillyn synnyinmaa etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä pääríkoksissa vuonna 2022.

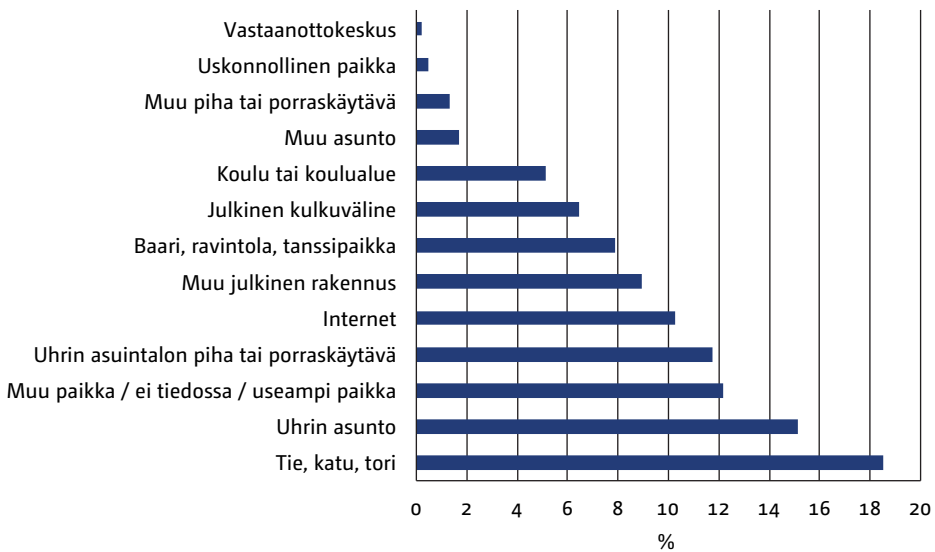
Synnyinmaa	N	%	<i>Ero vuoteen 2021, %</i>
SUOMI	488	71	28
NEUVOSTOLIITTO	28	4	180
VIRO	16	2	100
IRAK	14	2	-48
SOMALIA	12	2	-29
RUOTSI	11	2	57
SYRIA	7	1	-13
AFGANISTAN	6	1	100
NIGERIA	6	1	100
EGYPTI	5	1	500
Ei tiedossa	12	2	-37
Muut	81	12	98
Yhteensä	686	100	31

Tapatumapaikka

Kuviossa 8 tarkastellaan sellaisten vuoden 2022 pääríkosten tapatumapaikkoja, jotka liittyvät etniseen tai kansalliseen taustaan. Edellisvuosien tapaan yleisin tapatumapaikka oli tie, katu, tori tai muu julkinen ulkoilmapaikka. Kaikista pääríkoksista noin neljäsosa (19 %) tehtiin näillä paikoilla, ja niiden määrä kasvoi edellisvuodesta 11 prosenttia.

Seuraavaksi eniten pääríkoksia tehtiin uhrin asunnossa, muussa paikassa, tapatumapaikkoja oli useita tai tapatumapaikka ei ollut tiedossa tai uhrin asuintalon pihassa tai porraskäytävässä. Myös näissä paikoissa tehtyjien pääríkosten määrät kasvoivat vuodesta 2021.

Seuraavaksi yleisin tapahtumapaikka oli internet, muu julkinen rakennus (esim. kauppa/kauppakeskus, kioski, nuorisotalo, hotelli, poliisiasema, kansaneläkelaitos, terveyskeskus) tai baari, ravintola tai tanssipaikka. Harvinaisempia tapahtumapaikkoja olivat julkiset kulkuvälineet, koulut tai koulualueet, muut asunnot sekä muut pihat tai porraskäytävät. Näiden rikosten määrät niin ikään kasvoivat vuoteen 2021 verrattuna. Uskonnollinen paikka oli rikoksen tapahtumapaikkana kuudessa päärikoksessa ja vastaanottokeskus kolmessa päärikoksessa. Näistä vastaanottokeskuksissa tapahtuneiden rikosten määrä laski edellisvuodesta, kun taas uskonnollisissa paikoissa tapahtuneiden määrä kasvoi.

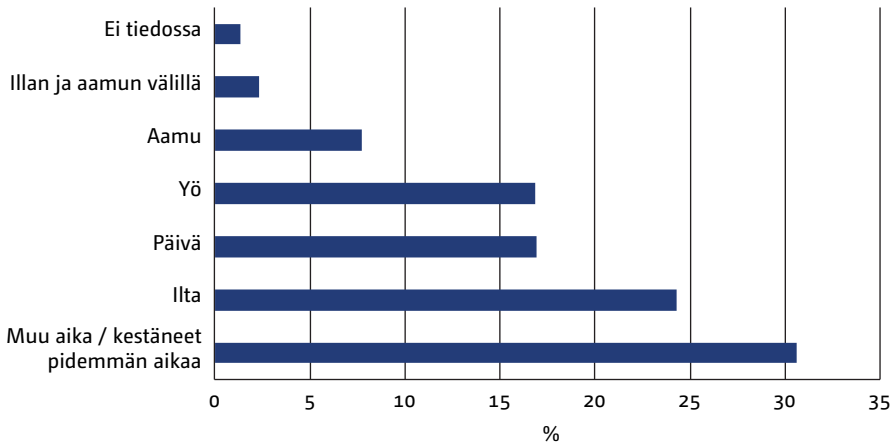

Kuvio 8. Epäiltyjen päärikosten tapahtumapaikat etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä tapauksissa vuonna 2022 (n=1 284).

Tapahtuma-aika

Seuraavaksi tarkastellaan päärikosten tapahtuma-aikoja vuonna 2022. Rikokset, joissa epäiltiin etnisen tai kansallisen taustan vaikuttaneen tekijään, jakautuivat hyvin pitkälti samalla tavalla kuin edellisinä vuosina (kuvio 9). Eniten (31 %) päärikoksia tapahtui muuhun aikaan (aamun ja illan välissä tapahtuneet / ei voi luokitella edellisiin / kestäneet pidempään). Näiden päärikosten määrä nousi 12 prosenttia edellisvuoteen verrattuna.

Tarkasteluvuonna päärikoksista 24 prosenttia tapahtui illalla ja 17 prosenttia päivällä sekä yöllä. Kahdeksan prosenttia päärikoksista tapahtui aamulla, kaksi prosenttia illan ja aamun välillä ja yhdessä prosentissa päärikoksista tapahtuma-aika ei ollut tiedossa. Kaikkien yllä mainittujen rikosten määrät kasvoivat edellisvuodesta.

Kuvio 9. Epäiltyjen päärikosten tapahtuma-ajat etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä tapauksissa vuonna 2022 (n=1 284).

Romaneihin kohdistuneet viharikokset

Suomessa asuu arviolta 10 000–12 000 romania (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023). Suomen romanipoliittiseen ohjelmaan vuosille 2018–2022 oli yhdeksi toimenpiteeksi kirjattu vuosittain romaneihin kohdistuneista viharikoksista tehtyjen rikosilmoitusten määrän ja tekojen luonteen seuraaminen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018, toimenpidekohta 32). Tästä syystä vuodesta 2017 lähtien viharikosselvityksessä on selvitetty tarkemmin romanitaustaisiin asianomistajiin kohdistuneita viharikoksia. Myös uudessa romanipoliittisessa ohjelmassa vuosille 2023–2030 romanivastaisuuteen puuttuminen, vihapuhe ja syrjinnän poistaminen on sisällytetty useisiin toimenpide-ehdotuksiin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023).

Vuonna 2022 etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvistä viharikoksista tehdyistä rikosilmoituksista romaneihin kohdistuneita oli 100 kappaletta (taulukko 25). Tämä on 12 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Päärikoksia tarkasteluvuonna löytyi 140. Näin ollen kaikista etniseen tai kansalliseen taustaan

liittyvistä viharikoksista tehdyistä rikosilmoituksista 11 prosenttia ja niin ikään päär rikoksista 11 prosenttia perustui asianomistajan romanitaustaan.

Taulukko 25. Romaneihin kohdistuneiden, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien rikosilmoitusten ja päär rikosten määrät vuonna 2022.

	N 2022	% kaikista etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvistä 2022	Ero vuoteen 2021, %
Rikosilmoitukset	100	11	12
Päär rikokset	140	11	2

Rikosilmoitusten jakautuminen tapahtumatilanteittain on esitetty taulukossa 26. Kuten edellisvuonna, ilmoitusten yleisimpiä tapahtumatilanteita olivat sanalliset loukkaukset, uhkaukset tai häirinnät (57 %). Määrällisesti näistä tehtyjä rikosilmoituksia oli 39 prosenttia enemmän kuin vuonna 2021. Seuraavaksi eniten oli syrjintäjuttuja (15 %), joiden määrä puolestaan laski (-17 %) edellisvuodesta. Molemminpuolisia rikoksia sisältäviä tappeluita löytyi yhdeksän kappaletta ja yksisuuntaisia pahoinpitelyrikoksia kahdeksan kappaletta. Näistä molemminpuolisia rikoksia sisältävien tappeluiden määrä kasvoi, kun taas yksisuuntaisten pahoinpitelyrikosten määrä väheni vuoteen 2021 verrattuna. Omaisuusrikoksien määrä nousi ja niitä oli kahdeksan kappaletta. Sanallisesta provokaatiosta tehtyjä rikoksia, joissa herjaajakin on rikoksesta epäilty, oli yksi kappale ja muita rikoksia, jotka eivät kuuluneet mihinkään ylläolevista tapahtumatilanteista löytyi kaksi.

Taulukko 26. Romaneihin kohdistuneet, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät rikosilmoitukset tapahtumatilanteittain vuonna 2022 (n=100)⁹.

Tapahtumatilanne	N	%	Ero vuoteen 2021, %
Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät	57	57	39
Syrjintäjutut	15	15	-17
Tappelu, molemminpuolisia rikoksia	9	9	13
Yksisuuntainen pahoinpitelyrikos	8	8	-43
Omaisuusrikokset	8	8	33
Muu	2	2	100
Sanallisesta provokaatiosta tehty rikos, jossa herjaajakin rikoksesta epäilty	1	1	0
Yhteensä	100	100	12

Taulukossa 27 esitetään romaneihin kohdistuneet, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät päärikokset rikoslajeittain vuonna 2022. Epäillyiksi viharikoksiksi määriteltyjä kunnianloukkauksia tuli poliisin tietoon 57 kappaletta. Tämä on 41 prosenttia kaikista päärikoksista, ja määrällisesti selvästi enemmän kuin edellisvuonna. Seuraavaksi eniten oli pahoinpitelyrikkoksia (24 %), joiden määrä väheni vuoteen 2021 verrattuna. Syrjintäjuttuja (15 %), laittomia uhkauksia (9 %) ja vahingontekoja (9 %) ilmoitettiin seuraavaksi eniten. Näistä vahingontekojen määrä kasvoi edellisvuodesta, kun taas syrjintäjuttujen ja laittomien uhkausten määrät vähenivät. Kiihottaminen kansanryhmää vastaan -rikosten osuus päärikoksista oli yksi prosentti, samoin kuin kotirauhan rikkomisten sekä muihin rikoslajeihin kuuluvien rikosten. Tarkasteluvuonna ei havaittu henkirikoksia, henkirikoksen yrityksiä eikä seksuaalirikoksia.

⁹ Vuonna 2017 sanallisesta provokaatiosta tehty rikos jaettiin kahdeksi eri tapahtumatilanteeksi. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa myös herjaaja on rikoksesta epäilty, on laskettu mukaan viharikostilastoihin. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa herjaaja ei ole rikoksesta epäilty otettiin mukaan viharikostilastoihin vain, jos poliisi oli luokitellut ilmoituksen viharikokseksi.

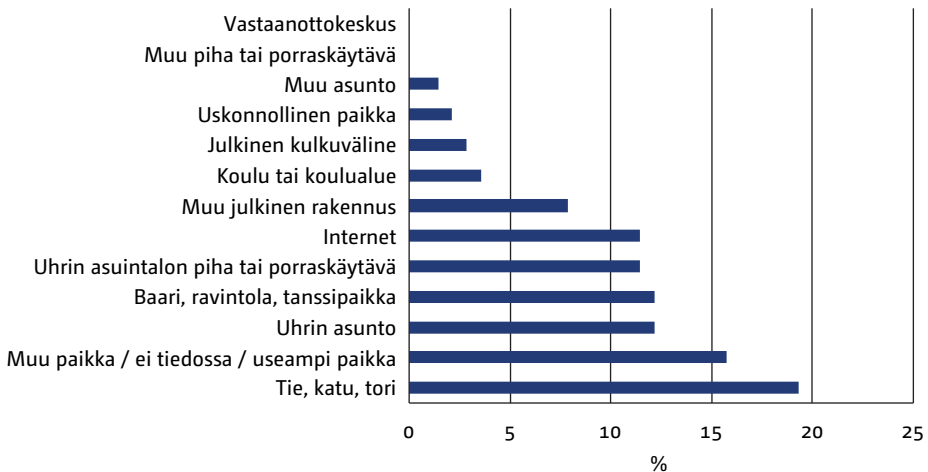
Taulukko 27. Romaneihin kohdistuneet, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät päärikokset rikoslajeittain vuonna 2022 (n=140).

Rikoslaji*	N	%	Ero vuoteen 2021, %
Henkirikos	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0
Seksuaalirikos	0	0	0
Pahoinpitelyrikos	34	24	-13
Laiton uhkaus	13	9	-46
Syrjintä	21	15	-19
Kunnianloukkaus	57	41	63
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	1	1	200
Kotirauhan rikominen	1	1	-50
Vahingonteko	12	9	50
Muut	1	1	0
Yhteensä	140	100	2

*Sisältävät teon yritykset sekä eriaisteiset teot

Tarkasteluvuonna Suomessa romaneihin kohdistuneista, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvistä päärikoksista 19 prosenttia tapahtui tiellä, kadulla, torilla tai muussa julkisessa ulkoilmapaikassa ja näiden määrä kasvoi edellisvuoteen verrattuna (kuvio 10). Kuudessatoista prosentissa tapauksista tapahtumapaikkana oli muu paikka, tapahtumapaikkoja oli useita tai tapahtumapaikka ei ollut tiedossa. Näiden rikosten määrä puolestaan väheni. Seuraavaksi yleisimpiä tapahtumapaikkoja olivat uhrin asunto (12 %), baari, ravintola tai tanssipaiikka (12 %), uhrin asuintalonpiha tai porraskäytävä (11 %) sekä internet (11 %). Näistä uhrin asunnossa sekä internetissä tapahtuneiden rikosten määrät kasvoivat selvästi, uhrin asuintalon pihassa tai porraskäytävässä tapahtuneiden määrä pysyi edellisvuoden tasolla, kun taas baarissa, ravintolassa tai

tanssi paikassa tapahtuneiden rikosten määrä laski. Kahdeksassa prosentissa tapauksista tapahtumapaikkana olivat muut julkiset rakennukset (esim. kauppa/kauppakeskus, kioski, nuorisotalo, hotelli, poliisiasema, kansaneläkelaitos, terveyskeskus). Näistä rikoksista 91 prosenttia oli tapahtunut kaupassa tai kauppa-keskuksessa. Näiden päärikosten määrä kuitenkin laski puoleen vuoteen 2021 verrattuna. Harvinaisempia tapahtumapaikkoja olivat koulu tai koulualue, julkinen kulkuväline, uskonnollinen paikka tai muu asunto.

Kuvio 10. Romaneihin kohdistuneiden, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten tapahtumapaikat vuonna 2022 (% , n=140).

Tarkasteluvuonna romaneihin kohdistuneissa, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä päärikoksissa 46 prosentissa tapauksista asianomistajana oli mies ja 54 prosentissa nainen (taulukko 28). Rikoslajeittain tarkasteltuina, miehiin kohdistui yleisimmin pahoinpitelyitä (35 %) ja naisiin kunnianloukkauksia (48 %).

Taulukko 28. Romanitaustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien sukupuoli rikoslajeittain vuonna 2022.

Rikoslaji	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Henkirikos	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0	0	0	0
Seksuaalirikos	0	0	0	0	0	0
Pahoinpitely	22	35	12	16	34	25
Laiton uhkaus	7	11	6	8	13	9
Syrjintä	8	13	13	17	21	15
Kunnianloukkaus	21	33	36	48	57	41
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	0	0	1	1	1	1
Vahingonteko	5	8	6	8	11	8
Muut	0	0	1	1	1	1
Yhteensä	63	100	75	100	138	100

Ikäluokittain tarkasteltuna romaneihin kohdistuneiden päärikosten asianomistajat olivat edellisvuoden tapaan yleisimmin 25-34 -vuotiaita, vähiten oli alle 15-vuotiaita (taulukko 29). Sukupuolen mukaan tarkasteltuna tämä piti paikkansa naisten kohdalla, mutta asianomistajat, jotka olivat miehiä, olivat yleisimmin 35-44 -vuotiaita. Taulukossa 30 on esitetty asianomistajien ikäryhmät rikoslajien mukaan. Alle 15-vuotiaat olivat joutuneet yleisimmin pahoinpitelyjen uhreiksi. Kunnianloukkausten osuus oli puolestaan suurin kaikissa muissa ikäryhmissä.

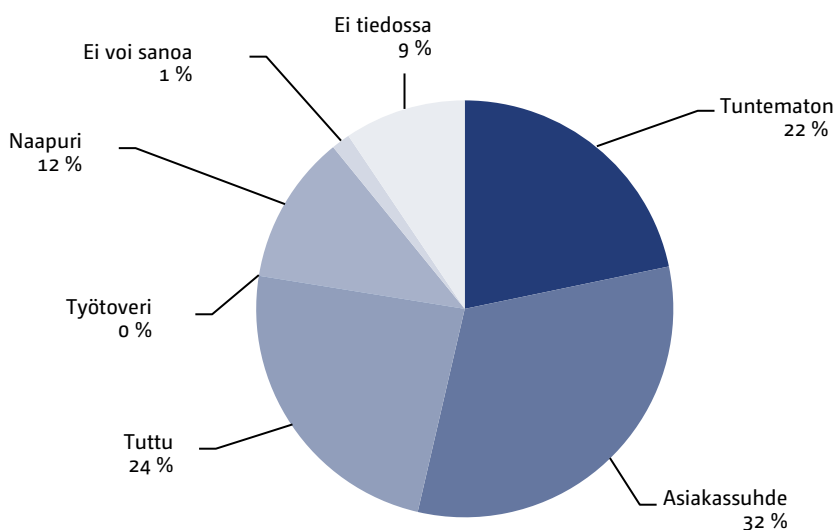
Taulukko 29. Romanitaustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien sukupuoli ikäluokittain vuonna 2022.

Ikäluokka	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Alle 15-vuotiaat	4	6	4	5	8	6
15-24 -vuotiaat	11	17	16	21	27	20
25-34 -vuotiaat	13	21	21	28	34	25
35-44 -vuotiaat	21	33	12	16	33	24
45-54 -vuotiaat	6	10	11	15	17	12
55 -vuotiaat tai vanhemmat	8	13	11	15	19	14
Yhteensä	63	100	75	100	138	100

Taulukko 30. Romanitaustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien ikä rikoslajeittain vuonna 2022 (%).

Rikoslaji	Alle 15 v.	15-24 v.	25-34 v.	35-44 v.	45-54 v.	55 v. tai yli	Yhteensä
Henkirikos	0	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0	0	0	0	0
Seksuaalirikos	0	0	0	0	0	0	0
Pahoinpity	50	30	21	18	29	21	25
Laiton uhkaus	13	7	9	9	12	11	9
Syrjintä	0	19	9	33	6	5	15
Kunnianloukkaus	38	37	44	36	47	47	41
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	0	0	3	0	0	0	1
Vahingonteko	0	7	15	3	0	16	8
Muut	0	0	0	0	6	0	1
%	100	100	100	100	100	100	100
N	8	27	34	33	17	19	138

Kuvio 11 tarkastelee asianomistajien ja rikoksesta epäillyn suhdetta päärikoksissa, joissa syyksi epäillään asianomistajan romanitaustaa. Kolmessakymmeneskähdessä prosentissa tapauksista asianomistaja oli asiakassuhteessa rikoksesta epäillyn kanssa ja näiden rikosten määrä hieman kasvoi edellisvuodesta. Tuttujen (esim. ystävä, sukulainen, läheinen, tietää nimeltä) tekemiä rikoksia oli 24 prosenttia, mutta näiden rikosten määrä laski vuoteen 2021 verrattuna. Kahdessakymmeneskähdessä prosentissa tapauksista tekijä oli asianomistajalle tuntematon ja 12 prosentissa tekijäksi epäiltiin naapuria. Näistä tuntemattomien tekemien päärikosten määrä hieman laski, kun taas naapurien tekemien määrä kasvoi. Yhdeksässä prosentissa tapauksista epäilty ei ollut tiedossa ja yhdessä prosentissa uhrien ja epäillyn suhdetta ei voitu määrittellä.

Kuvio 11. Asianomistajan suhde romaneihin kohdistuneissa, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä epäillyissä päärikoksissa vuonna 2022.

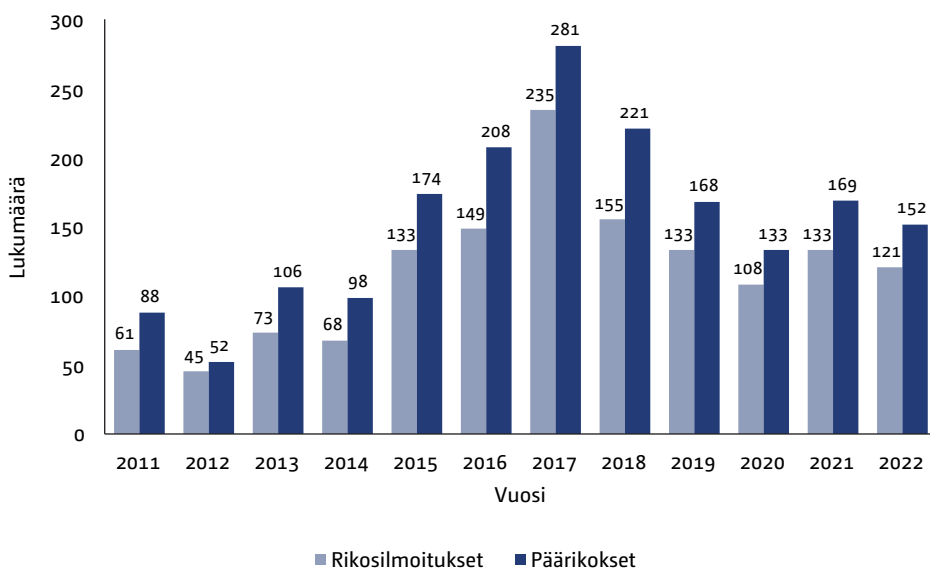
3.3 Uskontoon tai vakaumukseen liittyvät rikokset

Vuoden 2022 lopussa 67 prosenttia Suomen väestöstä oli kristittyjä ja näistä evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuului 97 prosenttia, ortodoksiseen kirkkoon 1,6 prosenttia ja katoliseen kirkkoon 0,4 prosenttia. Vuoden 2022 lopulla islamilaisseurakuntiin Suomen väestöstä kuului 0,4 prosenttia ja juutalaisseurakuntiin 0,02 prosenttia. Muihin kuin kristittyihin kirkkoihin, islamilaisseurakuntiin tai juutalaisiin seurakuntiin kuului yhteensä vain 0,4 prosenttia Suomen

väestöstä. Uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomia oli 32 prosenttia. Luvut kuvaavat kuitenkin heikosti eri uskontojen edustajien todellista määrää Suomessa, sillä suuri osa esimerkiksi muslimeista tai muista pienempien uskontojen edustajista ei kuulu virallisesti mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan. (Tilastokeskus 2023.)

Määrä

Kuviossa 12 esitetään vuonna 2022 tehtyjen rikosilmoitusten ja epäiltyjen päärikosten määrät, jotka perustuivat uskontoon tai vakaumukseen. Määrä laski edellisvuoden 133 tapauksesta 121 tapaukseen (-9 %). Päärikoksia löytyi 152, mikä on 10 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna.

Kuvio 12. Rikosilmoitusten ja epäiltyjen päärikosten määrät uskontoon tai vakaumukseen liittyvissä tapauksissa vuosina 2011–2022.

Tapahtumatilanteet

Taulukossa 31 esitetään uskontoon tai vakaumukseen liittyvien rikosilmoitusten määrä tapahtumatilanteittain vuonna 2022.

Vuonna 2022 poliisi kirjasi yhteensä 60 rikosilmoitusta islaminuskoon tai muslimeihin kohdistuvista epäilyistä viharikoksista. Epäilyjä oli viisi kappaletta

enemmän kuin edellisenä vuonna. Edellisvuoden tapaan suurin osa ilmoituksista (43) koski sanallisia loukkauksia, uhkauksia ja häirintää. Seuraavaksi eniten ilmoitettiin yksisuuntaisia pahoinpitelyrikoksia (11), omaisuusrikoksia (4), sekä molemminpuolisia rikoksia sisältäviä tappeluita (2).

Kristinuskoon tai kristittyihin kohdistuneita rikosilmoituksia löytyi vuodelta 2022 yhteensä 24. Määrä on pienempi kuin edellisenä vuonna, jolloin ilmoituksia oli 40. Kristinuskoon kohdistuneet epäillyt viharikokset olivat pääasiassa sanallisia loukkauksia, uhkauksia ja häirintää. Kristinuskoon ja kristittyihin kohdistui myös yksisuuntaisia pahoinpitelyrikoksia, omaisuusrikoksia, molemminpuolisia rikoksia sisältäviä tappeluita sekä syrjintärikoksia.

Rikosilmoituksia, jotka koskivat juutalaisuuteen ja juutalaisiin kohdistuneita rikosepäilyjä, oli tarkasteluvuodelta 10. Ilmoituksia oli seitsemän vähemmän kuin edellisvuonna. Edellisvuoden tapaan ilmoituksista suurin osa (6) koski sanallisia loukkauksia, uhkailuja ja häirintää. Kahdessa tapauksessa oli kyse yksisuuntaisesta pahoinpitelyrikoksesta, yhdessä omaisuusrikoksesta ja yhdessä syrjintärikoksesta.

Jehovan todistajiin kohdistuneita rikosepäilyjä oli yksi, kun edellisvuonna niitä oli kolme. Tapauksessa oli kyse omaisuusrikoksesta. Muihin nimettyihin uskontoihin tai vakaumuksiin kohdistuvia rikosilmoituksia vuodelta 2022 oli 10, mikä on kaksi kertaa enemmän kuin edellisvuonna. Tapaukset olivat sanallisia loukkauksia, uhkauksia ja häirintää sekä yksisuuntaisia pahoinpitelyrikoksia.

Tarkasteluvuonna oli myös 17 rikosilmoitusta, joista ei käy ilmi, mikä uskonto tapauksissa on kohteena. Tämä on neljä tapausta enemmän kuin vuonna 2021. Näistä 13 koski sanallisia loukkauksia, uhkauksia ja häirintää, kolme yksisuuntaisia pahoinpitelyjä ja yksi molemminpuolisia rikoksia sisältävä pahoinpitely.

Taulukko 31. Rikosilmoitukset tapahtumatilanteittain uskontoon tai vakaumukseen liittyvissä tapauksissa vuonna 2022 (n=121)¹⁰.

Tapahtumatilanne	Islam	Kristin- usko	Juuta- laisuus	Jehovan todista- jat	Muut	Ei tietoa mikä uskonto	Kaikki uskon- not	Tapahtu- matilan- teittain ero vuoteen 2021, %
Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät	43	16	6	0	8	13	85	-10
Yksisuuntainen pahoinpitelyrikos	11	3	2	0	2	3	21	17
Omaisuusrikokset (esim. vahingonteot, varkaudet)	4	3	1	1	0	0	9	-36
Tappelut, molemminpuolisia rikoksia	2	1	0	0	0	1	4	-20
Syrjintäjutut	0	1	1	0	0	0	2	0
Yhteensä	60	24	10	1	10	17	121	-9
Tapausten määrä vuonna 2021	55	40	17	3	5	13	133	
Uskonnoittain ero vuoteen 2021,%	9	-40	-41	-67	100	31	-9	

¹⁰ Vuonna 2017 sanallisesta provokaatiosta tehty rikos jaettiin kahdeksi eri tapahtumatilanteeksi. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa myös herjaaja on rikoksesta epäilty, on laskettu mukaan viharikostilastoihin. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa herjaaja ei ole rikoksesta epäilty otettiin mukaan viharikostilastoihin vain, jos poliisi oli luokitellut ilmoituksen viharikokseksi.

Rikoslajit

Taulukossa 32 on esitetty vuoden 2022 yleisimmät rikoslajit uskontoon tai vakaumukseen liittyvissä päärikosepäilyissä. Edellisvuodesta poiketen yleisin rikoslaji oli kunnianloukkaus, joiden osuus oli noin kolmasosa kaikista rikoslajeista. Näiden päärikosten määrä hieman kasvoi vuoteen 2021 verrattuna. Seuraavaksi yleisimmäksi rikoslajiksi nousi laittomat uhkaukset. Näiden osuus oli 28 prosenttia, mutta niitä oli 19 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna.

Päärikoksista pahoinpitelyrikoksia oli 20 prosenttia ja niiden määrä puolestaan hieman kasvoi. Vahingontekojen sekä kiihottaminen kansanryhmää vastaan -rikosten määrät laskivat edellisvuodesta, kun taas kotirauhan rikkomiset hieman lisääntyivät. Syrjintärikosten määrä puolestaan pysyi edellisvuoden tasolla. Henkirikoksen yrityksiä sekä seksuaalirikoksia oli tarkasteluvuonna molempia yksi kappale, kun taas henkirikoksia ei ollut lainkaan.

Taulukko 32. Epäillyt päärikokset rikoslajeittain uskontoon tai vakaumukseen liittyvissä tapauksissa vuonna 2022 (n=152).

Rikoslaji*	N	%	Ero vuoteen 2021, %
Henkirikos	0	0	0
Henkirikoksen yritys	1	1	100
Seksuaalirikos	1	1	100
Pahoinpitelyrikos	31	20	3
Laiton uhkaus	43	28	-19
Syrjintä	2	1	0
Kunnianloukkaus	50	33	6
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	6	4	-40
Kotirauhan rikkominen	7	5	40
Vahingonteko	11	7	-45
Muut	0	0	-100
Yhteensä	152	100	-10

*Sisältävät teon yritykset sekä eriaisteiset teot

Asianomistajien sukupuoli ja ikä

Vuonna 2022 uskontoon tai vakaumukseen liittyvissä päär rikoksissa 55 prosentissa asianomistajana oli mies ja 45 prosentissa nainen (taulukko 33). Rikoslajeittain tarkasteltuina, miehiin kohdistui yleisimmin laittomia uhkauksia (36 %) ja naisiin kunnianloukkauksia (45 %).

Uskontoon tai vakaumukseen liittyvissä päär rikoksissa vaikuttimena oli sekä nais- että mies-asianomistajien kohdalla yleisimmin islaminusko (39 % ja 59 %) (taulukko 34).

Taulukko 33. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvien epäiltyjen päär rikosten asianomistajien sukupuoli rikoslajeittain vuonna 2022.

Rikoslaji	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Henkirikos	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	1	1	0	0	1	1
Seksuaalirikos	0	0	1	2	1	1
Pahoinpitely	19	27	12	21	31	24
Laiton uhkaus	25	36	14	24	39	30
Syrjintä	1	1	1	2	2	2
Kunnianloukkaus	22	31	26	45	48	38
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	1	1	4	7	5	4
Vahingonteko	1	1	0	0	1	1
Muut	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	70	100	58	100	128	100

Taulukko 34. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien sukupuoli uskonnoittain vuonna 2022.

Uskonto	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Islam	27	39	34	59	61	48
Kristinusko	17	24	8	14	25	20
Juutalaisuus	4	6	1	2	5	4
Jehovan todistajat	0	0	0	0	0	0
Muut	7	10	6	10	13	10
Ei tietoa mikä uskonto	15	21	9	16	24	19
Yhteensä	70	100	58	100	128	100

Ikäluokittain tarkasteltuna uskontoon tai vakaumukseen liittyvien päärikosten asianomistajat olivat yleisimmin 35–44 -vuotiaita. Vähiten joukossa oli alle 15-vuotiaita (taulukko 35). Sukupuolen mukaan tarkasteltuna asianomistajat olivat yleisimmin 35–44 -vuotiaita miehissä ja 15–24 -vuotiaita naisissa. Taulukossa 36 on esitetty asianomistajien ikäryhmät rikoslajien mukaan. Laittomien uhkausten uhreiksi joutuivat yleisimmin alle 15-vuotiaat sekä 35–44 -vuotiaat, kun taas 15–24 -vuotiaisiin kohdistuneet rikokset olivat yleisimmin pahoinpitelyitä ja yli 44-vuotiaisiin kohdistuneet kunnianloukkauksia. Laittomien uhkausten ja kunnianloukkausten määrä oli puolestaan yhtä suuri 25–34 -vuotiaiden ikäryhmässä.

Taulukko 35. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien sukupuoli ikäluokittain vuonna 2022.

Ikäluokka	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Alle 15-vuotiaat	4	6	3	5	7	6
15-24 -vuotiaat	13	19	14	24	27	21
25-34 -vuotiaat	17	25	11	19	28	22
35-44 -vuotiaat	19	28	13	22	32	25
45-54 -vuotiaat	8	12	8	14	16	13
55 -vuotiaat tai vanhemmat	8	12	9	16	17	13
Yhteensä	69	100	58	100	127	100

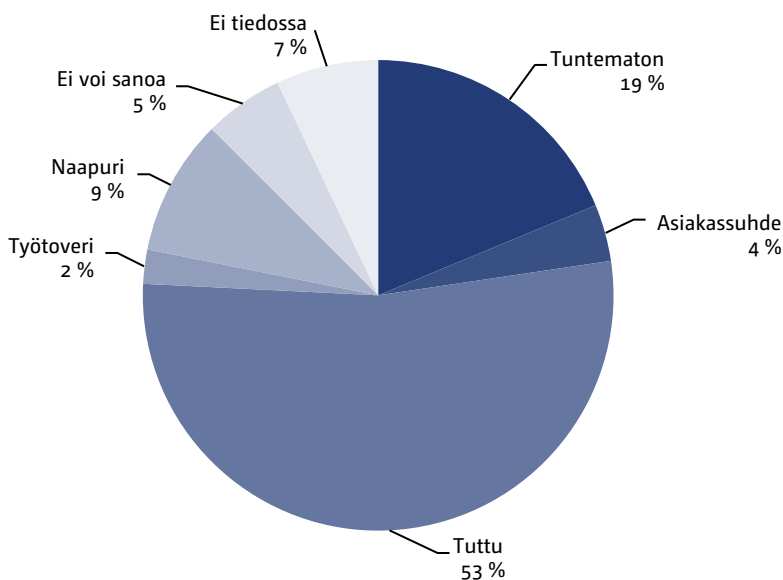
Taulukko 36. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien ikä rikoslajeittain vuonna 2022 (%).

Rikoslaji	Alle 15 v.	15-24 v.	25-34 v.	35-44 v.	45-54 v.	55 v. tai yli	Yhteensä
Henkirikos	0	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	4	0	0	0	0	1
Seksuaalirikos	14	0	0	0	0	0	1
Pahoinpitely	29	48	29	13	6	18	24
Laiton uhkaus	43	19	32	41	44	12	31
Syrjintä	0	0	0	3	0	0	1
Kunnianloukkaus	14	22	32	38	50	71	38
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0	0

Rikoslaji	Alle 15 v.	15-24 v.	25-34 v.	35-44 v.	45-54 v.	55 v. tai yli	Yhteensä
Kotirauhan rikkominen	0	4	7	6	0	0	4
Vahingon- teko	0	4	0	0	0	0	1
Muut	0	0	0	0	0	0	0
%	100	100	100	100	100	100	100
N	7	27	28	32	16	17	127

Asianomistajien ja rikoksista epäiltyjen suhde

Edellisvuoden tapaan vuonna 2022 uskontoon tai vakaumukseen liittyvien päärikosten asianomistajista 53 prosenttia tunsivat rikoksesta epäillyn (esim. ystävä, sukulainen, läheinen, tietää nimeltä) (kuvio 13). Näiden päärikosten määrä kuitenkin laski seitsemän prosenttia edellisvuodesta. Rikoksen tekijä oli tuntematon 19 prosentissa tapauksista, mikä on määrällisesti yhdeksän prosenttia enemmän kuin vuonna 2021. Yhdeksässä prosentissa tapauksista epäilty tekijä oli naapuri ja näiden päärikosten määrä väheni. Seitsemässä prosentissa tapauksista tekijä ei ollut tiedossa ja näiden rikosten määrä puolestaan hieman kasvoi. Viidessä prosentissa tapauksista asianomistajan ja tekijän suhdetta ei voitu määrittellä, neljässä prosentissa asianomistaja oli asiakassuhteessa epäiltyyn ja kahdessa prosentissa epäilty oli asianomistajan työtoveri. Näistä niiden tapausten, joissa asianomistajan ja tekijän välillä oli asiakassuhde, määrä väheni, kun taas muiden päärikosten määrät nousivat.

Kuvio 13. Asianomistajan suhde rikoksesta epäiltyyn uskuntoon tai vakaumukseen liittyvissä epäillyissä päär rikoksissa vuonna 2022.

Tapah tumapaikka

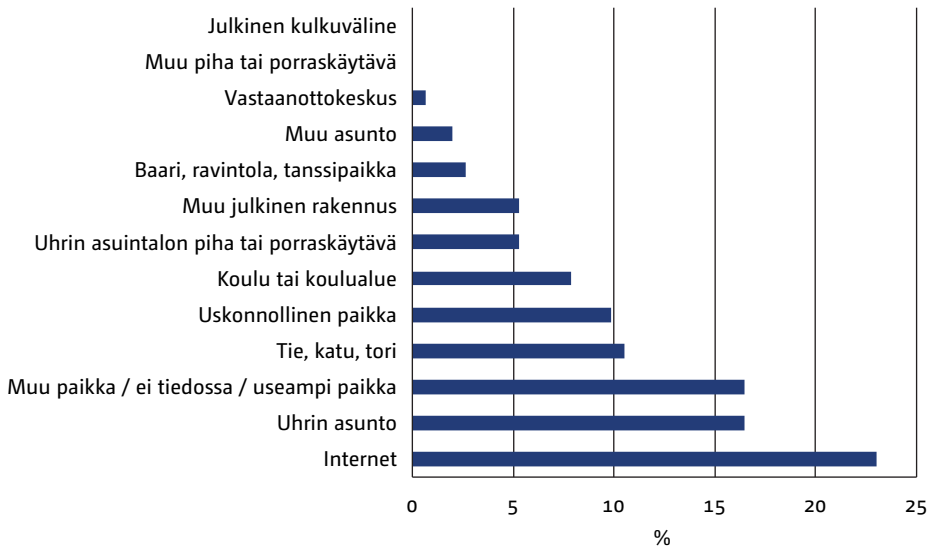
Kuviossa 14 on esitetty uskuntoon tai vakaumukseen liittyvien epäiltyjen päär rikosten tapahtumapaikat. Kuten edellisvuonna, päär rikoksista 23 prosenttia tapahtui internetissä. Määrällisesti tapauksia oli kuitenkin 19 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2021.

Seuraavaksi tulivat ne rikokset, joissa tapahtumapaikkana oli uhrin asunto tai muu paikka, tapahtumapaikka ei ollut tiedossa tai paikkoja oli useampia. Näistä uhrin asunnolla tapahtuneiden määrä laski, kun muiden puolestaan kasvoi vuoteen 2020 verrattuna.

Tiellä, kadulla, torilla tai muussa julkisessa ulkoilmapaikassa tapahtuneiden määrä laski, kun taas uskonnollisilla paikoilla sekä koulussa tai koulualueella tapahtuneiden määrät nousivat. Uhrin asuintalon pihassa tai porraskäytävässä tapahtuneiden määrä laski edellisvuodesta, kun taas muissa julkisissa rakennuksissa (esim. kauppa/kauppakeskus, kioski, nuorisotalo, hotelli, poliisiasema, kansaneläkelaitos, terveyskeskus) tapahtuneiden määrä pysyi vuoden 2021 tasolla.

Edellisiä harvinaisempia tapahtumapaikkoja olivat baarit, ravintolat tai tanssi-paikat, muut asunnot ja vastaanottokeskukset. Näistä baarissa, ravintoloissa tai tanssi-paikoilla tapahtuneiden määrä pysyi edellisvuoden tasolla, muissa asun-noissa tapahtuneiden määrä lisääntyi ja vastaanottokeskuksissa tapahtuneiden päärिकosten määrä laski vuoteen 2021 verrattuna.

Tarkasteluvuonna ei kirjattu yhtään muussa pihassa tai porraskäytävässä tai julkisessa kulkuvälineessä tapahtunutta päärिकosta.

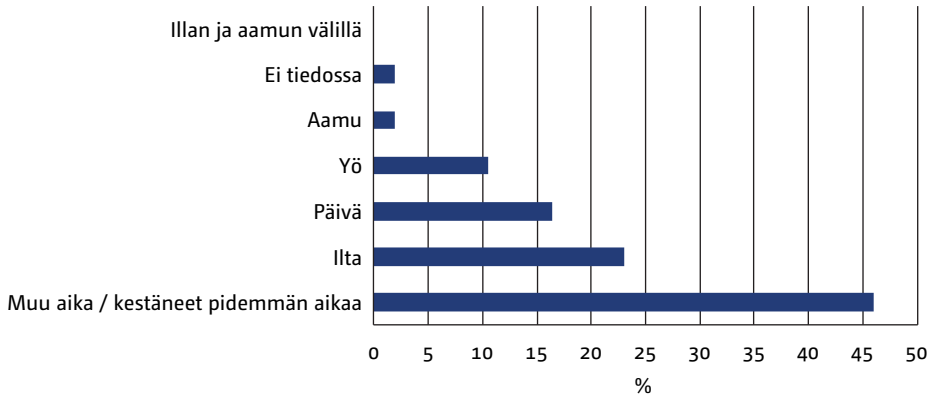
Kuvio 14. Epäiltyjen päärिकosten tapahtumapaikat uskontoon tai vakaumukseen liittyvissä tapauksissa vuonna 2022 (n=152).

Tapahuma-aika

Vuoden 2022 päärिकostapauksissa, joissa syyksi epäiltiin uskontoa tai vakau-musta, tapahuma-ajat olivat jakautuneet jokseenkin samalla tavalla kuin edel-lisvuonna (kuvio 15). Epäillyistä rikoksista 46 prosenttia oli tapahuma-ajaltaan luokiteltu kohtaan ”muu aika” (aamun ja illan välissä tapahtuneet / ei voi luo-kitella edellisiin / kestäneet pidempään). Tällaisten päärिकosten määrä laski 31 prosenttia vuodesta 2021.

Seuraavaksi yleisimmät tapahuma-ajat olivat ilta (23 %), päivä (16 %), yö (11 %) ja aamu (2 %). Näistä aamulla tapahtuneiden rikosten määrä laski, kun taas

muiden määrät nousivat edellisvuoteen verrattuna. Kolmessa tapauksessa rikoksen tapahtuma-aika ei ollut tiedossa. Sellaisia rikoksia, joiden tapahtuma-aika oli illan tai aamun välillä, ei vuoden 2022 rikosilmoitusaineistossa ollut.

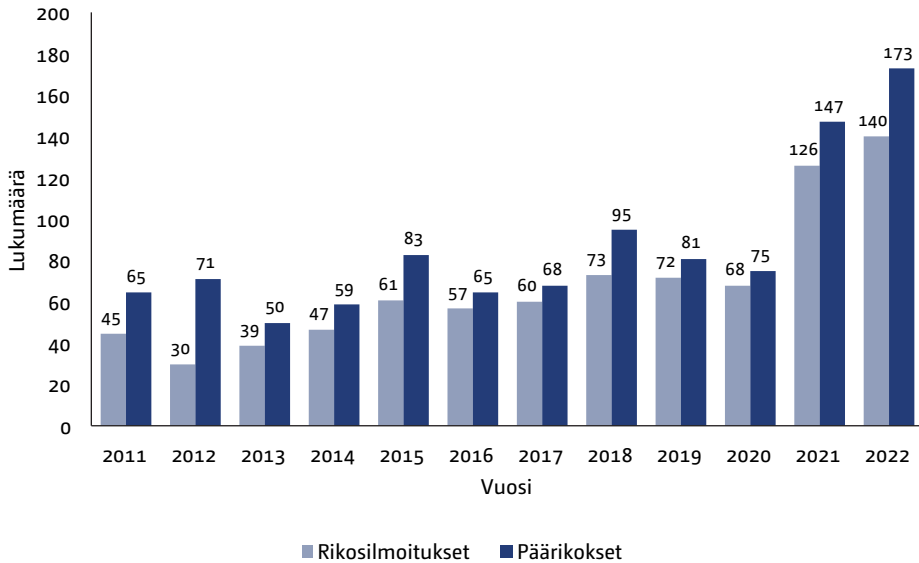
Kuvio 15. Epäiltyjen päär rikosten tapahtuma-ajat uskontoon tai vakaumukseen liittyvissä tapauksissa vuonna 2022 (n=152).

3.4 Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvät rikokset

Henkilöt, jotka poikkeavat seksuaalisuuden tai sukupuolen ilmaisullaan norminmukaisina pidetyistä miehen ja naisen rooleista, voivat myös olla alttiita viharikoksille. Seksuaalivähemmistöjä ovat homot, lesbot ja biseksuaalit, joilla on rakkaus- tai seksisuhteita oman sukupuolensa kanssa, riippumatta siitä, kutsuvatko he itseään edellä mainituilla termeillä. Sukupuolivähemmistöihin puolestaan kuuluvat ne, jotka eivät koe yksiselitteisesti olevansa naisia tai miehiä. He myös ilmaisevat itseään perinteisestä poikkeavalla tavalla. Arvioiden mukaan 5–15 prosenttia väestöstä kuuluu seksuaalivähemmistöön (Lehtonen 2007). Sukupuolivähemmistöjä arvioidaan olevan hieman vähemmän.

Määrä

Vuonna 2022 poliisin tietoon tuli 140 rikosilmoitusta, joiden epäiltiin liittyvän seksuaaliseen suuntautumiseen (108), sukupuoli-identiteettiin tai poikkeavaan sukupuolen ilmaisuun (32). Tämä on hieman enemmän (11 %) kuin vuonna 2021 (kuvio 16). Päärikosten määrä niin ikään lisääntyi edellisvuoteen verrattuna (18 %).

Kuvio 16. Rikosilmoitusten ja epäiltyjen päärikosten määrät seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvissä tapauksissa vuosina 2011–2022.

Tapahtumatilanteet

Vuonna 2022 viharikosilmoituksia, joissa epäiltiin seksuaaliseen suuntautumiseen liittyviä sanallisia loukkauksia, uhkauksia ja häirintää sisältäviä rikoksia, tuli poliisin tietoon 56 (taulukko 37). Vastaavia ilmoituksia tuli vuonna 2021 kymmenen kappaletta enemmän. Toiseksi eniten (32) ilmoitettiin yksisuuntaisia pahoinpitelyrikoksia. Tämä on 14 tapausta enemmän kuin edellisvuonna. Omaisuusrikoksista tehtyjä rikosilmoituksia oli kymmenen, molemminpuolisia rikoksia sisältävistä tappeluista tehtyjä kuusi, syrjintäjutuista kolme ja muista ylläoleviin tapahtumatilanteisiin kuulumattomista rikoksista yksi.

Tapauksista, joissa syyksi epäiltiin sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyviä sanallisia loukkauksia, uhkauksia ja häirintää, tehtiin 21 rikosilmoitusta vuonna 2022, mikä on viisi tapausta enemmän kuin edellisvuonna. Yksisuuntaisia pahoinpitelyistä sisältäviä rikosilmoituksia oli puolestaan kymmenen, kun vuonna 2021 niitä oli kahdeksan. Molemmipuolisia rikoksia sisältäviä tappeluita oli myös yksi.

Rikosilmoitusten yhteismäärä väheni kuudella prosentilla tapauksissa, joissa edellä mainitut vähemmistöt joutuivat sanallisia loukkauksia, uhkauksia ja häirintää sisältävien rikosten kohteeksi. Kaikkien muidenkin tapahtumatilanteiden määrät joko kasvoivat vuodesta 2021 tai pysyivät samalla tasolla.

Taulukko 37. Rikosilmoitukset tapahtumatilanteittain seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvissä tapauksissa vuonna 2022 (n=140)¹¹.

Tapahtumatilanne	Seksuaalinen suuntautuminen	Sukupuoli-identiteetti / sukupuolen ilmaisu	Kaikki	Ero vuoteen 2021, %
Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät	56	21	77	-6
Yksisuuntainen pahoinpitelyrikos	32	10	42	62
Omaisuusrikokset (esim. vahingon teot, varkaudet)	10	0	10	0
Tappelut, molemminpuolisia rikoksia	6	1	7	75
Syrjintäjutut	3	0	3	0
Muu	1	0	1	100
Yhteensä	108	32	140	11

¹¹ Vuonna 2017 sanallisesta provokaatiosta tehty rikos jaettiin kahdeksi eri tapahtumatilanteeksi. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa myös herjaaja on rikoksesta epäilty, on laskettu mukaan viharikostilastoihin. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa herjaaja ei ole rikoksesta epäilty otettiin mukaan viharikostilastoihin vain, jos poliisi oli luokitellut ilmoituksen viharikokseksi.

Rikoslajit

Vuonna 2022 tehdyistä 173 päärikoksesta, joiden epäiltiin liittyvän seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun, 31 prosenttia oli kunnianloukkauksia ja niin ikään 31 prosenttia pahoinpitelyrikoksia (taulukko 38). Määrällisesti molempien tapausten määrät kasvoivat edellisvuoteen verrattuna.

Seuraavaksi yleisin rikoslaji oli laittomat uhkaukset (20 %), johon sisältyneiden päärikosten määrä (34) niin ikään kasvoi. Vahingontekojen ja syrjintärikosten määrät puolestaan laskivat, kun taas kiihottaminen kansanryhmää vastaan -rikosten määrä nousi vuoteen 2021 verrattuna. Seksuaalirikoksia oli seitsemän kappaletta, kun niitä edellisvuonna oli yksi. Muita, yllä oleviin päärikoksiin kuulumattomia rikoksia löytyi niin ikään yksi. Henkirikoksen yrityksiä tai henkirikoksia ei vuoden 2022 aineistossa ollut.

Taulukko 38. Epäillyt päärikokset rikoslajeittain seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvissä tapauksissa vuonna 2022 (n=173).

Rikoslaji*	N	%	Ero vuoteen 2021, %
Henkirikos	0	0	-100
Henkirikoksen yritys	0	0	0
Seksuaalirikos	7	4	600
Pahoinpitelyrikos	54	31	54
Laiton uhkaus	34	20	13
Syrjintä	2	1	-33
Kunnianloukkaus	54	31	4
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	8	5	14
Kotirauhan rikkominen	0	0	-100
Vahingonteko	13	8	-7
Muut	1	1	100
Yhteensä	173	100	18

*Sisältävät teon yritykset sekä eriaisteiset teot

Edellisvuodesta poiketen niin seksuaaliseen suuntautumiseen perustuneet pääririkokset olivat yleisimmin kunnianloukkauksia, kun taas sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun kohdistuneet olivat molemmat yleisimmin laittomia uhkauksia (taulukko 39).

Taulukko 39. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien epäiltyjen pääririkosten rikoslajit motiiveittain vuonna 2022.

Rikoslaji	Seksuaalinen suuntautuminen		Sukupuoli-identiteetti, sukupuolen ilmaisu		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Henkirikos	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0	0	0	0
Seksuaalirikos	5	4	2	5	7	4
Pahoinpitely	44	33	10	26	54	31
Laiton uhkaus	18	13	16	41	34	20
Syrjintä	2	1	0	0	2	1
Kunnianloukkaus	45	34	9	23	54	31
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	6	4	2	5	8	5
Kotirauhan rikkominen	0	0	0	0	0	0
Vahingonteko	13	10	0	0	13	8
Muut	1	1	0	0	1	1
Yhteensä	134	100	39	100	173	100

Asianomistajien sukupuoli ja ikä

Tarkasteluvuonna seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvissä päär rikoksissa 50 prosentissa asianomistajana oli mies ja niin ikään 50 prosentissa nainen (taulukko 40). Rikoslajeittain tarkasteltuina, miehiin kohdistuneet rikokset olivat yleisimmin joko pahoinpitelyitä (40 %) tai kunnianloukkauksia (40 %), kun taas naisiin kohdistuneista rikoksista noin kolmasosa oli laittomia uhkauksia.

Taulukko 40. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien epäiltyjen päär rikosten asianomistajien sukupuoli rikoslajeittain vuonna 2022.

Rikoslaji	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Henkirikos	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0	0	0	0
Seksuaalirikos	3	4	4	5	7	5
Pahoinpitely	31	40	22	29	53	35
Laiton uhkaus	9	12	24	32	33	22
Syrjintä	2	3	0	0	2	1
Kunnianloukkaus	31	40	22	29	53	35
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	0	0	0	0	0	0
Vahingonteko	1	1	4	5	5	3
Muut	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	77	100	76	100	153	100

*Ei yksittäiseen asianomistajaan kohdistunut rikos. Tästä syystä ei sukupuolta mainittu.

Ikäluokittain tarkasteltuna seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien päärिकosten asianomistajat olivat yleisimmin 25–34 -vuotiaita, vähiten joukossa oli yli 55-vuotiaita ja alle 15-vuotiaita (taulukko 41). Sukupuolen mukaan tarkasteltuna tämä piti paikkansa miesten kohdalla, mutta asianomistajat, jotka olivat naisia, olivat yleisimmin 15-24 -vuotiaita. Taulukossa 42 on esitetty asianomistajien ikäryhmät rikoslajien mukaan. Pahoinpitelyjen uhreiksi olivat joutuneet yleisimmin 25–44 -vuotiaat, kunnianloukkausten 15–24 -vuotiaat, laittomien uhkausten yli 44 vuotiaat, kun taas kunnianloukkausten ja pahoinpitelyiden osuus oli yhtä suuri alle 15-vuotiaiden ikäryhmässä.

Taulukko 41. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien epäiltyjen päärिकosten asianomistajien sukupuoli ikäluokittain vuonna 2022.

Ikäluokka	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Alle 15-vuotiaat	0	0	9	12	9	6
15-24 -vuotiaat	20	26	29	38	49	32
25-34 -vuotiaat	31	40	20	26	51	33
35-44 -vuotiaat	15	19	8	11	23	15
45-54 -vuotiaat	8	10	5	7	13	8
55 -vuotiaat tai vanhemmat	3	4	5	7	8	5
Yhteensä	77	100	76	100	153	100

Taulukko 42. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien ikä rikoslajeittain vuonna 2022 (%).

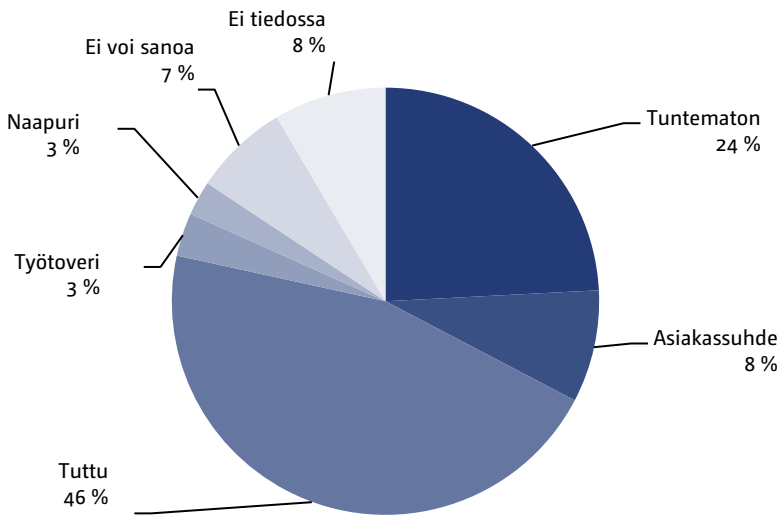
Rikoslaji	Alle 15 v.	15-24 v.	25-34 v.	35-44 v.	45-54 v.	55 v. tai yli	Yhteensä
Henkirikos	0	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0	0	0	0	0
Seksuaalirikos	0	10	2	0	8	0	5
Pahoinpitely	44	29	33	52	31	25	35
Laiton uhkaus	11	12	29	9	39	50	22
Syrjintä	0	0	2	0	8	0	1
Kunnianloukkaus	44	43	31	35	15	25	35
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	0	0	0	0	0	0	0
Vahingonteko	0	6	2	4	0	0	3
Muut	0	0	0	0	0	0	0
%	100	100	100	100	100	100	100
N	9	49	51	23	13	8	153

*Ei yksittäiseen asianomistajaan kohdistunut rikos. Tästä syystä ei ikää mainittu.

Asianomistajien ja rikoksesta epäiltyjen suhde

Tarkasteluvuoden tapauksissa päärikoksesta epäilty oli tuttu (esim. ystävä, sukulainen, läheinen, tietää nimeltä) 46 prosentille asianomistajista, kun kyseessä oli seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvä rikos (kuviot 17). Määrällisesti tämä on hieman vajaa puolet vuoteen 2021 verrattuna.

Rikoksia, joissa asianomistaja ei tuntenut tekijää, oli tapauksista 24 prosenttia, mikä on määrällisesti viisi prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna. Kahdeksassa prosentissa tapauksista asianomistajan ja epäillyn välillä oli asiakassuhde ja niin ikään kahdeksassa prosentissa tekijä ei ollut tiedossa. Näiden päärikosten määrät nousivat selvästi. Seitsemässä prosentissa tapauksista epäillyn ja asianomistajan suhdetta ei voitu tarkemmin määrittellä ja myös näiden päärikosten määrä nousi edellisvuodesta. Kolmessa prosentissa tapauksista epäilty tekijä oli asianomistajan naapuri ja samoin kolmessa prosentissa epäilty oli asianomistajan työtoveri. Naapurien tekemien päärikosten määrä laski vuoteen 2021 verrattuna, kun taas työtoverien tekemien rikosten määrä kasvoi.

Kuvio 17. Asianomistajan suhde rikoksesta epäiltyyn seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvissä päärikoksissa vuonna 2022.

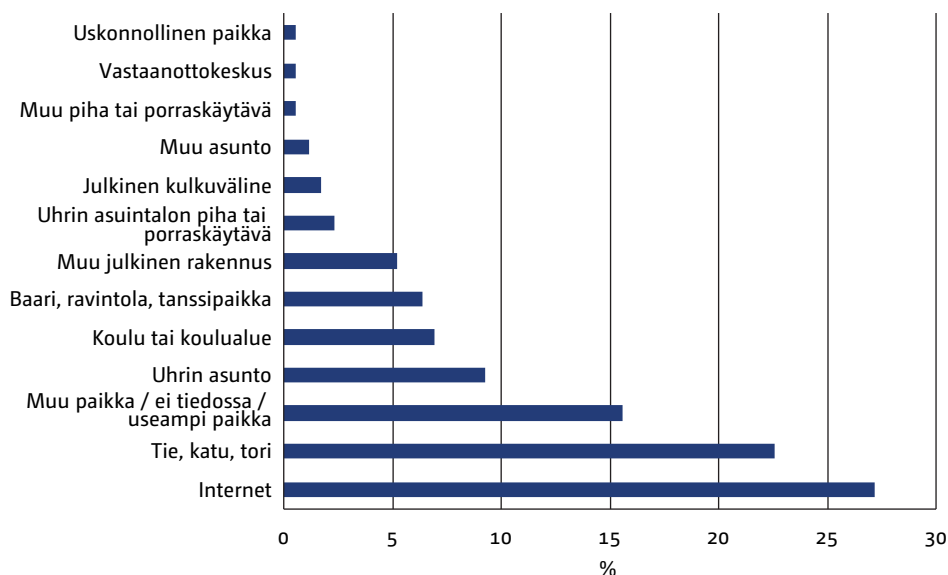
Tapautumapaikka

Kuviossa 18 tarkastellaan sellaisten päärikosten tapahtumapaikkoja, joissa seksuaalisella suuntautumisella, sukupuoli-identiteetillä tai sukupuolen ilmaisulla on epäilty olleen vaikutusta kohteen valintaan. Kuten edellisvuonna, nämä rikokset tapahtuivat yleisimmin internetissä (27 %). Näiden internetissä tapahtuneiden rikosten määrä kasvoi vuoteen 2021 verrattuna. Seuraavaksi

yleisimmin tapahtumapaikka oli tie, katu tori tai muu ulkoilmapaikka (23 %), muu paikka, tapahtumapaikkoja oli useita tai tapahtumapaikka ei ollut tiedossa (16 %) sekä uhrin asunto (9 %). Myös näiden rikosten määrät kasvoivat selvästi edellisvuodesta.

Edellä mainittuja tapahtumapaikkoja harvemmin rikoksia tehtiin koulussa tai koulualueella, baarissa, ravintolassa tai tanssipaikassa tai muussa julkisessa rakennuksessa (esim. kauppa/kauppakeskus, kioski, nuorisotalo, hotelli, poliisiasema, kansaneläkelaitos, terveyskeskus). Myös näiden päär rikosten määrät lisääntyivät vuoteen 2021 verrattuna.

Harvinaisempia tapahtumapaikkoja olivat uhrin asuintalon piha tai porraskäytävä, julkiset kulkuvälineet, muut asunnot, muut pihat tai porraskäytävät, vastaanottokeskukset sekä uskonnolliset paikat. Näistä uhrin asuintalon pihassa tai porraskäytävässä sekä muissa asunnoissa tehtyjen päär rikosten määrät laskevat, kun taas julkisissa kulkuvälineissä tehtyjen rikosten määrä pysyi edellisvuoden tasolla. Vuonna 2021 muussa pihassa tai porraskäytävässä, vastaanottokeskuksessa tai uskonnollisissa paikoissa ei kirjattu rikosepäilyjä, kun niitä nyt tarkasteluvuonna kaikkia löytyi yksi kappale.

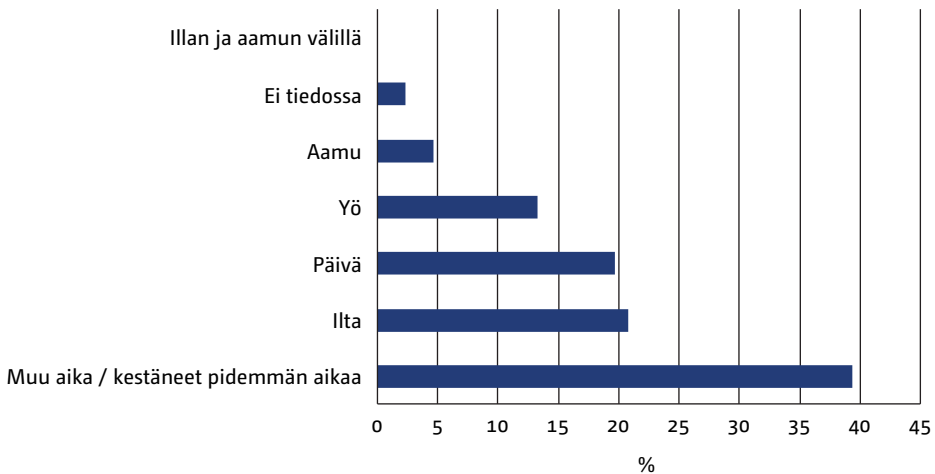

Kuvio 18. Epäiltyjen päär rikosten tapahtumapaikat seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvissä tapauksissa vuonna 2022 (n=173).

Tapahtuma-aika

Kuviossa 19 on esitetty vuonna 2022 tehtyjen päär rikosten tapahtuma-ajat tapauksissa, joiden on katsottu liittyvän seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun. Epäilyistä rikoksista yli kolmasosassa (39 %) oli tapahtuma-ajaksi luokiteltu edellisvuoden tapaan ”muu aika”. Näissä rikos on tapahtunut päivän aikana, tapahtuma-aikaa ei voitu luokitella edellisiin tai se oli kestänyt pidemmän aikaa. Näiden määrä kuitenkin hieman laski vuodesta 2021.

Seuraavaksi yleisimmät tapahtuma-ajat olivat ilta (21 %), päivä (20 %) tai yö (13 %). Näiden rikosten määrät puolestaan kasvoivat edellisvuodesta. Harvemmin rikoksia tehtiin aamulla (5 %) tai teko aika ei ollut tiedossa (2 %). Näistä aamulla tapahtuneiden määrä laski vuoteen 2021 verrattuna, kun taas niiden rikosten, joiden tapahtuma-aikaa ei tiedetty, määrä nousi.

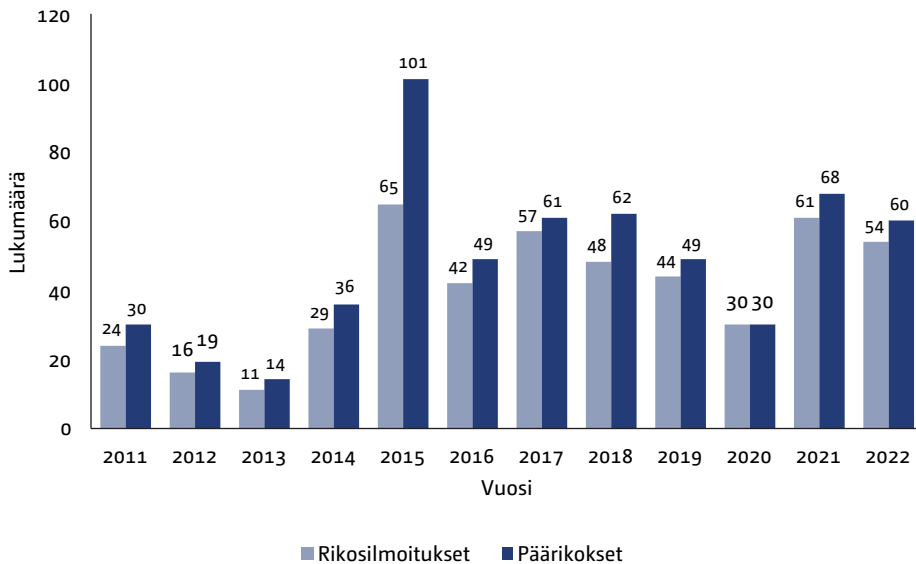
Kuvio 19. Epäiltyjen päär rikosten tapahtuma-ajat seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvissä tapauksissa vuonna 2022 (n=173).

3.5 Vammaisuuteen liittyvät rikokset

Vammaisten henkilöiden määrästä ei ole tarkkoja lukuja. Sitä voidaan arvioida esimerkiksi vammaisetuksia saavien henkilöiden määrällä. Kansaneläkelaitoksen maksamia varsinaisia vammaisetuksia sai vuoden 2022 lopussa 258 000 henkilöä, mikä on hieman vajaa viisi prosenttia väestöstä (Kansaneläkelaitos 2023).

Määrä

Vuonna 2022 havaittiin 54 epäilystä viharikoksesta tehtyä rikosilmoitusta, joissa teon motiivi liittyi henkilön vammaisuuteen. Tämä on 11 prosenttia vähemmän edellisvuoteen verrattuna (kuvio 20). Päärikoksia oli 12 prosenttia vähemmän (60) kuin vuonna 2021.

Kuvio 20. Rikosilmoitusten ja epäiltyjen päärikosten määrät vammaisuuteen liittyvissä tapauksissa vuosina 2011–2022.

Tapahtumatilanteet

Rikosilmoituksia, joissa epäiltiin vammaisuuteen liittyviä sanallisia loukkauksia, uhkauksia ja häirintää, poliisin järjestelmään kirjattiin 35 kappaletta (taulukko

43). Tämä on 65 prosenttia kaikista vammaisuuteen liittyvistä rikosilmoituksista. Määrällisesti seuraavaksi eniten ilmoitettiin yksisuuntaisia pahoinpitelyrikkoksia (10), omaisuusrikkoksia (5), molemminpuolisia rikoksia sisältäviä tappeluita (2) sekä syrjintärikkoksia (2). Sanallisten loukkausten, uhkausten ja häirintätapausten, yksisuuntaisten pahoinpitelyiden sekä syrjintätapausten määrät laskivat edellisvuoteen verrattuna, kun taas muiden määrät nousivat.

Taulukko 43. Rikosilmoitukset tapahtumatilanteittain vammaisuuteen liittyvissä tapauksissa vuonna 2022 (n=54)¹².

Tapahtumatilanne	N	%	Ero vuoteen 2021, %
Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät	35	65	-8
Yksisuuntainen pahoinpitelyrikos	10	19	-33
Omaisuusrikkokset (esim. vahingonteot, varkaudet)	5	9	400
Tappelut, molemminpuolisia rikoksia	2	4	200
Syrjintä	2	4	-67
Yhteensä	54	100	-11

Rikoslajit

Taulukossa 44 on esitetty vammaisuuteen liittyvien epäiltyjen päärikosten rikoslajit vuonna 2022. Hieman alle puolet päärikoksista (47 %) oli kunnianloukkauksia mutta niiden määrä laski 10 prosentilla edellisvuoteen verrattuna.

Seuraavaksi yleisimmät rikoslajit ovat pahoinpitelyrikkokset (25 %), laittomat uhkaukset (8 %), kotirauhan rikkomiset (8 %) sekä vahingonteot (8 %). Näistä laittomien pahoinpitelyrikosten ja laittomien uhkausten määrät laskivat vuoteen

¹² Vuonna 2017 sanallisesta provokaatiosta tehty rikos jaettiin kahdeksi eri tapahtumatilanteeksi. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa myös herjaaja on rikoksesta epäilty, on laskettu mukaan viharikostilastoihin. Sanallisesta provokaatiosta tehdyt rikokset, joissa herjaaja ei ole rikoksesta epäilty otettiin mukaan viharikostilastoihin vain, jos poliisi oli luokitellut ilmoituksen viharikokseksi.

2021 verrattuna, kun taas muiden määrät kasvoivat. Syrjintätapauksia oli kaksi kappaletta. Tarkasteluvuonna ei ollut yhtään henkirikosta, henkirikoksen yritystä, seksuaalirikosta eikä kiihottaminen kansanryhmää vastaan -rikosta.

Taulukko 44. Epäillyt päärikokset rikoslajeittain vammaisuuteen liittyvissä tapauksissa vuonna 2022 (n=60).

Rikoslaji*	N	%	Ero vuoteen 2021, %
Henkirikos	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0
Seksuaalirikos	0	0	0
Pahoinpitelyrikos	15	25	-6
Laiton uhkaus	5	8	-58
Syrjintä	2	3	-60
Kunnianloukkaus	28	47	-10
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	0	0	0
Kotirauhan rikominen	5	8	150
Vahingonteko	5	8	100
Muut	0	0	-100
Yhteensä	60	100	-12

*Sisältävät teon yritykset sekä eriaisteiset teot

Asianomistajien sukupuoli ja ikä

Vuonna 2022 vammaisuuteen liittyvissä päärikoksissa 48 prosentissa tapauksista asianomistajan oli mies ja 52 prosentissa nainen (taulukko 45). Rikoslajeittain tarkasteltuina, sekä miehiin että naisiin kohdistuneet rikokset olivat edellisvuoden tapaan yleisimmin kunnianloukkauksia.

Taulukko 45. Vammaisuuteen liittyvien epäiltyjen päärिकosten asianomistajien sukupuoli rikoslajeittain vuonna 2022.

Rikoslaji	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Henkirikos	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0	0	0	0
Seksuaalirikos	0	0	0	0	0	0
Pahoinpitely	9	31	6	19	15	25
Laiton uhkaus	2	7	3	10	5	8
Syrjintä	0	0	2	6	2	3
Kunnianloukkaus	14	48	14	45	28	47
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	3	10	2	6	5	8
Vahingonteko	1	3	4	13	5	8
Muut	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	29	100	31	100	60	100

Ikäluokittain tarkasteltuna vammaisuuteen liittyvien päärिकosten asianomistajat olivat yleisimmin alle 15-vuotiaita, vaikkakin osuudet jakautuivat suhteellisen tasaisesti ikäryhmien kesken (taulukko 46). Kun tilannetta tarkastellaan asianomistajan sukupuolen mukaan, asianomistajina miehet olivat yleisimmin alle 15-vuotiaita, kun taas naiset olivat yleisimmin yli 44 vuotiaita. Taulukossa 47 on esitetty asianomistajien ikäryhmät rikoslajien mukaan. Kunnianloukkausten uhreiksi olivat joutuneet yleisimmin 15 -vuotiaat ja sitä vanhemmat, kun taas pahoinpitelyiden uhrin olivat yleisimmin alle 15-vuotiaita.

Taulukko 46. Vammaisuuteen liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien sukupuoli ikäluokittain vuonna 2022.

Ikäluokka	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Alle 15-vuotiaat	11	38	4	13	15	25
15-24 -vuotiaat	8	28	4	13	12	20
25-34 -vuotiaat	4	14	3	10	7	12
35-44 -vuotiaat	3	10	6	19	9	15
45-54 -vuotiaat	2	7	7	23	9	15
55 -vuotiaat tai vanhemmat	1	3	7	23	8	13
Yhteensä	29	100	31	100	60	100

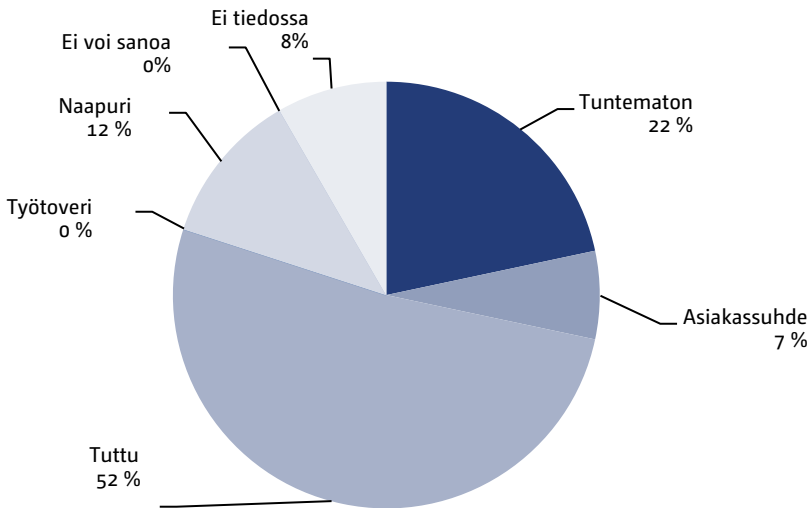
Taulukko 47. Vammaisuuteen liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien ikä rikoslajeittain vuonna 2022 (%).

Rikoslaji	Alle 15 v.	15-24 v.	25-34 v.	35-44 v.	45-54 v.	55 v. tai yli	Yhteensä
Henkirikos	0	0	0	0	0	0	0
Henkirikoksen yritys	0	0	0	0	0	0	0
Seksuaalirikos	0	0	0	0	0	0	0
Pahoinpitely	53	25	0	22	22	0	25
Laiton uhkaus	7	17	14	0	11	0	8
Syrjintä	0	0	0	11	0	13	3
Kunnianloukkaus	33	50	71	44	44	50	47
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan*	0	0	0	0	0	0	0
Kotirauhan rikkominen	7	0	14	22	11	0	8
Vahingonteko	0	8	0	0	11	38	8
Muut	0	0	0	0	0	0	0
%	100	100	100	100	100	100	100
N	15	12	7	9	9	8	60

Asianomistajien ja rikoksesta epäiltyjen suhde

Kaikista vuonna 2022 tehdyistä vammaisuuteen liittyvistä päärikoksista asianomistaja tunsi (esim. ystävä, sukulainen, läheinen, tietää nimeltä) teosta epäillyn yli puolessa kirjatuista tapauksista (kuvio 21). Tämä on määrällisesti 15 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Kahdessakymmenessä kahdessa prosentissa päärikoksista epäilty oli tuntematon. Näiden rikosten määrä niin ikään lisääntyi vuoteen 2021 verrattuna.

Kahdessatoista prosentissa päärikoksista epäilty oli asianomistajan naapuri, kahdeksassa prosentissa tapauksista tekijä ei ollut tiedossa ja seitsemässä prosentissa asianomistajan ja epäillyn välillä oli asiakassuhde. Näiden päärikosten määrät laskivat edellisvuodesta.

Kuvio 21. Päärikosten asianomistajien suhde rikoksesta epäiltyyn vammaisuuteen liittyvissä tapauksissa vuonna 2022.

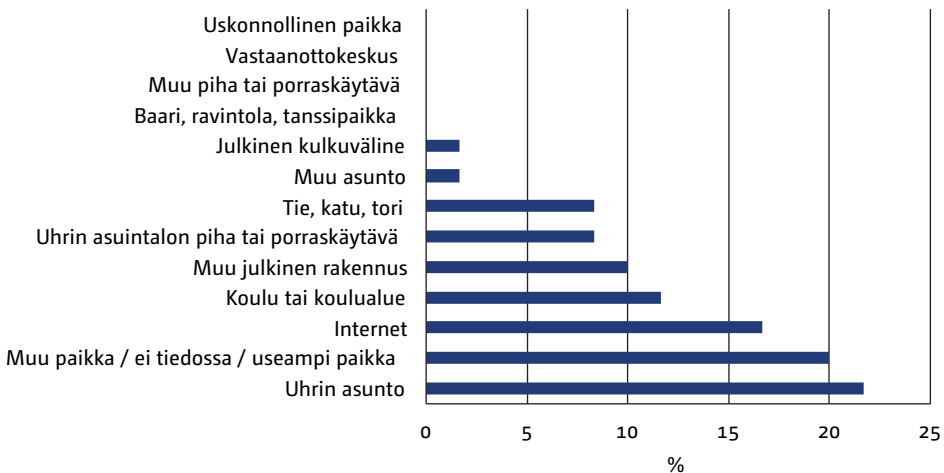
Tapahtumapaikka

Vammaisuuteen liittyvien epäiltyjen päärikosten tapahtumapaikkoja vuonna 2022 tarkastellaan kuviossa 22. Yleisimpänä tapahtumapaikkana oli edellisvuodesta poiketen uhrin asunto. Kaikista päärikoksista yhteensä 22 prosenttia tapahtui uhrin asunnolla ja niiden määrä yli kolminkertaistui edellisvuodesta.

Seuraavaksi yleisimmin rikokset tapahtuivat muilla paikoilla, tapahtumapaikoja oli useita tai tapahtumapaikka ei ollut tiedossa (20 %) tai tapahtumapaikkana oli internet (17 %), koulu tai koulualue (12 %) tai muu julkinen rakennus (esim. kauppa/kauppakeskus, kioski, nuorisotalo, hotelli, poliisiasema, kansaneläkelaitos, terveyskeskus) (10 %), uhrin asuintalon piha tai porraskäytävä (8 %) tai tie, katu, tori tai muu julkinen ulkoilmapaikka (8 %). Näistä koulussa tai koulualueella sekä muissa julkisissa rakennuksissa tapahtuneiden päärिकosten määrät kasvoivat vuoteen 2021 verrattuna, kun taas muiden rikosten määrät laskivat.

Harvinaisempia tapahtumapaikkoja olivat muut asunnot sekä julkiset kulkuvälineet. Näistä muissa asunnoissa tapahtuneiden rikosten määrä pysyi edellisvuoden tasolla, kun julkisissa kulkuvälineissä tapahtuneiden määrä laski.

Tarkasteluvuonna ei kirjattu yhtään baarissa, ravintolassa tai tanssipaikassa, muussa pihassa tai porraskäytävässä, vastaanottokeskuksessa tai uskonnollisella paikalla tapahtunutta päärिकosta.

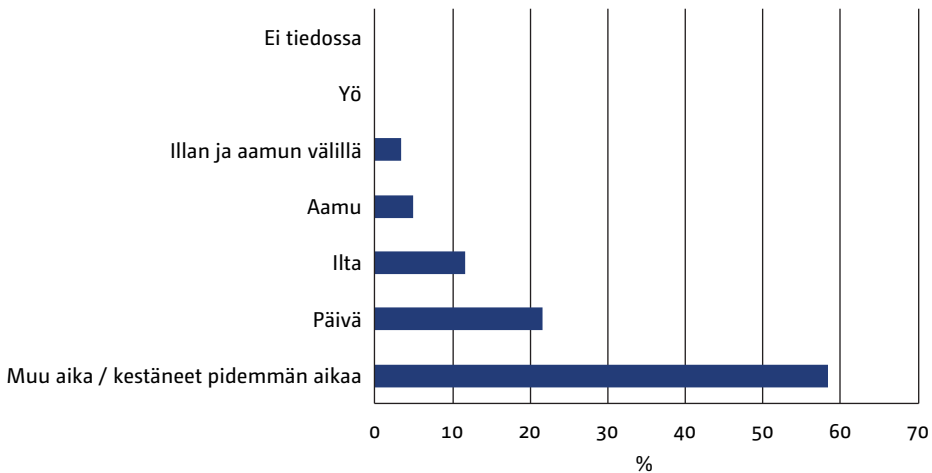
Kuvio 22. Epäiltyjen päärिकosten tapahtumapaikat vammaisuuteen liittyvissä tapauksissa vuonna 2022 (n=60).

Tapahtuma-aika

Kuviossa 23 on esitetty vammaisuuteen liittyvien epäiltyjen päärिकosten tapahtuma-ajat vuodelta 2022. Kuten edellisvuonna, päärिकoksista 58 prosentille

oli tapahtuma-ajaksi luokiteltu ”muu aika”, jolloin rikos on tapahtunut päivän aikana, tapahtuma-aikaa ei voitu luokitella edellisiin tai se oli kestänyt pidemmän aikaa. Näiden päär rikosten määrä kuitenkin laski 26 prosenttia edellisvuodesta.

Seuraavaksi eniten rikoksia tapahtui päivällä (22 %), illalla (12 %), aamulla (5 %) tai illan ja aamun välillä (3 %). Näistä illalla tapahtuneiden rikosten määrä laski vuoteen 2021 verrattuna, kun taas muiden rikosten määrät kasvoivat. Sellaisia rikoksia, joiden tapahtuma-aika oli yö tai joiden tapahtuma-aika ei ollut tiedossa, ei vuoden 2022 rikosilmoitusaineistossa ollut.

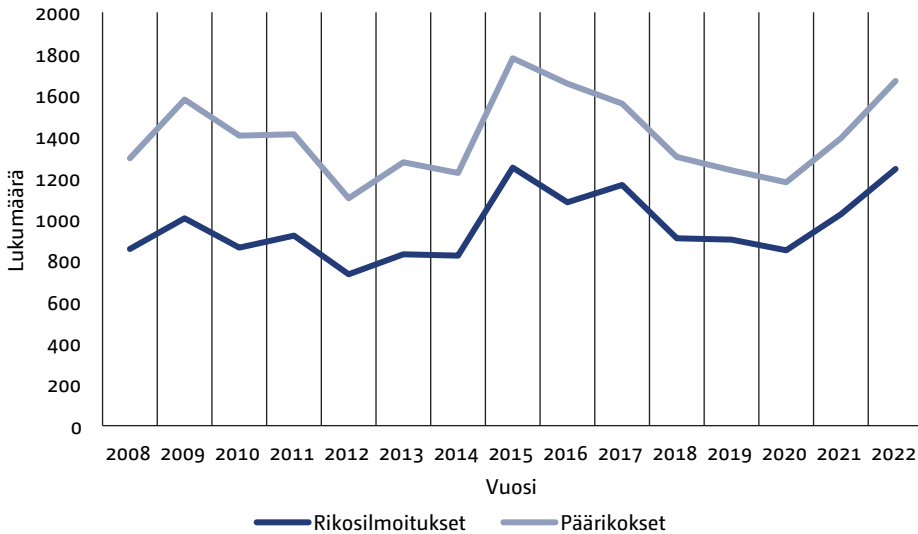

Kuvio 23. Epäiltyjen päär rikosten tapahtuma-ajat vammaisuuteen liittyvissä tapauksissa vuonna 2022 (n=60).

4 Yhteenveto

4.1 Vuonna 2022 poliisin tietoon tulleet viharikosepäilyt laajemmassa kuvassa

Vuonna 2022 poliisi kirjasi 219 kappaletta enemmän vihamotiivin sisältämiä rikosilmoituksia ja 279 kappaletta enemmän päärikoksia kuin edellisvuonna. Poliisin tietoon tulleen viharikollisuuden määrä näyttäisi siis edelleen olevan kasvussa ja melkein vuoden 2017 huippulukemissa (kuvio 24).

Kuvio 24. Epäiltyjen viharikosten määrät vuosina 2008–2022.

Tässä selvityksessä viharikoksiksi määritellyistä tapauksista poliisi itse luokitteli hieman yli neljäsosan (27 %) viharikoksiksi. Huomionarvoista on se, että poliisi käytti viharikosluokittelua vuonna 2022 aikaisempia vuosia enemmän.

Eri vihamotiivien suhteelliset osuudet ovat pysyneet jokseenkin samoina vuoden 2008 selvityksestä lähtien. Vuoteen 2021 verrattuna etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien rikosilmoitusten osuus kasvoi, kun taas uskontoon tai vakaumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen sekä vammaisuuteen

liittyvien osuudet pienenevät ja sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien osuus pysyi ennallaan.

Vuonna 2022 niistä Suomessa asuvista henkilöistä, joiden kansalaisuus oli muu kuin suomalainen, suhteellisesti eniten etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvän epäillyn viharikoksen kohteeksi joutuivat Ukrainan kansalaiset. Kaikista etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvistä rikosilmoituksista 11 prosenttia sekä pääríkoksista niin ikään 11 prosenttia oli kohdistunut romanitaustaiseen henkilöön. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvissä rikoksissa yleisimmin kohteena olivat islaminuskoiset.

Rikosilmoituskohtaisesti tarkasteltuna ja kaikki vihamotiivit mukaan lukien, sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät muodostivat edellisvuoden tapaan pääosan tapauksista. Seuraavaksi eniten oli yksisuuntaisia pahoinpitelyrikoksia. Kun verrataan tilannetta pääríkoksittain, yleisimmät rikosnimikkeet olivat pahoinpitely (30 %) ja kunnianloukkaus (30%). Kuten aikaisempina vuosina, pääríkoksittain tarkasteltuna tilanne kuitenkin eroaa tässä selvityksessä esitettyjen vihamotiivien välillä. Edellä mainittu piti silti paikkansa seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolenilmaisuun liittyvissä tapauksissa. Etniseen taustaan liittyvissä tapauksissa puolestaan pääríkokset olivat yleisimmin pahoinpitelyitä, kun taas uskontoon tai vakaumukseen ja vammaisuuteen liittyvissä tapauksissa yleisin pääríkoslaji oli kunnianloukkaus. Myös romaneihin kohdistuneet viharikokset olivat yleisimmin kunnianloukkauksia. Vertailun vuoksi, vuonna 2022 kaikista rikoslakirikoksista alle kymmenen prosenttia kuului pahoinpitelyrikoksiin ja alle kaksi prosenttia kunnianloukkauksiin (Polstat 2023).

Eroja vihamotiivien välillä havaitaan myös, kun tarkastellaan asianomistajien suhdetta pääríkoksesta epäiltyyn. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien pääríkosten epäilty oli asianomistajalle yleisimmin tuntematon. Romaneihin kohdistuneissa rikoksissa asianomistaja oli kuitenkin useimmiten epäillyn kanssa asiakassuhteessa. Muita vihamotiiveja sisältäneissä rikoksissa suurin osa asianomistajista puolestaan tunsu epäillyn. Huomattavaa on, että tarkasteltaessa kaikkia vihamotiiveja yhdessä, rikoksesta epäiltyjen naapurien määrä pysyi parin edellisvuoden tapaan edelleen korkealla

Kaikki vihamotiivit mukaan lukien pääríkosten yleisin tapahtumapaikka edellisvuoden tapaan oli tie, katu, tori tai muu ulkoilmapaikka. Huomionarvoista on,

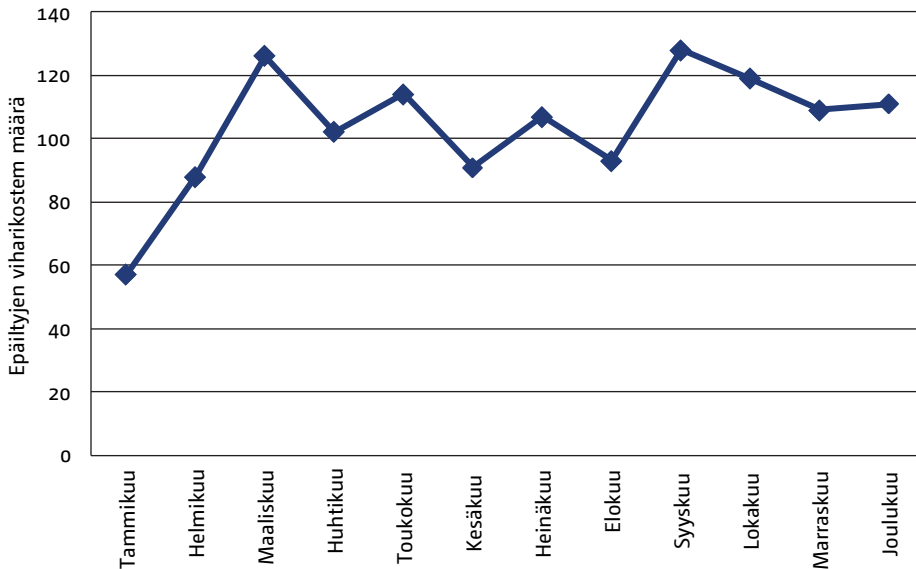
että uhrin asunnolla tapahtuneiden rikosten määrät lisääntyivät selvästi vuoteen 2021 verrattuna. Baarit, ravintolat ja tanssipaikat olivat puolestaan tapahtumapaikkoina edelleen vasta seitsemänneksi yleisimpiä, vaikka näissä näiden rikosten määrä kasvoikin hieman edellisvuodesta.

Tarkasteltaessa tilannetta motiiveittain, tie, katu, tori tai muu ulkoilmapaikka oli edelleen yleisin tapahtumapaikka myös etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä päär rikoksissa. Edellisvuodesta poiketen myös romaneihin kohdistuneet rikokset tapahtuivat yleisimmin yllä mainituissa paikoissa. Uskontoon tai vakaumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvät epäillyt päär rikokset puolestaan tapahtuivat useimmiten internetissä edellisvuoden tapaan. Vammaisiin kohdistuneiden päär rikosten yleisin tapahtumapaikka oli puolestaan uhrin asunto. Myös oikeusministeriön vuonna 2022 toteuttaman tutkimuksen mukaan eri vähemmistöryhmiin kuuluvat henkilöt joutuivat vihapuheen tai häirinnän kohteeksi yleisimmin verkossa tai julkisilla paikoilla (Jauhola ym. 2022). Suurin osa kaikkiin vihamotiiveihin liittyvistä teoista oli tapahtunut muuna aikana, ne olivat kestäneet pidemmän aikaa tai niillä ei ollut selkeää aikaa (esimerkiksi internetissä tapahtuneet). Näiden määrä laski kuitenkin hieman vuoteen 2021 verrattuna.

Päär rikoksittain tarkasteltuna 56 prosentissa kaikista vihamotiivin sisältämisestä rikoksista asianomistajana oli mies ja 44 prosentissa nainen. Edellisvuoden tapaan miehiin kohdistuneet rikokset olivat yleisimmin pahoinpitelyitä ja naisiin kohdistuneet kunnianloukkauksia. Iältään päär rikosten asianomistajat olivat yleisimmin 25–34 -vuotiaita ja vähiten joukossa oli alle 15-vuotiaita. Kun tarkastellaan tilannetta tässä selvityksessä esitettyjen vihamotiivien osalta, niin yllä oleva pitää paikkansa etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä rikoksissa, mutta muiden vihamotiivien välillä on eroja. Asianomistajan romanitautaan liittyvissä tapauksissa asianomistajat olivat 46 prosentissa tapauksista miehiä ja 54 prosentissa tapauksista naisia. Uskontoon liittyvissä tapauksissa miehiin kohdistuneet päär rikokset olivat yleisimmin laittomia uhkauksia ja naisiin kohdistuneet kunnianloukkauksia sekä asianomistajat kuuluivat useimmiten 35–44 -vuotiaiden ikäryhmään. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvissä tapauksissa asianomistaja oli yhtä usein mies kuin nainenkin ja miehiin kohdistuneet rikokset olivat yleisimmin joko pahoinpitelyitä tai kunnianloukkauksia, kun naisiin kohdistuneet olivat puolestaan laittomia uhkauksia. Lisäksi vammaisuuteen kohdistuneissa rikoksissa asianomistaja oli mies 48 prosentissa tapauksista ja nainen

52 prosentissa tapauksista. Molempiin sukupuoliin kohdistuneet rikokset olivat yleisimmin kunnianloukkauksia ja asianomistajat olivat yleisimmin alle 15-vuotiaita.

Kuukausitasolla tarkasteltaessa huomataan, että keväällä sekä syksyllä tehtiin hieman enemmän rikosilmoituksia epäillyistä viharikoksista kuin muina aikoina (kuvio 25).

Kuvio 25. Epäillyistä viharikoksista tehtyjen ilmoitusten määrä kuukausittain vuonna 2022.

Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) perusoikeusraportin mukaan viharikokset, vihapuhe sekä etniseen alkuperään liittyvä syrjintä jatkuivat edelleen yleisinä Euroopassa myös vuonna 2022. Verkossa esiintyvä, median sekä poliitikkojen etenkin juutalaisiin, muslimeihin, maahanmuuttajiin ja etnisiin vähemmistöihin kohdistama vihapuhe aiheutti myös huolta. Eripuolilla EU:ta tehnyt tutkimukset osoittavat lisäksi, että vähemmistöryhmiin kuuluvilla oli hankalampi löytää työtä tai asuntoa sekä päästä koulutukseen kuin muulla väestöllä. Etnisiin vähemmistöryhmiin kuuluvat kokivat myös muita enemmän etnistä profilointia ja rasistista toimintaa esimerkiksi lainvalvontaviranomaisten toimesta. (FRA 2021b; FRA 2023; FRA 2023b.)

Tarkasteluvuonna huomionarvoista on se, että tämän viharikosselvityksen antama kuva viharikosten asianomistajien kansalaisuuden ja synnyinmaan suhteen on edellisvuosiin nähden hyvin erilainen. Asukasmäärään suhteutettuna useimmin päärikosten kohteeksi joutuivat nimittäin Ukrainan kansalaiset. Jos kuitenkin tarkastellaan pelkästään viharikosten uhreiksi joutuneiden kansalaisuutta tai muiden kuin Suomessa syntyneiden asianomistajien synnyinmaata, useimmin päärikosten kohteeksi joutuivat Venäjän kansalaiset ja Neuvostoliitossa syntyneet. Myös FRA:n perusoikeusraportin sekä siihen sisältyvän tarkemman Ukrainan sotaa koskevan selvityksen mukaan Venäjän hyökkäys Ukrainaan johti joissakin EU:n jäsen valtioissa vihapuheen, häirinnän sekä väkivaltaisten hyökkäysten yleistymiseen. Lisäksi muukalaisvihamielinen disinformatio ja vihapuhe lisääntyivät varsinkin internetissä ja sosiaalisessa mediassa. Suurin osa muukalaisvihamielisestä vihapuheesta kohdistui ukrainankielisiin, mutta myös venäjänkieliset tai venäläisiksi mielletyt kokivat heihin kohdistunutta vihapuhetta. (FRA 2023b; FRA 2023c.)

FRA:n romaneille vuonna tekemän kyselytutkimuksen mukaan joka neljäs romani kymmenessä tutkimuksessa mukana olleessa EU:n jäsenvaltiossa oli kokenut syrjintää romanitaustansa takia edellisten 12 kuukauden aikana ja taustaansa liittyvää häirintää puolestaan 17 % kyselyyn osallistuneista romaaneista (FRA 2023). Suomi ei ollut kyselyyn osallistuneiden EU:n jäsenmaiden joukossa, mutta oikeusministeriön Suomessa vuonna 2022 tekemän selvityksen noin 60 prosenttia kyselyyn vastanneista oli joutunut omakohtaisesti syrjinnän tai häirinnän kohteeksi viimeisen 12 kuukauden aikana romanitaustansa takia ja yli puolet olivat kokeneet vihapuhetta tai häirintää vähintään kerran kuussa (Jauhola ym. 2022). Myös viharikosselvityksen tulokset antavat vastaavanlaisen kuvan. Yli puolet poliisin tietoon tulleista romaneihin kohdistuneista rikoksista sisälsi sanallisia loukkauksia, uhkailuja ja häirintää ja 15 prosenttia tapauksista oli syrjintärikoksia.

Useat tutkimukset ja kyselyt osoittavat juutalaisuuteen ja juutalaisiin kohdistuneiden viharikosten ja syrjinnän lisääntyneen vaikkakin antisemitistisistä tapauksista, kuten viharikoksista yleensäkin, iso osa jää ilmoittamatta viranomaisille (FRA 2018b; ECRI 2020; FRA 2022.) Lisäksi nuoret juutalaiset kokevat häirintää enemmän kuin vanhemmat sukupolvet (FRA 2019). Tarkasteluvuonna Suomessa tehtiin vain 10 rikosilmoitusta juutalaisuuteen tai juutalaisiin kohdistuneista viharikoksista vuonna 2022. Edellisvuonnakin luku oli vain 17 rikosilmoitusta.

Lukumäärästä huolimatta ilmoitusten määrä on huomattava, kun se suhteutetaan juutalaisten määrään Suomessa.

FRA:n homoille, lesboille, biseksuaaleille, trans- ja intersukupuolisille henkilöille (HLBTI) kohdistetun kyselyn mukaan vastaajat kokevat paljon syrjintää koko EU:n alueella. Kolmekymmentäkaksi prosenttia suomalaisista, tähän kohderyhmään kuuluvista vastaajista oli kokenut vihamotiivin sisältämää häirintää kyselyä edeltäneiden 12 kuukauden aikana. (FRA 2020; FRA 2020b.) Myös oikeusministeriön vihapuheen ja häirinnän seurantaselvityksen mukaan seksuaalitaivai sukupuolivähemmistöihin kuuluvista vastaajista kaksi viidestä oli kokenut vihapuhetta tai häirintää viimeisen vuoden aikana (Jauhola ym. 2022). Käsillä olevan viharikosselvityksen antama kuva on samansuuntainen. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvät poliisin tietoon tulleet tapaukset olivat tapahtumatilanteiltaan yleisimmin sanallisia loukkauksia, uhkauksia tai häirintää. Huomattavaa on myös, että rikosilmoitusten määrä lisääntyi edelleen vuoden 2021 lukemista.

Oikeusministeriön vihapuheen ja häirinnän seurantaselvitykseen vastanneista vammaisista henkilöistä kaksi viidestä oli kokenut vihapuhetta tai häirintää 2-5 kertaa vuoden aikana vammaisuuden perusteella. Lisäksi lähes puolet vastaajista oli kokenut sitä useammin kuin kerran kuussa. (Jauhola ym. 2022.) Sanalliset loukkaukset, uhkaukset ja häirinnät muodostivat 65 prosenttia myös tämän viharikosselvityksen vammaisuuteen liittyvistä tapauksista.

Huomionarvoista on myös se, että henkilö voi kuulua useaan edellä mainittuun identiteettiryhmään ja tästä syystä kokea päällekkäisiä ja samanaikaisesti tapahtuvia syrjinnän muotoja. Tällöin puhutaan moniperusteisesta syrjinnästä. Tämän viharikosselvityksen aineistostakin löytyi 43 tapausta, jossa oli viitteitä siitä, että teko liittyi asianomistajan kuulumiseen useampaan vähemmistöryhmään. Useimmiten identiteettiryhmä olivat uskonto ja etnisyyssai seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli-identiteetti. Samalla tavalla esimerkiksi FRA:n HLBTI-tutkimuksessa todettiin, että useat uskonnolliseen vähemmistöön kuuluvista ilmoittivat uskonnon lisäperusteeksi syrjinnälle tai etniseen vähemmistöön kuuluvaksi tunnustautuvista toi esille etnisen alkuperän lisäperusteena (FRA 2020; FRA 2020b). Myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksessa selvitettiin ulkomaalaista syntyperää olevan väestön seksuaalivai sukupuolivähemmistöjen kokemuksia Suomessa. Tutkimuksen mukaan useisiin eri vähemmistöryhmiin kuuluvat henkilöt ovat erityisen haavoittuvia

alttiita häirinnälle. (Czimbalmos 2022.) Oikeusministeriön vihapuheen ja häirinnän vuonna 2022 toteuttamassa seurantaselvityksessäkin korostui moniperustein häirintä ja vihapuhe erityisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuulumisen takia (Jauhola ym. 2022).

FRA:n perusoikeusraportin mukaan vihapuhetta esiintyy edelleen laajasti EU:n jäsenvaltioissa (FRA 2023b). Vihapuhe liittyy läheisesti digitaaliseen väkivaltaan ja häirintään sekä esimerkiksi maalittamiseen (Tasa-arvovaltuutettu 2022). Vihapuhe nousee esiin myös viharikosselvityksessä. Vuonna 2022 yli puolet viharikoksista tehdyistä rikosilmoituksista liittyy sanallisiin loukkauksiin, uhkauksiin ja häirintää. Näiden määrä myös nousi vuoteen 2021 verrattuna. Rikoslajeista kiihottaminen kansanryhmää -rikosten määrä tosin laski 29 prosenttia vuodesta 2021.

Oikeusministeriön Viharikosten tekijät -tutkimuksen mukaan viharikosten tekijöistä 85 prosenttia oli miehiä ja 67 prosenttia alle 40-vuotiaita (Vepsäläinen ym. 2023). Viharikosselvityksen antama kuva on samankaltainen. Tarkasteluvuonna poliisin tietoon tulleiden viharikosten epäillyistä tekijöistä 74 prosenttia oli miehiä ja 72 prosenttia alle 45-vuotiaita. Ulkomaalaistaustaisia epäillyistä tekijöistä oli kansalaisuuden perusteella kuitenkin vain noin seitsemän prosenttia, kun Viharikosten tekijät -tutkimuksessa niitä havaittiin olevan 17 prosenttia (Vepsäläinen ym. 2023). Ero voi johtua siitä, että viharikosselvityksen aineistona ovat poliisin tietoon tulleet epäillyt viharikokset, kun taas oikeusministeriön aineistona ovat poliisin viharikosluokittelemat syyttäjänasiat ja näitä koskevat käräjäoikeuksien ratkaisut.

4.2 Havaintojen tulkinnessa huomioitavaa

Havaintoja tarkasteltaessa tärkeintä on huomioida se, että selvityksen aineistona on käytetty poliisin rikosilmoitustietoja. Tämä tarkoittaa sitä, että kyse on epäillyistä viharikoksista eikä vielä oikeudessa tuomituista rikoksista. Viime kädessä tuomioistuimien ratkaisee epäillyn rikoksen motiiviin.

Yleisesti rikosilmoitusten ja pöytäkirjojen määrään vaikuttavat tehtyjen rikosten lisäksi myös ihmisten alttius ilmoittaa epäillystä rikoksesta poliisille. Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) vuonna 2021 julkaistun, 27 jäsenmaassa toteutetun perusoikeustutkimuksen mukaan 30 prosenttia ihmisistä ilmoitti fyysisestä väkivallasta ja 11 prosenttia häirinnästä poliisille. Yleisimmäksi syyksi

jättää ilmoittamatta väkivallasta ja häirinnästä mainittiin sen, että tapahtumaa ei pidetty riittävän vakavana siitä ilmoittamisen kannalta. Joka neljäs fyysisen väkivallan vuoksi loukkaantunut uhri puolestaan uskoi, että poliisi ei tekisi mitään ja 14 prosenttia mainitsi sen, ettei luota poliisiin. (FRA 2021.)

Edellä mainittu pitää paikkansa myös viharikosten kohdalla. Oikeusministeriön Suomessa vuonna 2022 tekemän selvityksen mukaan 30 prosenttia häirintää tai vihapuhetta kokeneista ilmoitti siitä jollekin taholle. Vammaiset ja maahanmuuttajataustaiset ilmoittivat tilanteesta useimmin, kun taas seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluvat henkilöt ja uskonnollisiin vähemmistöihin kuuluvat henkilöt harvimmoin. (Jauhola ym. 2022.) Euroopan unionin perusoikeusviraston 2017 laatimasta Euroopan unionin etnisiä vähemmistöjä ja syrjintää koskevasta katsauksesta puolestaan ilmenee, että jäsenmaissa keskimäärin 12 prosenttia raportoi syrjinnästä, 10 prosenttia häirinnästä ja 28 prosenttia vihamotiivin sisältämästä väkivallasta jollekin viranomaiselle (FRA 2017b). FRA:n perusoikeustutkimuksen mukaan ihmiset, jotka kokevat kuuluvansa etniseen tai seksuaaliseen vähemmistöön tai joilla on jokapäiväistä elämää rajoittavia tekijöitä, raportoivat fyysisestä väkivalasta sekä häirinnästä todennäköisesti muita useammin (FRA 2021). Huomattavaa on kuitenkin, että vain viisi prosenttia syrjintää kokeneista romanitaustaisista henkilöistä ilmoitti tapauksesta viranomaisille, kun vuonna 2016 tehdyssä kyselyssä tämä luku oli vielä 16 prosenttia. (FRA 2023.)

Syyt olla ilmoittamatta viharikoksista liittyvät yleisimmin epäluottamukseen viranomaisia kohtaan, viharikosten arkipäiväisyyteen, pelkoon sekä epätietoisuuteen ja tuen tarpeeseen (FRA 2017b; FRA 2019; USKOT-foorumi ry 2019; FRA 2021, Jauhola ym. 2022, FRA 2023). Esimerkiksi oikeusministeriön tekemässä selvityksessä mainittiin yleisimpinä syinä se, että henkilö ei uskonut, että asialle olisi tehty mitään tai olisi voitu tehdä mitään, henkilö ei tiennyt mihin ilmoituksen voi tehdä, henkilö pelkäsi ilmoituksesta johtuvia negatiivisia seurauksia, henkilö ajatteli, että vihapuhe tai häirintä ei ollut tarpeeksi vakavaa tai henkilö ei tullut ajatelleeksi sen ilmoittamista (Jauhola ym. 2022). FRA:n perusoikeustutkimuksesta puolestaan ilmenee, että henkilöt, jotka kokevat kuuluvansa etniseen tai seksuaaliseen vähemmistöön tai joilla on jokapäiväistä elämää rajoittavia tekijöitä, ilmoittivat muita rikoksen uhreja harvemmin tapauksesta poliisille, koska eivät kokeneet fyysisen väkivallan tai häirinnän olleen tarpeeksi vakavaa (FRA 2021). Huomattavaa on myös, että vaikka tietoisuus ihmisoikeusinstituutioiden olemassaolosta on parantunut romanitaustaisten keskuudessa,

niin syrjinnästä ilmoittavien romanitaustaisten uhrien määrä ei ole lisääntynyt (FRA 2023).

Ilmoitusalttiuteen voivat vaikuttaa myös muut tekijät, kuten viharikoksiin liittyvät kampanjat ja medianäkyvyys sekä esimerkiksi niihin liittyvä keskustelu sosiaalisessa mediassa. Olisi kuitenkin ensiarvoisen tärkeää, että viharikoksen uhreiksi joutuneet henkilöt ilmoittaisivat tapahtuneesta poliisille. Näin poliisi voisi tutkia tapauksia ja rikosoikeudellinen vastuu voisi täten mahdollisesti toteutua tekijän kohdalla. Lisäksi saisimme todellisemman kuvan viharikollisuuden kokonaismäärästä. FRA:n perusoikeusraportin mukaan useat EU:n jäsenvaltiot ovatkin suunnitelleet toteuttavansa tai jo toteuttaneet erilaisia toimenpiteitä viharikoksista ilmoittamisen helpottamiseksi ja edistämiseksi (FRA 2023b). Myös Euroopan komissio on asettanut jo vuonna 2019 viharikosten kirjaamista, tiedonkeruuta ja raportointia käsittelevän työryhmän, joka tukee EU:n jäsenvaltioita viharikoksista ilmoittamisen kannustamisessa ja viharikoksia koskevien tietojen keruun parantamisessa.

Tämän viharikosselvityksen havaintoja tulkittaessa on syytä ottaa huomioon myös muita asioita kuin vallitseva yhteiskunnallinen tilanne. Rikosilmoitustiedot ovat tekstimuodossa ja viharikosten tunnistaminen perustuu pitkälti siihen, millä tavalla ilmoitus on kirjattu. Pelkästään kirjoitusvirheiden takia jotkin tapaukset eivät välttämättä päädy tässä selvitystyössä käytettyyn rikosilmoitusaineistoon. Ilmoitusta tehtäessä poliisilla ei välttämättä ole vielä juurikaan tietoa tapauksesta. Lisäksi rikosilmoitukset saattavat olla hyvinkin pitkiä ja erittäin yksityiskohtaisesti kirjoitettuja tai joissakin tapauksissa sisältää vain muutaman lauseen. Ilmoitukset, joissa poliisi ei ole käyttänyt viharikosluokitusta ja joissa ei ole mainintaa mahdollisesta motiivista, eivät ole päätyneet tämän selvityksen aineistoon. Epäillyn rikoksen esitutkintavaiheessa voi kuitenkin paljastua tapaukseen liittyvä vihamotiivi, vaikkakin viharikosmotiivin tunnistaminen sekä huomioonottaminen esitutkinnassa on osoittautunut vaikeaksi. Viharikoksiin liittyvälle koulutukselle poliisissa on täten jatkossakin tarvetta.

Huomioon on syytä ottaa myös se, että vaikka poliisihallituksen luokitteluohjeistuksessa korostetaan poliisin velvollisuutta huolehtia siitä, että luokittelumerkinnot tehdään asianmukaisesti, kannanottaminen mahdolliseen viharikosmotiiviin ei ole teknisesti pakollista rikosilmoituksen laadinnan yhteydessä. Vuosittain vain noin neljäsosa Poliisiammattikorkeakoulun viharikosselvityksessä epäillyiksi viharikoksiksi luokitelluista tapauksista on luokiteltu

vastaavasti poliisin omasta toimesta. Poliisihallitus valmistelee uutta ja laajempaa viharikosohjeistusta, joka tulee voimaan vielä vuonna 2023.

Mahdollisen vihamotiivin varhaisen tunnistamisen varmistamiseksi on tärkeää, että poliisilla ja syyttäjällä on yhteinen käsitys viharikoksista. Sen lisäksi, että poliisin luokittelutieto siirtyy syyttäjälle, poliisin on vuoden 2019 alusta tullut tehdä myös esitutkintalain mukainen ennakoilmoitus syyttäjälle jo tutkinnan alkuvaiheessa mahdollisesta vihamotiivista. Syyttäjä lopulta päättää, syytetäänkö epäiltyä viharikoksesta ja tarvitaanko lisätodisteita epäillyn rikoksen vihaelementeistä.

Vuoden 2022 elokuusta lähtien asianomistajan tehdessä sähköistä rikosilmoitusta pahoinpitelystä, laittomasta uhkauksesta tai kunnianloukkauksesta, hänen on tullut täyttää myös ilmoituslomakkeen kohta, jossa hän arvioi onko joutunut rikoksen uhriksi jostakin vihavaikuttimesta johtuen. Sähköisen ilmoituksen siirtyessä poliisin ilmoitusjärjestelmää, se automaattisesti luokitellaan viharikokseksi. Yli puolet tässä selvityksessä epäillyiksi viharikoksiksi todetuista tapauksista oli ilmoitettu poliisille sähköisesti. Ainakin osittain ylläolevista syistä johtuen viharikosluokiteltujen rikosilmoitusten määrä on hieman kasvanut vuoteen 2021 verrattuna. Huomioitavaa on kuitenkin, että sähköiseen rikosilmoituslomakkeeseen tehdyn lisäyksen johdosta viharikosselvityksen raaka-aineistoon valikoitui myös niitä rikosilmoituksia, joissa asianomistaja oli virheellisesti luokitellut ilmoituksen viharikosilmoitukseksi, vaikka sellaista motiivia ei tapauksesta löytynyt. Tutkinnanjohtajan tulisi tällaisessa tilanteessa poistaa luokittelumerkintä, mutta kaikissa tapauksissa sitä ei ollut aineiston keruuseen mennessä poistettu, varsinkaan, jos tutkinta oli vielä avoin. Tällaiset tapaukset jätettiin kuitenkin ottamatta lopulliseen viharikosselvityksen aineistoon.

4.3 Viharikosilmapiiriin vaikuttavia seikkoja vuonna 2022

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan alkoi 24.2.2022 ja se on johtanut laajaan väestön siirtymiseen. Eurooppaan on saapunut lähes kahdeksan miljoonaa Ukrainasta paennutta ihmistä. Sodan alusta lähtien on kirjattu myös huolestuttavien ilmiöiden lisääntymistä, kuten seksuaalista ja sukupuoleen liittyvää väkivaltaa, ihmiskauppaa, syrjintää, muukalaisvihamieleistä disinfirmaatiota sekä vihapuhetta. (FRA 2023b.) Eurooppalaiset tuntevat suurelta osin myötätuntoa Ukrainasta siirtymään joutuneita ihmisiä kohtaan, mutta joissakin maissa on kuitenkin raportoitu heihin kohdistunutta vihapuhetta, häirintää ja jopa

väkivaltaa. Kohteena ovat olleet erityisesti Ukrainasta tulevat romanit. Myös venäjänkieliset tai venäläisiksi mielletyt ovat kokeneet etenkin vihapuheen lisääntyneen. (FRA 2023c.)

Myös Suomen turvallisuusympäristö muuttui perusteellisesti, kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan helmikuussa 2022. Hyökkäyksen jälkeen Suomi arvioi turvallisuuspoliittista tilannettaan uudelleen ja haki Naton jäsenyyttä toukokuussa 2022. Suomesta tuli Naton täysjäsen 4. huhtikuuta 2023.

Vuonna 2022 COVID-19-pandemia aiheutti vähemmän haasteita kuin vuonna 2021. Samaan aikaan kuitenkin pandemian jälkeinen kasvanut maailmanlaajuinen liikkuvuus johti laittomien EU:hun suuntautuvien rajanylitysten lisääntymiseen. EU:hun tulevien turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten määrän kasvu heijastaa maailmanlaajuista suuntausta, jossa pakkomuutot ja liikkuvuus lisääntyvät pandemian jälkeen. (FRA 2023b.) Tämä saattaa osaltaan lisätä vähemmistöihin ja erityisesti maahanmuuttajataustaisiin henkilöihin kohdistuvaa syrjintää, viharikollisuutta ja vihapuhetta.

Vuosi 2022 oli väkivaltaisoin vuosi aikoihin myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluville ihmisille (ILGA-Europe 2023). Esimerkiksi Norjassa homo-baariin kohdistuneessa hyökkäyksessä kuoli kaksi ihmistä ja 21 loukkaantui. Joukkoampuminen tapahtui Oslon pride-tapahtuman aikaan, ja poliisi uskoo, että sen motiivina oli homofobinen viha. Tekijä oli ollut yhteydessä tunnettuun ääri-islamistiin, joka oli hieman ennen ampumistapausta jakanut sosiaalisessa mediassa kuvan palavasta sateenkaarilipusta ja kehotuksia tappaa homoseksuaaleja.

Vuonna 2022 heräsi laajemmin keskustelua myös incel-ajattelusta. Incel tulee englannin sanoista involuntary celibacy eli vastentahtoinen selibaatti. Incel-alakulttuuri on muodostanut oman yhteisön internetiin ja pääasiassa nuorista miehistä koostuva yhteisö syyttää tahdonvastaisesta selibaatistaan useimmiten naisia. Monet yhteisöön kuuluvat henkilöt ovat avoimen naisvihamielisiä ja osa myös uhkailee avoimesti väkivallalla.

Vuonna 2019 aloitettiin lakivalmistelu rikoslain 6 luvun 5 §:n täydentämiseksi säätämällä koventamisperusteeksi rikoksen tekeminen sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta (Hankenumero OMO24:00/2019). Laki vahvistettiin 20.12.2022 ja se tuli voimaan 1.1.2023. Lain mukaan rangaistuksen mittaamisen

koventamisperusteisiin lisättiin maininta rikoksen tekemisestä uhrin sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta. Lisäksi oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskeviin säännöksiin lisättiin sukupuoleen perustuva vaikutin, kun kyseessä on törkeä kunnianloukkaus tai laitton uhkaus taikka julkinen kehottaminen näihin rikoksiin. (Valtioneuvosto 2019.) Rangaistuksen koventamisperusteissa muita tällä hetkellä mainittuja vihamotiiveja ovat muiden muassa etninen syntyperä, seksuaalinen suuntautuneisuus ja vammaisuus. Lain täydentäminen tarjoaa nyt kuitenkin viranomaisille myös selkeän perusteen sukupuolittuneeseen vihaan puuttumiselle.

Euroopan komissio antoi joulukuussa 2021 tiedonannon EU-rikosten luettelon laajentamisesta kattamaan vihapuheen ja viharikokset. Komission aloite rikoslistan laajentamisesta liittyy lukuisiin viime vuosina EU:ssa toteutettuihin vihapuheen vastaisiin toimenpiteisiin. Strategiaan ja toimintasuunnitelmaan liittyvät komission tiedonannot on saatettu eduskunnan käsiteltäviksi. Komission aloitteen käsittelyyn liittyvät keskustelut neuvoston perusoikeustyöryhmässä alkoivat tammikuussa 2022. Mikäli EU-rikoslistaa laajennetaan, komission tarkoitus on toisessa vaiheessa tehdä ehdotus vihapuhetta ja viharikoksia koskevaksi direktiiviksi. Direktiiviehdotuksen aikataulusta ei ole tässä vaiheessa tietoa. (Valtioneuvosto 2021.)

Vihapuhe ja viharikokset ovat yhteiskunnallinen ongelma siitä huolimatta, että niiden tunnistamiseksi, puuttumiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi on tehty monia toimenpiteitä sekä poliisin että ministeriöiden toimesta. Vuonna 2022 Suomessa oli käynnissä esimerkiksi viharikoksiin liittyvä Osaavat-hanke, jonka tavoitteena on edelleen kehittää kansallista koordinaatiota ja tiedonvaihtoa, vahvistaa ammattilaisten osaamista, kehittää tiedonkeruuta sekä vahvistaa kansalaisyhteiskunnan roolia viharikosten vastaisessa työssä. (Oikeusministeriö 2021.) Osana hanketta toteutettiin selvitys, jossa tarkasteltiin viharikosten tekijöitä. Selvityksen mukaan viharikosten tekijät eivät ole yhdenmukainen ryhmä. Tekomotiivit vaihtelevat ja viharikokset heijastelevat tapahtumaympäristöjensä yhteiskunnallisia tapahtumia. (Vepsäläinen ym. 2023.)

Lähteet

Attila, Henna & Pietiläinen, Marjut & Keski-Petäjä, Miina & Hokka, Päivi & Nieminen, Markku

(2018). Tasa-arvobarometri 2017. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2/2018, Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3932-5>

Czimbalmos, Mercédesz & Rask, Shadia. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ulkomaalaistaustaisessa väestössä Suomessa: Intersektionaalinen analyysi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen raportteja 9/2022. Vantaa.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-908-5>

Ellonen, Noora (2006). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2005. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 53. Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201501291723>

ECRI (2020). Country monitoring. <https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/country-monitoring> [verkkodokumentti].

ENAR (2016). Forgotten women: The impact of islamophobia on Muslim women. Euroopan rasismin vastainen verkosto, Bryssel. https://www.enar-eu.org/wp-content/uploads/forgottenwomenpublication_lr_final_with_latest_corrections.pdf

FRA (2017). EU-MIDIS II: Muslims – Selected findings. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/67149>

FRA (2017b). EU-MIDIS II. Second European Union minorities and discrimination survey: Main results. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/268615>

FRA (2018). Second European Union minorities and discrimination survey: Being black in the EU. Euroopan unionin julkaisutoimisto. Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/791339>

FRA (2018b). Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU: Experiences and perceptions of antisemitism. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/696582>

FRA (2019). Young Jewish Europeans: perceptions and experiences of antisemitism. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/636318>

FRA (2020). EU-LGBTI II: A long way to go for LGBTI equality. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/7746>

FRA (2020b). EU-LGBTI II: A long way to go for LGBTI equality. Survey data explorer. <https://fra.europa.eu/en/data-and-maps/2020/lgbti-survey-data-explorer> [verkkodokumentti].

FRA (2021). Fundamental rights survey: Crime, safety and victim's rights. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/127900>

FRA (2021b). Your rights matter: Police stops. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/246780>

FRA (2022). Antisemitism: Overview of antisemitic incidents recorded in the European Union 2011-2021. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/110266>

FRA (2023). Roma in 10 European countries: Main results. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/930443>

FRA (2023b). Fundamental rights report 2023. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/45511>

FRA (2023c). Fundamental rights implications for the EU of the war in Ukraine. Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/867387>

Helminen, Klaus & Lehtola, Kari & Virolainen, Pertti (2005). Esitutkinta ja pakkokeinot. Talentum, Helsinki.

Iganski, Paul (2001). Hate crime hurt more. *American Behavior Scientist*, 45 (4): 627–638.

ILGA-Europe (2023). Annual review of the human rights situation of lesbian, gay, bisexual, trans and intersex people in Europe and Central Asia. ELGA-Europe, Brussel. <https://rainbow-europe.org/sites/default/files/annual-report/Annual-Review-Full-2022.pdf> [verkkodokumentti].

Jauhola, Laura & Siltala, Jenna & Nieminen, Kati (2022). ”Että puututtaisiin konkreettisesti” Seurantaselvitys vihapuheesta ja häirinnästä ja niiden vaikutuksista eri väestöryhmiin. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2022:10, Oikeusministeriö, Helsinki.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-482-4>

Jokela, Satu & Luopa, Pauliina & Hyvärinen, Anni & Ruuska, Tupu & Martelin, Tuija & Klemetti, Reija (2020). Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten hyvinvointi: Kouluterveyskyselyn tuloksia 2019. Työpaperi 38/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-580-3>

Joronen, Mikko (2008). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2007. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 72. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-153-4>

Juutinen, Marko (2021). Viharikokset ja niiden käsittely rikosprosessissa. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2021:18. Oikeusministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-822-6>

Kansaneläkelaitos (2023). Kelan vammaisuusetuustilasto 2022. Kansaneläkelaitos, Helsinki. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023030229285>

Keränen, Tuunia (2005a). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2003. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 39. Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201501291718>

Keränen, Tuunia (2005b). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2004. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 40. Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201501291719>

Keskinen, Suvi & Alemanji, Aminkeng Atabong & Himanen, Markus & Kivijärvi, Antti & Osazee, Uyi & Pöyhölä, Nirosha & Rousku, Venla (2018). Pysäytetyt – Etninen profilointi Suomessa. SSKH Notat 2/2018. Svenska social och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet, Helsinki. http://www.profiling.fi/wp-content/uploads/2018/04/Pysaytetyt_SUOM.pdf [verkkodokumentti].

Kivimäki, Henna & Halme, Nina (2016). Nuoret kokevat runsaasti seksuaalista häirintää. Haaste 2/2016.

Knuutila, Alekski & Kosonen Heidi & Saresma, Tuija & Haara, Paula & Pöyhtäri, Reeta (2019). Viha Vallassa: Vihapuheen vaikutukset yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:57. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-786-4>

Lappi-Seppälä, Tapio & Hakamies, Kaarlo & Koskinen, Pekka & Majanen, Martti & Melander, Sakari & Nuotio; Kimmo & Nuutila, Ari-Matti & Ojala, Timo & Rautio, Ilkka (2013). Oikeuden perusteokset: Rikosoikeus. Sanoma Pro.

Lehtonen, Jukka (2007). Seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuolen moninaisuuteen liittyvä syrjintä. Teoksessa: Lepola, Outi & Villa, Susan (toim.). Syrjintä Suomessa 2006. Ihmisoikeusliitto, Helsinki.

Niemi, Jenni (2011). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2010. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 95. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-211-1>

Niemi, Jenni & Sahramäki, Iina (2012). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2011. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 104. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-243-2>

Noponen, Tanja (2007). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2006. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 62. Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201501291725>

Oikeusministeriö (2021). Osaavat-hanke. <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM023:00/2021> [verkkodokumentti].

Ollus, Natalia & Tanskanen, Maiju & Honkatukia, Päivi & Kainulainen, Heini (2019). Sukupuolistunut vihapuhe, seksuaalinen häirintä ja risteävät yhteiskunnalliset erot.

Raportissa Teräsaho, Mia & Närvi, Johanna (toim.). Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon: Analyysjä tasa-arvobarometrasta 2017. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 32-56, Helsinki.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-314-4>

Perry, Barbara (2001). In the name of hate. Routledge, New York.

Peutere, Laura (2009). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2008. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 85. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-183-1>

Peutere, Laura (2010). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2009. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 88. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:%20978-951-815-182-4>

Pohjoismainen ministerineuvosto (2021). Health, well-being and life conditions of young LGBTI persons in the Nordic Countries. A literature review and survey efforts. TemaNord 2021:534. <https://pub.norden.org/temanord2021-534/> [verkkodokumentti].

Poliisi (2016). Vihapuheidin ja -rikosten torjuntaan liittyvän toimintasuunnitelman valmistelua koskevan työryhmän loppuraportti.

Poliisin tulostietojärjestelmä, Polstat (viitattu 6/2023).

Rauta, Jenita (2017). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2016. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 12. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-336-1>

Rauta, Jenita (2018). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2017. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 131. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-350-7>

Rauta, Jenita (2019). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2018. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 15. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019102935508>

Rauta, Jenita (2020). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2019. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 16. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020092875977>

Rauta, Jenita (2021). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2020. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 19. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021110253250>

Rauta, Jenita (2022). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2021. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 27. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022100761293>

Saresma, Tuija (2017). Väkivaltafantasiat ja pelon politiikka: sukupuolitetun ja sukupuolittavan verkkovihapuheen luentaa. Teoksessa Karkulehto, Sanna & Rossi, Leena-Maija (toim.): Sukupuoli ja väkivalta: lukemisen etiikkaa ja politiikkaa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1431, 219–244, Helsinki. <https://doi.org/10.21435/skst.1431>

Saresma, Tuija & Karkulehto, Sanna & Varis, Piia (2021). Gendered violence online: Hate speech as an intersection of Misogyny and Racism. Teoksessa Husso, Marita & Karkulehti, Sanna & Saresma, Tuija & Laitila Aarno & Eilola, Jari & Siltala, Heli (toim.). Violence, gender and affect: Interpersonal, institutional and ideological practices. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-56930-3_11

Sisäasiainministeriö (1998). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 1997. Poliisiosaston julkaisu 4/1998, Helsinki. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:bib:me:100089692500>

Sisäasiainministeriö (1999). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 1998. Poliisiosaston julkaisu 11/1999, Helsinki.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:bib:me:100020158900>

Sisäasiainministeriö (2000). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 1999. Poliisiosaston julkaisu 9/2000, Helsinki.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:bib:me:100022832800>

Sisäasiainministeriö (2001). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2000. Poliisiosaston julkaisu 15/2001, Helsinki.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:bib:me:100023890200>

Sisäasiainministeriö (2002). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2001. Poliisiosaston julkaisu 12/2002, Helsinki.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:bib:me:100025814900>

Sisäasiainministeriö (2003). Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2002. Poliisiosaston julkaisu 12/2003, Helsinki.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:bib:me:100094483400>

Sosiaali- ja terveysministeriö (2018). Suomen Romanipoliittinen ohjelma (Rompo) 2018-2022. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 3/2018.

Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3916-5>

Sosiaali- ja terveysministeriö (2023). Suomen Romanipoliittinen ohjelma (Rompo) 2023-2030. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2023:3.

Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5656-8>

Tasa-arvovaltuutettu (2022). Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022. Tasa-arvo julkaisu 2022:1, Helsinki. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kertomus/Documents/K_1+2022.pdf [verkkodokumentti].

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2023). Romanit. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kieli-ja-kulttuurivahemmistot/romanit> (viitattu 14.08.2023).

Tihveräinen, Tero (2013). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2012. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 2. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-256-2>

Tihveräinen, Tero (2014). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2013. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 7. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-287-6>

Tihveräinen, Tero (2015). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2014. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 8. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-300-2>

Tihveräinen, Tero (2016). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2015. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 10. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-326-2>

Tilastokeskus (2022). Tilastokeskuksen PX Web -tietokannat, väestörakenne. <http://www.stat.fi/tup/tilastotietokannat/index.html> (viitattu 6/2023).

USKOT-foorumi ry (2019). Uhrien kokemuksia viharikoksista Suomessa 2014-2018. <https://www.riku.fi/binary/file/-/fid/2140/> [verkkodokumentti].

Valtioneuvosto (2019). Säädosvalmistelu: Rikoslain 6 luvun 5 §:n täydentäminen säätämällä koventamisperusteeksi rikoksen tekeminen sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta. <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=OM024:00/2019> [verkkodokumentti].

Valtioneuvosto (2021). Valtioneuvoston U-kirjelmä U 76/2021 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kirjelma/Sivut/U_76+2021.aspx [verkkodokumentti].

Vepsäläinen, Janne & Kaakinen, Markus & Vauhkonen, Teemu & Näsi, Matti & Kirjonen, Aleks (2023). Viharikosten tekijät. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja Ohjeita 2023:26. Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-611-8>

Liitteet

Liite 1. Rikosnimikkeet

Muu tutkinta OR

Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan RL 11. luku

Joukkotuhonta OR Joukkotuhonnan valmistelu OR Rikos ihmisyyttä vastaan OR Törkeä rikos ihmisyyttä vastaan OR Kidutus OR Kiihottaminen kansanryhmää vastaan OR Törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan OR Syrjintä OR

Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset RL 21. luku

Lapsensurma OR Lapsensurman yritys OR Murha OR Murhan yritys OR Surma OR Surman yritys OR Tappo OR Tapon yritys OR Heitteillepano OR Tappeluun osallistuminen OR Lievä pahoinpitely OR Pahoinpitely OR Pahoinpitelyn yritys OR Törkeä pahoinpitely OR Törkeän pahoinpitelyn yritys OR Kuolemantuottamus OR Törkeä kuolemantuottamus OR Vammantuottamus OR Törkeä vammantuottamus OR Vaaran aiheuttaminen OR Pelastustoimen laiminlyönti OR

Sikiön, alkion ja perimän loukkaamisesta RL 22. luku

Laiton raskauden keskeyttäminen OR Törkeä laiton raskauden keskeyttäminen OR Laiton alkioon puuttuminen OR Laiton perimään puuttuminen OR Laiton sukusolujen käyttö OR Lapsen identiteetin loukkaaminen OR

Seksuaalirikoksista RL 20. luku

Raiskaus OR Raiskauksen yritys OR Törkeä raiskaus OR Törkeän raiskauksen yritys OR Pakottaminen sukupuoliyhteyteen OR Sukupuoliyhteyteen pakottamisen yritys OR Pakottaminen seksuaaliseen tekoon OR Seksuaaliseen tekoon pakottamisen yritys OR Seksuaalinen hyväksikäyttö OR seksuaalisen hyväksikäytön yritys OR Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö OR Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys OR Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö OR Törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys OR Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö OR Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytön yritys OR Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta OR Seksuaalipalvelujen ostamisen yritys nuorelta OR Paritus OR Parituksen yritys OR törkeä paritus OR törkeän parituksen yritys OR

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan RL 17. luku

julkinen kehottaminen rikokseen OR järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen OR Mellakka OR Väkivaltainen mellakka OR Väkivaltaisen mellakan johtaminen OR Yleisen järjestyksen aseellisen rikkomisen valmistelu OR Järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen OR uskonrauhan rikkominen OR Uskonnonharjoituksen estäminen OR Uskonnonharjoituksen estämisen yritys OR hautarauhan rikkominen OR Ilkivalta OR

Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta 24. luku

Kotirauhan rikkominen OR Törkeä kotirauhan rikkominen OR Julkisrauhan rikkominen OR Törkeä julkisrauhan rikkominen OR Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen OR Kunnianloukkaus OR Törkeä kunnianloukkaus OR

Vapauteen kohdistuvista rikoksista 25. luku

Vapaudenriisto OR Törkeä vapaudenriisto OR ihmiskauppa OR Ihmiskaupan yritys OR törkeä ihmiskauppa OR Törkeän ihmiskaupan yritys OR Panttivangin ottaminen OR Tuottamuksellinen vapaudenriisto OR Laiton uhkaus OR Pakottaminen OR

Vahingonteot RL 35. luku

Lievä vahingonteko OR Vahingonteko OR Vahingonteon yritys OR Törkeä vahingonteko OR Törkeän vahingonteon yritys OR

Työrikoksista 47. luku

työturvallisuusrikos OR työaika-suojelurikos OR Työsyrintä OR Kiskonnantapainen työsyrintä OR työntekijöiden edustajan oikeuksien loukkaaminen OR työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaaminen OR työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisen yritys OR työnvälitysrikos OR luvattoman ulkomaisen työvoiman käyttö OR

Rikoksista viranomaisia vastaan 16. luku

Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen OR Virkamiehen vastustaminen OR Haitanteko virkamiehelle OR Niskoittelu poliisia vastaan OR Virkavallan anastus OR Lähestymiskiellon rikkominen OR

Yleisvaarallisista rikoksista 34. luku

Tuhotyö OR Tuhotyön yritys OR Liikennetuhotyö OR Liikennetuhotyön yritys OR Törkeä tuhotyö OR Törkeän tuhotyön yritys OR Terveysten vaarantaminen OR

Terveyden vaarantamisen yritys OR Törkeä terveyden vaarantaminen OR Törkeän terveyden vaarantamisen yritys OR Yleisvaaran tuottamus OR Törkeä yleisvaaran tuottamus OR Yleisvaarallisen rikoksen valmistelu OR

Virkarikoksista 40. luku

Virkasalaisuuden rikkominen ja tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkominen OR virka-aseman väärinkäyttäminen OR Törkeä virka-aseman väärinkäyttäminen OR virkavelvollisuuden rikkominen OR Tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen OR

Liite 2. Hakusanat

(ulkomaalai* and.s viha*) OR *pilakuv* OR *pilapiirro* OR apina* OR ennakkoluu-
lo* OR etni* OR fasis* OR go home OR hakaris* OR heil OR hitler* OR ideologi*
OR ihonväri* OR text=(jew* not jewelry not jewellery) OR jutku* OR jutsku*
OR juutalai* OR kinkke* OR text=(kinkki* not kinkkinen) OR kinuk* OR klux OR
kuulapä* OR maahanmuuttaj* OR text=(manne* not manner* not mannen not
mannelin) OR menkää sinne mistä OR mustalai* OR mustilai* OR mutakuon*
OR mutiai* OR muukalaisviha* OR nahkapä* OR natsi* OR text=(neeker*) OR
negro* OR nekru* OR nigger* OR painua sinne mistä OR pakolai* OR palata
sinne mistä OR pilotti* OR polttopul* OR (molotov* cocktail*) OR (molotov* cock-
tail*) OR racis* OR rasism* OR rasist* OR rodullinen OR romaani* OR text=(ro-
mane*) OR text=(romani*) OR romsk* OR text=(rotu* not rotuaari*) OR ryssittel*
OR (ryssä* not kyyryssä) OR rätipä* OR saame* OR text=(skin* not skinnari*)
OR text=(somali*) OR suomi suomalaisille OR svedu* OR takaisin afrikkaan OR
takaisin sinne mistä OR torakka* OR valkolai* OR valkonaam* OR venakko OR
text=(white) OR vihariko* OR vinosilm* OR vähemmistö* OR ähl* OR bapdis*
OR buddha* OR (vapaa* ajattelij*) OR *lestadio* OR *laestadi* OR *luterilai* OR
text=(*muslim*) OR text=(*seurakun*) OR *uskovai* OR adventis* OR al gaida*
OR al qaida* OR allah* OR antisem* OR apartheid* OR arbeit macht frei* OR ar-
jalai* OR ateist* OR auschwitz OR bin laden* OR burkha* OR fatwa* OR harha-
op* OR text=(helluntai*) OR hindu* OR hunnu* OR text=(huntu* not huntus) OR
imaami* OR text=(islam*) OR jeesu* OR jehova* OR (jumala* not jumalauta) OR
katoli* OR koraani* OR krishna* OR kristilli* OR kristinusko* OR kristit* OR meto-
dis* OR mormon* OR mormooni* OR moske* OR ortodoks* OR ortodox* OR tex-
t=(osama) OR text=(pelastusarmeija*) OR text=(profeet*) OR text=(raamat*) OR
rukou* OR sikhi* OR sharia* OR taliban* OR terrorist* OR turbaan* OR uskon-
no* OR uskonto* OR vakaumu* OR vapaakirk* OR vääräuskoi* OR (ääri* and.s
islam*) OR *hetero* OR *transsu* OR *transu* OR bimie* OR binai* OR biseksu*
OR bi-seksu* OR fag OR fags OR fägär* OR text=(gay* not gaye*) OR hinttari* OR
hintti* OR homo* OR homppel* OR text=(lepak* not lepakkomie*) OR lesbo* OR
lespo* OR miespari* OR naispari* OR pride* OR puppel* OR queer OR (rekisteröi*
and.s parisuh*) OR (seksuaal* and.s suuntautu*) OR (seksuaali* and.s taipu-
mu*) OR text=(seta*) OR (sukupuol* and.s korjau*) OR (sukupuol* and.s suun-
tautu*) OR (sukupuol* and.s vaihdo*) OR transihmi* OR transmie* OR transnai*
OR transseksu* OR transvest* OR ulos kaapista OR aivovamma* OR autist* OR
asperger* OR text=(*invalid*) OR text=(*invalidi*) OR *pyörätuol* OR *rollaattor*
OR *rullatuol* OR *sokea* OR *syndrooma* OR *syndrom* OR text=(*vammai*

not asennevammai*) OR (cp* and.s vamma*) OR erityislaps* OR heikkolahjai* OR huonokuulo* OR text=(inva*) OR jälkeenjään* OR kehar* OR kehityshäiriö* OR kuulolait* OR kuulovamma* OR text=(kuuro* not sadekuuro) OR (kääpiö* not kääpiovilla* not kääpiösnautser* not kääpiöpin*) OR liikuntaestei* OR liikuntavamma* OR lyhytkasvui* OR text=(mykkä not mykkäpuhelu) OR näkövamma* OR oireyhtym* OR opaskoir* OR pakkoliik* OR (puhevi* NOT puheviest*) OR rajoittei* OR text=(rampa) OR text=(vajaamieli*) OR vajaaäly* OR text=(vajak*) OR vammanen OR text=(viittomakiel*) OR änkyt* OR syrjintä OR text=(*kansallispu* not kansallispuisto) OR vajuk* OR text=(puhevamma*) OR text=(sompu* not sompujärv*) OR somppu* OR asberger* OR text=(kehitysvamma*) OR mutakep* OR text=(lahko* not hankalahko) OR liikuntakyvyt* OR mutapä* OR dysfasia* OR liikuntarajoit* OR ryssitel* OR monikulttuuri* OR rodun OR (takaisin* and.s kotimaa*) OR (virolai* and.s huor*) OR menkää kotimaahan OR ulkomaalaisvastai* OR (syntyperä* and.s vuoksi) OR autismi* OR liikuntaeste* OR kainalosauv* OR kynnärsauv* OR text=(lesta*) OR lestoi* OR huononäkö* OR nokikep* OR sosiaalipumm* OR yhteiskunnan elät* OR pois suomesta OR (painu* and.s kotimaa*) OR kehitystaso* OR uskonlahko* OR (venäläi* and.s huor*) OR separi* OR separei* OR (sukupuol* and.s ilmaisu*) OR (sukupuol* and.s identiteet*) OR vajakuntoi* OR mulatti* OR vastaanottokesku* OR (burka* not burkar*) OR syjivä* OR syrjityksi OR huivipä* OR mutuainen OR patriootti OR kemali OR mustolainen OR maitonaama OR yöntimo OR toisuskoiset OR vammaseksi OR viharvym* OR nazist OR neukku OR karvakä* OR mustanaam* OR Odin* OR Lold* OR utlänning* and.s hat* OR apa OR fördom* OR hakkors* OR hudfärg* OR jud* OR invandra* OR främlingsfient* OR skinnskall* OR neger* OR flykting* OR zigenar* OR tattar* OR hurri* OR finnjäv* OR hatbrott* OR snedög* OR minorite* OR lessar* OR *troende* OR renras* OR slöja* OR jesu OR koranen* OR kristendom* OR frälsningsarm* OR profet* OR bibel* OR böne* OR turban* OR religion* OR frikyrk* OR transvesti* OR bisexu* OR bög* OR flata OR flato OR registrera* and.s parföhr* OR sexuell* and.s läggnin* OR transperso* OR ut ur skåpet OR rullstol* OR rollator* OR blind* OR cp* and.s skada* OR efterbliv* OR utvecklingsstörd* OR döv* OR dvärg* OR funktionshindra* OR stum OR synskada* OR tvångsrörels* OR talfel OR teckenspråk* OR stammar OR diskriminer* OR folkdräkt* OR sekt OR ras OR tillbaka till hemland* OR hor* OR autism* OR kryck* OR socialfall* OR mulatt* OR mottagningscentral* OR patriot* OR arab OR blatte OR babbe OR bananplockare OR berikare OR efterbliven OR fikus OR lakrits* OR mongo* OR musse OR svartskalle OR naisviha OR ähläm* OR text=(Suomi ensin) OR synagoga* OR rukoushuone* OR sateenkaari* OR text=(Suomen vastarintaliik*) OR text=(Pohjoismainen vastarintaliik*) OR russofob*

Liite 3. Muut saatavilla olevat liitetaulukot ja kuvat

Kaikki vihamotiivit

Liitetaulukko. Epäiltyjen viharikosten määrät vuosina 2011–2022.

Liitetaulukko. Epäillyistä viharikoksista tehtyjen ilmoitusten määrät kuukausittain vuonna 2022.

Liitetaulukko. Eri viharikosmotiivien osuudet epäillyistä viharikoksista tehdyissä ilmoituksissa vuonna 2022 (n=1 245).

Liitetaulukko. Viharikosluokituksen käyttö epäillyistä viharikoksista tehdyissä ilmoituksissa vuonna 2022.

Liitetaulukko. Viharikosluokituksen käyttö poliisilaitoksittain vuonna 2021.

Liitetaulukko. Epäiltyjen vihamotiivin sisältämien päärिकosten eteneminen syytäharkintaan rikoslajeittain (1.1.2022–30.6.2022 kirjatut jutut).

Liitetaulukko. Epäillyt viharikosilmoitukset, joissa useampi vihamotiivi vuonna 2022.

Liitetaulukko. Muu tutkinta ja P-ilmoitukset motiivin mukaan vuonna 2022.

Liitetaulukko. Vastaanottokeskuksissa tapahtuneet vihamotiivin sisältämät epäillyt päärिकokset motiivin mukaan vuonna 2022.

Liitetaulukko. Epäillyistä viharikoksista tehtyjen ilmoitusten määrät poliisilaitoksittain ja motiiveittain vuonna 2022.

Liitetaulukko. Vihamotiivin sisältämien epäiltyjen päärिकosten tapahtuma-ajat motiiveittain vuonna 2022 (n=1 669).

Liitetaulukko. Epäiltyjen vihamotiivin sisältämien päärिकosten tapahtuma-ajat vuonna 2022 (n=1 669).

Liitetaulukko. Asianomistajan suhde viharikoksesta epäiltyyn vuonna 2022.

Liitetaulukko. Vihamotiivin sisältämien epäiltyjen päärिकosten tapahtumapaikat motiiveittain vuonna 2022.

Liitetaulukko. Vihamotiivin sisältämien epäiltyjen päärिकosten tapahtumapaikat vuonna 2022.

Liitetaulukko. Internetissä tapahtuneet epäillyt viharikokset rikosilmoituksittain vuonna 2022.

Liitetaulukko. Internetissä tapahtuneet epäillyt viharikokset rikosilmoituksittain jaoteltuna tapahtumapaikan mukaan vuonna 2022.

Liitetaulukko. Internetissä tapahtuneet epäillyt vihamotiivin sisältämät päärिकokset rikoslajeittain vuonna 2022.

Liitetaulukko. Viharikosilmoitusten määrät ja ulkomaan kansalaisten määrät maakunnittain ja suhteutettuna maakunnan asukaslukuun vuonna 2022.

Liitetaulukko. Epäiltyjen viharikosten määrät vuosina 2008–2022.

Liitetaulukko. Vihamotiivin sisältämät epäillyt päärिकokset rikoslajeittain ja motiiveittain vuonna 2022 (n=1 669).

Liitetaulukko. Epäillyistä viharikoksista tehtyjen ilmoitusten määrät poliisilaitoksittain ja motiiveittain vuonna 2022.

Liitekuvio. Epäillyistä viharikoksista tehtyjen ilmoitusten esitutkinnan tila motiiveittain (1.1.2022–30.6.2022 kirjatut jutut).

Liitekuvio. Epäillyistä viharikoksista tehtyjen ilmoitusten eteneminen syyteharkintaan motiiveittain (1.1.2022–30.6.2022 kirjatut jutut).

Liitekuvio. Viharikosluokituksen käyttö poliisilaitoksittain vuonna 2022.

Liitekuvio. Vihamotiivin sisältämien epäiltyjen päärिकosten tapahtuma-ajat motiiveittain vuonna 2022 (n=1 669).

Liitekuvio. Vihamotiivin sisältämien epäiltyjen päärikosten tapahtumapaikat motiiveittain vuonna 2022 (n=1 669).

Liitekuvio. Vihamotiivin sisältämien epäiltyjen päärikosten määrät rikoslajeittain vuonna 2022 (n=1 669).

Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät rikokset

Liitetaulukko. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien rikosilmoitusten määrät maakunnittain, suhteutettuna maakunnan asukaslukuun sekä 10 000:ta maakunnassa asuvaa ulkomaan kansalaista kohden vuonna 2022.

Liitetaulukko. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen viharikosten määrät vuosina 2011–2022.

Liitetaulukko. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten määrän kehitys rikoslajeittain vuosina 2006–2022.

Liitetaulukko. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten tapahtumapaikat vuonna 2022 (% , n=1 284).

Liitetaulukko. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten tapahtuma-ajat vuonna 2022 (% , n=1 284).

Liitetaulukko. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen rikosten yleisimmät päärikosnimikkeet vuosina 2021 ja 2022.

Liitetaulukko. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen rikosten yleisimmät sivurikosnimikkeet vuosina 2021 ja 2022.

Liitetaulukko. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten tapahtumapaikat rikoslajeittain vuonna 2022.

Liitetaulukko. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten tapahtuma-ajat rikoslajeittain vuonna 2022.

Liitetaulukko. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät epäillyt rikokset kunnittain; rikosilmoitusten ja päärikosten määrät vuosina 2021 ja 2022.

Liitetaulukko. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajat kansalaisuuden mukaan vuosina 2006–2022.

Liitetaulukko. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajat synnyinmaan mukaan vuosina 2006–2022.

Liitetaulukko. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajat synnyinmaan mukaan vuonna 2022, kun provokaatiojutut on jätetty pois.

Liitetaulukko. Asianomistajan suhde rikoksesta epäiltyyn etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä epäillyissä päärikoksissa vuonna 2022.

Liitetaulukko. Asianomistajan suhde etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvästä päärikoksesta epäiltyyn eri rikoslajeissa vuonna 2022.

Liitetaulukko. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvistä päärikoksista epäiltyjen sukupuoli ja ikä vuonna 2022.

Liitetaulukko. Rikoslajit etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvästä päärikoksesta epäillyn iän mukaan 2022.

Liitetaulukko. Rikoslajit etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvästä päärikoksesta epäillyn sukupuolen mukaan vuonna 2022.

Liitetaulukko. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien rikosilmoitusten esitutinnan tila rikoslajien mukaan (1.1.2022–30.6.2022 kirjatut jutut).

Liitetaulukko. Tapahtumatilanteet etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä rikosilmoituksissa vuosina 2021 ja 2022.

Liitetaulukko. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen rikosten esitutinnan tila maakunnittain (1.1.2022–30.6.2022 kirjatut jutut).

Liitetaulukko. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvät epäiltyjen rikokset kunnittain 100 000:ta asukasta kohden vuonna 2022.

Liitetaulukko. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien päärikosten tarkempi tapahtumapaikka luokassa ”MUU JULKINEN RAKENNUS” vuonna 2022 (n=115).

Liitetaulukko. Asianomistajan todelliseen tai oletettuun venäläistaustaan tai ukrainalaistaustaan kohdistuneiden epäiltyjen viharikosten määrät vuonna 2022.

Liitetaulukko. Asianomistajan todelliseen tai oletettuun venäläistaustaan tai ukrainalaistaustaan kohdistuneiden epäiltyjen viharikosten määrät tapahtumatilanteittain vuonna 2022.

Liitetaulukko. Asianomistajan todelliseen tai oletettuun venäläistaustaan tai ukrainalaistaustaan kohdistuneiden epäiltyjen päärikosten määrät rikoslajeittain vuonna 2022.

Liitekuvio. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen rikosten määrät vuosina 2008–2022.

Liitekuvio. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten määrän kehitys rikoslajeittain vuosina 2006–2022.

Liitekuvio. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien rikosilmoitusten esitutinnan tila maakunnittain (1.1.2022–30.6.2022 kirjatut jutut).

Liitekuvio. Etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten määrät rikoslajeittain vuonna 2022 (n=1 284).

Romaneihin kohdistuneet rikokset

Liitetaulukko. Romaneihin kohdistuneiden, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten tapahtumapaikat vuonna 2022 (% , n=140).

Liitetaulukko. Romaneihin kohdistuneiden, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien epäiltyjen päärikosten tapahtumapaikat rikoslajeittain vuonna 2022 (% , n=140).

Liitetaulukko. Asianomistajan suhde epäiltyyn romaneihin kohdistuneissa, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä epäillyissä pääríkoksissa vuonna 2022.

Liitetaulukko. Asianomistajan suhde epäiltyyn romaneihin kohdistuneissa, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvissä epäillyissä pääríkoksissa rikoslajeittain vuonna 2022.

Liitetaulukko. Romaneihin kohdistuneiden, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien viharikosten määrät kunnittain vuonna 2022.

Liitetaulukko. Romaneihin kohdistuneiden, etniseen tai kansalliseen taustaan liittyvien pääríkosten tarkempi tapahtumapaikka luokassa ”MUU JULKINEN RAKENNUS” vuonna 2022 (n=11).

Uskontoon tai vakaumukseen liittyvät rikokset

Liitetaulukko. Kristinuskoon kohdistuneet rikosilmoitukset vuonna 2022: tarkempi kuvaus suuntauksesta.

Liitetaulukko. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvät epäillyt viharikokset kunnittain; rikosilmoitusten ja pääríkosten määrät vuonna 2022.

Liitetaulukko. Islamiin kohdistuneet viharikosilmoitukset vuonna 2022: tarkempi kuvaus suuntauksesta.

Liitetaulukko. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvien epäiltyjen viharikosten määrät vuosina 2011–2022.

Liitetaulukko. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvien epäiltyjen pääríkosten tapahtuma-ajat vuonna 2022 (n=152).

Liitetaulukko. Asianomistajan suhde epäiltyyn uskontoon tai vakaumukseen liittyvissä pääríkoksissa vuonna 2022.

Liitetaulukko. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvien epäiltyjen viharikosten tapahtumapaikat vuonna 2022 (n=152).

Liitetaulukko. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvien epäiltyjen päärikosten rikoslajit motiiveittain vuonna 2022.

Liitetaulukko. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien ikä motiiveittain vuonna 2022 (%).

Liitekuvio. Uskontoon tai vakaumukseen liittyvien epäiltyjen viharikosten määrät rikoslajeittain vuonna 2022 (n=152).

Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvät rikokset

Liitetaulukko. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien epäiltyjen viharikosten määrät vuosina 2011–2022.

Liitetaulukko. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien epäiltyjen päärikosten tapahtuma-ajat vuonna 2022 (n=173).

Liitetaulukko. Asianomistajan suhde päärikoksesta epäiltyyn tapauksissa, jotka liittyvät seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun vuonna 2022.

Liitetaulukko. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien epäiltyjen päärikosten tapahtumapaikat vuonna 2022 (n=173).

Liitetaulukko. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien sukupuoli motiiveittain vuonna 2022.

Liitetaulukko. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien epäiltyjen päärikosten asianomistajien ikä motiiveittain vuonna 2022 (%).

Liitekuvio. Seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvien epäiltyjen päär rikosten määrät rikoslajeittain vuonna 2022 (n=173).

Vammaisuuteen liittyvät rikokset

Liitetaulukko. Vammaisuuteen liittyvien epäiltyjen viharikosten määrät vuosina 2011–2022.

Liitetaulukko. Vammaisuuteen liittyvien epäiltyjen päär rikosten tapahtuma-ajat vuonna 2022 (n=60).

Liitetaulukko. Asianomistajan suhde epäiltyyn vammaisuuteen liittyvässä päär rikoksessa vuonna 2022.

Liitetaulukko. Vammaisuuteen liittyvien epäiltyjen päär rikosten tapahtumapaikat vuonna 2022 (n=60).

Liitekuvio. Vammaisuuteen liittyvien epäiltyjen päär rikosten määrät rikoslajeittain vuonna 2022 (n=60).

Tässä selvityksessä tarkastellaan vuonna 2022 poliisin tietoon tulleita epäiltyjä viharikoksia. Raportti on jatkoa 1998 alkaneelle selvitysten sarjalle, jossa on kuvattu poliisin tietoon tulleen rasistisen rikollisuuden määrää ja piirteitä. Vuotta 2008 koskevan selvityksen yhteydessä seuranta kehitettiin laajemmaksi viharikosten tilastoinniksi. Selvitys on tehty vuosittain jo yli 20 vuoden ajan.

Viharikoksiksi on määritelty rikokset, joiden motiivina ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys uhrin oletettua tai todellista etnistä tai kansallista taustaa, uskonnollista vakaumusta tai elämäntapaa kohtaan. Aineisto on koottu valtakunnallisesta poliisiasiantietojärjestelmästä. Aikaisempien vuosiselvitysten tapaan viharikoksiksi on määritelty pääsääntöisesti kaikki sellaiset rikosepäilyt, joissa uhri, poliisi tai muu asianosainen epäilee vihamotiivia tai johon on sisällynyt halventavaa tai kunniaa loukkaavaa puhetta uhrin edustamaa viiteryhmiä kohtaan.

